

ÚSTAVNÝ SÚD
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ROČENKA 2024

ÚSTAVNÝ SÚD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

OBSAH

ÚVODNÉ SLOVO	3
PLÉNUM	6
SLOVAMI SUDCU	8
ČINNOSTI	
Rozhodovacia činnosť Ústavného súdu Slovenskej republiky	13
Kontrola ústavnosti zákonov	13
Spory o výklad ústavy	21
Ústavné sťažnosti	22
ŠTATISTIKA	
Štatistické údaje rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky	26
POHĽAD ZVONKU	28
AKTIVITY	
Protokolárne a medzinárodné aktivity	34
ROZHOVOR	43
SPRÁVY	
Poskytovanie informácií a vzťah k médiám	48
Poskytovanie informácií	48
Vzťah k médiám	50
Deň otvorených dverí	50
ŠTRUKTÚRA	
Organizačná štruktúra Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky	52
KNIŽNICA	56
IT	
Informačné technológie v Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky	58
FINANCIE	
Rozpočet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky	59

ÚSTAVNÝ SÚD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ÚVODNÉ SLOVO

♦
Miloš Maďar

Milé čitateľky, vážení čitatelia, dámy a páni!

Rok 2024 opäť priniesol pre Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) mnohé zaujímavé výzvy a príležitosti, ktoré viedli k viacerým múdrym a užitočným rozhodnutiam. Obzretie za ním hodnotím pozitívne. Ústavný súd si aj v roku 2024 nepochybne zastal svoje miesto presvedčivého ochrancu ľudských práv a slobôd, ústavných noriem či ústavných hodnôt a princípov, ktoré formujú základy demokratickej Slovenskej republiky ako právneho štátu.

O jednotlivých významných rozhodnutiach či konkrétnych štatistikách nebudem vo svojom príhovore v úvodnom slove písať. Tie ponechám na analytickú časť samotnej ročenky, ktorá je na tento účel vhodná. Svoj príhovor zameriam skôr osobne. Krátkou úvahou nad aktuálnymi výzvami, ktorým sudca ústavného súdu musí v súčasnosti čeliť.

Ústavný sudca sa dnes pohybuje v prostredí, v ktorom je právo čoraz komplexnejšie a viacvrstvé. Táto dynamika vyžaduje neustále vzdelávanie a schopnosť interpretovať právo v kontexte, ktorý často prekračuje tradičné hranice národného právneho systému. Tieto okolnosti kladú na prípravu sudcu osobitné nároky, ktorým každý z nás musí byť pripravený húževnato čeliť. Osobitnú náročnosť tejto výzvy pridáva počet návrhov, ktoré ústavnému súdu každoročne prichádzajú a ktoré pracovnú zaťaženosť sudcov šponujú do roviny maximálneho objektívne zvládnuteľného limitu.

Odolávanie tlakom verejnosti, médií či politiky je jednou z najväčších výziev, ktorým čelia ústavní sudcovia vo všeobecnosti. Ústavné súdy často rozhodujú o najcitlivejších otázkach v spoločnosti, ktoré neraz sprevádzajú

kontroverzné emócie či politické spory. Mnohé témy sú predmetom vášnivých odborných alebo spoločenských diskusií s intenzívnym presahom do mediálneho priestoru. Viaceré zásadné rozhodnutia bývajú predmetom verejných komentárov, kritiky či polemík. Avšak bez ohľadu na oprávnenosť, správnosť či pravdivosť týchto reakcií sudca nemôže podľahnúť tlaku, ktorý vyvolávajú. Napokon predstava, že súdne rozhodnutie musí potešiť každého, je naivná. Ambícia vyhovieť súdnym rozhodnutím všetkým je cesta do pekla na peknom koňovi a zjavne nepochopenie úlohy súdnej moci v spoločnosti. Sudca musí byť dostatočne silná osobnosť, aby týmto tlakom dokázal na dennej báze dôstojne a profesionálne čeliť, neohrozujúc tak nezávislosť a spravodlivosť súdnej moci. Veľkou výzvou pre ústavný súd pritom ostáva, ako sa na jednej strane z prínosných a užitočných reakcií poučiť a na druhej strane nájsť dôstojnú formu, ako na tie mylné či niekedy až zavádzajúce komentáre adekvátne, vecne a zdržanlivo reagovať.

Nákazlivou chorobou dnešnej spoločnosti je nedôvera v inštitúcie, justíciu nevynímajúc. Úsilie podporovať legitimitu rozhodnutí ústavného súdu by malo byť preto každodennou rutinou.

Nástrojov je niekoľko. Kvalitné, zrozumiteľné a presvedčivé rozhodnutia sú základ. Na posilnenie legitimacy výsledkov rozhodovacej činnosti je následne potrebné súdne rozhodnutia presvedčivo a jasne komunikovať verejnosti, pričom ústavný súd v tomto ohľade odvádza prostredníctvom svojich komunikačných kanálov skvelú prácu. Rovnako je potrebné pripomenúť napríklad každoročnú aktívnu účasť sudcov ústavného súdu ako prednášajúcich na rôznych vzdelávacích aktivitách v rámci právnickej komunity na Slovensku. Táto pravidelná iniciatíva je nepochybným signálom, že ústavný súd má záujem o budovanie dôveryhodných profesijných priateľstiev.

Štandardnou výzvou ústavného sudcu je hľadanie rovnováhy v konflikte medzi formálnou spravodlivosťou, ktorá kladie dôraz najmä na rovnosť pred zákonom za akýchkoľvek okolností, a materiálnou spravodlivosťou, ktorá sa usiluje o dosiahnutie spravodlivého výsledku s ohľadom na konkrétne okolnosti prejednávanej veci. Ústavní sudcovia musia pri svojej rozhodovacej činnosti neustále pomerovať, či normatívny text zákona je schopný plniť ducha právnej normy v kontexte reálií doby. V tejto súvislosti pritom čelia mnohým dilemám v oblasti hodnotového pluralizmu modernej spoločnosti. Kým v minulosti totiž viacmenej existoval konsenzus o základných etických hodnotách či princípoch v spoločnosti, dnes musia sudcovia rozhodovať v prostredí, kde rôzne kultúrne, náboženské a ideologické systémy súťažajú o svoju legitimitu. Úlohou sudcu je tak hľadať riešenie, ktoré je právne korektné, ale zároveň akceptovateľné v kontexte aktuálnych spoločenských hodnôt. A popritom všetkom musí byť veľmi opatrný, aby na jednej strane dokázal efektívne vykonávať právomoc, ktorá mu bola zverená, ale na druhej strane svojím príliš aktivistickým prístupom neprekročil tradičnú úlohu sudcu.

Práve preto je ďalšou výzvou pre každého ústavného sudcu snaha odolať volaniu sirén prílišného sudcovského aktivizmu. Ten nevyhnutne nemusí byť v každom prípade zlý. Môže pomáhať vyplňať nechcené medzery v práve pri hľadaní spravodlivosti či spolupôsobiť ako zmysluplný katalyzátor významných hodnotových spoločenských zmien. Ústavné súdy (a, samo-

zrejme, tzv. európske súdy nevynímajúc) by však vo všeobecnosti mali byť spôsobilé rozlíšiť (a že to vôbec nie je jednoduchá úloha), kedy aktivizmus pomáha a kedy sa ním už zasahuje do otázok, ktoré by v demokratickej spoločnosti mali byť predmetom štandardného politického diškurzu a rozhodovania priamo volených orgánov. Držím nám palce, nech máme vždy dostatok múdrosti to rozlíšiť.

Za výzvu v rámci dlhodobých cieľov považujem aj úsilie odraziť prienik negatívnych nálad v spoločnosti do formy a obsahu úradnej komunikácie v konaní pred ústavným súdom. Ten sa v roku 2024 otvorene prihlásil k snahe podporovať a budovať rešpekt medzi všetkými subjektmi zúčastnenými na konaní, keď zdvorilosť v úradnej komunikácii označil za implicitnú náležitosť ústavnej sťažnosti. Ústavný súd tak priamo artikuloval ambíciu byť hrádzou proti takej úradnej komunikácii, ktorej primárnou úlohou nie je zdôrazniť fakty, ale vyvolať negatívne a pohrdavé emócie k názorom iných.

Za dôležitú výzvu považujem aj budovanie sebedomej identity na osobnostnej, ale aj inštitucionálnej úrovni. Samozrejme, tá sa formuje predovšetkým práve už zmienenými kvalitnými súdnymi rozhodnutiami, stabilnou a predvídateľnou rozhodovacou činnosťou, otvorenosťou súdu verejnosti alebo vhodne zvolenou komunikačnou stratégiou.

Sebapoznať vlastnú identitu nám však pomáhajú aj naše vzťahy s inými ústavnými alebo európskymi súdmi, ktoré každoročne rozvíjame pri našich vzájomných pracovných stretnutiach.

Sebavedome pritom tvrdím, že sme rovnocenný partner, a v tejto súvislosti sa mi natíska použiť náš aktuálny „štátny“ reklamný slogan „Slovensko prekvapí“.

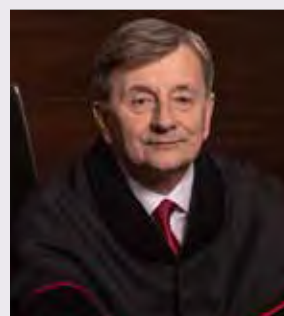
Písať by sa dalo aj ďalej, ale asi už stačí. Nejde o jednoduchú tému a unavíť čitateľa, ktorý sa pracne dostal až sem, by bol obojstranný trest. V každom prípade, rok 2024 bol plný zaujímavých ústavných výziev, v ktorých sme z môjho pohľadu obstáli. S pokorou ku všetkému, čo sme absolvovali a čo nás ešte čaká, sa osmelujem povedať, že s rovnakou ambíciou ústavný súd vykračuje aj do roku 2025...

MILOŠ MAĐAR
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky

PLÉNUM ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

JUDr. IVAN FIAČAN
predseda Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2019

JUDr. ĽUBOŠ SZIGETI
podpredseda Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2019

JUDr. JANA BARICOVÁ
sudkyňa Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2014

JUDr. LADISLAV DUDITŠ
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2019

JUDr. LIBOR DUĽA
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2019

JUDr. MIROSLAV DURIŠ, PhD.
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2017

JUDr. RASTISLAV KAŠŠÁK, PhD.
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2019

JUDr. MILOŠ MAĎAR, PhD., LL.M.
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2019

JUDr. PETER MOLNÁR, PhD.
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2019

JUDr. PETER STRAKA
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2019

JUDr. ROBERT ŠORL, PhD.
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2020

JUDr. MARTIN VERNARSKÝ, PhD.
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky
od 2019

SLOVAMI SUDCU

LADISLAV DUDITŠ
sudca Ústavného súdu Slovenskej republiky

AKO JE TO SO ZÁVÄZNOŠŤOU ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÉHO SÚDU?

Otázka, ktorá je názvom tohto príspevku, je na prvý pohľad jednoduchá. Nie vždy však platí, že na jednoduchú otázku existujú jednoduché odpovede. Právny laik iste nepochybuje o tom, že súdne rozhodnutie je záväzné, veď načo by zákony súdom priznávali bezzubé oprávnenie vydávať samoučelné rozhodnutia. A o to viac to predsa musí platiť pri ústavnom súde. Právnomu praktikovi sa však aj pri jednoduchej otázke vynárajú ďalšie podotázky, ktoré jej dávajú komplexnejší rozmer. Kedy je rozhodnutie záväzné? Ktorá jeho časť? Koho zaväzuje a v akom rozsahu? Ambíciou tohto príspevku nie je podanie kompletnej vyčerpávajúcej odpovede na všetky detaily tejto otázky. Pohľad na rôzne aspekty záväznosti súdnych rozhodnutí rozhodne patrí k témam, ktorým sa v posledných rokoch venujú predstavitelia právnej teórie a praxe.¹ Názov rubriky, pre ktorú je tento príspevok určený, predurčuje aj jeho cieľ, ktorým je nazrieť na niektoré aspekty otázky tvoriacej názov príspevku cez názory prezentované v nedávnej judikatúre ústavného súdu.

Ak sa pýtame na záväznosť rozhodnutí ústavného súdu, je prirodzené hľadať odpoveď v ústave. Pri nazretí do jej prvého oddielu siedmej hlavy zistíme, že ústava nám ju ponúka len čiastočne. Vo vzťahu ku konaniu o súlade právnych predpisov ústava v čl. 125 ods. 6 ustanovuje, že právoplatné rozhodnutia ústavného súdu (vydané v tomto konaní) sú všeobecne záväzné. Obdobne pri konaní o podanie výkladu ústavy alebo ústavného zákona je v čl. 128 ustanovené, že výklad je všeobecne záväzný. Osobitne sú upravené dôsledky rozhodnutí ústavného súdu pri konaniach o súlade dojednaných medzinárodných zmlúv a o súlade predmetu referenda (podľa výsledku rozhodovania ústavného súdu medzinárodnú zmluvu možno alebo nemožno ratifikovať, podobne referendum možno alebo nemožno vyhlásiť). Napokon pre konania vymenované v čl. 129 ods. 1 až 6 ústavy platí, že sú záväzné pre všetky orgány verejnej moci, fyzické osoby alebo právnické osoby, ktorých sa týkajú (čl. 129 ods. 7 ústavy). Spomenuté konania patria k štandardnej agende ústavných súdov a ich možný dopad na fungovanie štátu je nespochybniteľný. Tie však nie sú prioritným objektom tohto príspevku.

Z hľadiska vplyvu rozhodnutí ústavného súdu na právne vzťahy „bežného života“ i každodennej právnej a súdnej praxe sú nepochybne viac sledované rozhodnutia vydané senátmi ústavného súdu v konaní o ústavných sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb. Ide o najviac využívanú kompetenciu ústavného súdu, ktorá tvorí pravidelne viac ako deväťdesiatpercentný podiel na ročnom nápade vecí na ústavnom súde.² Ústava explicitne neupravuje právne účinky či záväznosť rozhodnutí vydaných v konaní o ústavnej sťažnosti. Vychádzajúc zo samotnej podstaty súdneho rozhodovania, je však nesporné, že rozhodnutie súdu je záväzné primárne pre účastníkov konkrétneho konania. Táto premisa má pre konanie o ústavnej sťažnosti svoj podrobnejší legislatívny odraz v zákone o ústavnom súde. Orgán verejnej moci, ktorému je rozhodnutie ústavného súdu adresované, je viazaný rozhodnutím tak, že je povinný splniť, čo mu ukladá výrok rozhodnutia (§ 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde), a zároveň je povinný rešpektovať právny názor ústavného súdu v konaní a rozhodnutí nasledujúcim po zrušení skoršieho rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu, ktorým boli porušené základné práva a slobody sťažovateľa (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Kasačná záväznosť výrokom a právnym názorom ústavného súdu predstavuje bezprostredný efekt individuálnej ochrany ústavnosti (*inter partes*) s dopadom výlučne na vec, v ktorej ústavný súd dospel k záveru o porušení práv

¹ Pre záujemcov o podrobnejší praktický a vedecký pohľad na túto tému len niekoľko z mnohých publikácií:

Káčer, M. *Prečo zotrvať pri rozhodnutom. Teória záväznosti precedentu*. Praha : Leges, 2013. 168 s.

Kühn, Z., Bobek, M. a kol. *Judikatura a právní argumentace*. Praha : Auditorium, 2013. 496 s.

Šámal P. et al. *Záväznosť súdnych rozhodnutí – vnútroštátni a mezinárodní náhledy*. Wolters Kluwer ČR, 2018. 292 s.

² Podrobnejšie štatistické údaje sú dostupné v ročenkách ústavného súdu <https://www.ustavnysud.sk/informacie-pre-verejnost-a-media/ro%C4%8Denka>

sťažovateľa chránených ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Špecifické postavenie judikatúry ústavného súdu v právnej praxi umožňuje, aby sa právny názor ústavného súdu vyslovený v konkrétnej veci presadil pri poskytovaní právnej ochrany aj v iných veciach. To je spojené s precedentným účinkom jeho judikatúry (podobne ako pri judikatúre ostatných najvyšších súdnych autorít), s čím je úzko spojený aj efekt horizontálneho pôsobenia judikatúry.

Kasačná záväznosť rozhodnutia ústavného súdu

Kasačná záväznosť rozhodnutia je v procesnom práve typickou vlastnosťou rozhodnutí súdov, vykonávajúcich svoju právomoc v opravných konaniach. Podľa P. Holländera bez záväznosti právneho názoru by kasačné postavenie vyšších súdov nemalo rozumný zmysel a muselo by byť nahradené ich postavením apelačným.³ Kasačná záväznosť právneho názoru opravného súdu neinterferuje do princípu nezávislosti sudcu, pretože prostredníctvom záväzných noriem podústavného práva sa realizuje základné právo na súdnu ochranu (čl. 51 ods. 1 ústavy). Ústavný súd vytrvalo pripomína, že nie je opravným súdom proti rozhodnutiam všeobecných súdov (ani tých najvyšších) a stojí mimo ich inštančnej hierarchie. Kasačná záväznosť jeho rozhodnutia preto nevyplýva z procesných noriem upravujúcich konanie pred všeobecnými súdmi, ale zo zákona o ústavnom súde, ktorý v konkrétnom prípade podrobnejšie upravuje ústavnú kompetenciu zrušovať rozhodnutia, ktorými sa neoprávnene zasiahlo do práv chránených ústavou či kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Ak sa má zabrániť opakovanému zásahu do takýchto práv, je nevyhnutné, aby bol rešpektovaný názor ústavného orgánu, ktorému ich ochrana prináleží.

Kasačná záväznosť právneho názoru ústavného súdu zaväzuje v konkrétnej veci všetky súdne inštanície vrátane súdu dovolacieho. Aj napriek evidentnej samozrejmosti tohto pravidla ho ústavný súd musí pripomínať aj najvyšším súdnym inštaniciám. V náleze sp. zn. IV. ÚS 588/2021⁴ tak ústavný súd vytkol najvyššiemu súdu, že vlastným kasačne záväzným právnym názorom vysloveným v dovolacom rozhodnutí uložil nižším súdom fakticky neprihliadať na právne názory vyslovené v skoršom náleze ústavného súdu v tej istej veci, ktorého kasačnú záväznosť sám nezohľadnil, a to bez toho, aby viedol rozumný argumentačný dialóg s právnymi názormi skoršieho rozhodnutia ústavného súdu. Tým fakticky vylúčil zákonné účinky nálezu ústavného súdu, ktorého závery v plnom súlade s kasačnou záväznosťou

rešpektovali súdy nižších inštanícií. Podobne vo veci sp. zn. II. ÚS 342/2021⁵ ústavný súd zrušil rozsudok najvyššieho súdu, ktorého obsah bez zjavného dôvodu nerešpektoval kasačnú záväznosť skoršieho nálezu ústavného súdu v tej istej veci. Tento postup pomenoval „nihilizáciou“ už vysloveného záväzného právneho názoru ústavného súdu.

Ústavný súd vyslovil aj záver, že v konkrétnej veci je kasačná záväznosť jeho rozhodnutia prísnejšia ako prípadné precedentné pôsobenie iných rozhodnutí ústavného súdu v obdobných veciach (I. ÚS 89/2017)⁶. To ale neznamená, že je absolútna, odklon od nej je v zásade možný napríklad v prípade zmeny skutkových okolností prípadu, zmeny právnej úpravy či v dôsledku neskoršej podstatnej zmeny rozhodovacej praxe súdnych autorít (aj medzinárodných) s precedentným dopadom. Pre ochranu práv účastníkov konania je však potrebné, aby dôvody odklonu konajúci súd riadne odôvodnil.

Precedentná záväznosť rozhodnutia ústavného súdu

Som presvedčený, že aktuálna právna prax nie je zatažená pochybnosťami o precedentnom účinku súdnych rozhodnutí najvyšších súdnych autorít odmietaním myšlienky o záväznosti judikatúry len z dôvodu, že súdne rozhodnutia nie sú v našom právnom systéme prameňom práva. Prípadných skeptikov znovu odkazujem na vyčerpávajúce publikácie o tejto téme.⁷ Len v stručnosti, vyvodenie osobitnej formy pôsobenia súdneho rozhodnutia na právne vzťahy odlišných subjektov práva prostredníctvom jeho precedentného účinku je odrazom základného právneho konceptu, že v podobnej veci bude rozhodnuté podobne a v rôznej veci rôzne. Požiadavka rovnakého výsledku súdneho rozhodnutia za zhodných alebo nie rozdielnych skutkových okolností je považovaná za prejav korektného prístupu súdov k poskytovaniu súdnej ochrany a dodržiavania garancií práva na spravodlivý proces. Ide o prvok tvoriaci jeden z nosných princípov materiálneho právneho štátu, a to princíp právnej istoty spojený s princípmi rovnosti pred zákonom a predvídateľnosti práva.

O precedentnom pôsobení vlastnej judikatúry v konaniach o ústavných sťažnostiach nemá (a nikdy nemal) pochybnosť ani samotný ústavný súd, ktorý na svoje skoršie rozhodnutia v odôvodneniach rozhodnutí rozsiahlo odkazuje. Na tomto mieste si

3 Holländer, P. *Filosofie práva*. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 199.

4 *Nález ústavného súdu z 1. februára 2022, č. k. IV. ÚS 588/2021-53, ZNaU 7/2022.*

5 *Nález ústavného súdu z 28. októbra 2021, č. k. II. ÚS 342/2021-72.*

6 *Uznesenie ústavného súdu z 15. februára 2017, sp. zn. I. ÚS 89/2017, ZNaU 56/2017.*

7 *Pozri poznámku pod čiarou 1.*

dovolím krátku poznámku. V konaní o ústavných sťažnostiach je existujúca judikatúra ústavného súdu takpovediac „povinnou výbavou“ sťažnostnej argumentácie. V niektorých prípadoch dokonca tvoria odkazy na judikatúru ústavného súdu jedinú rozsiahlu argumentačnú zložku ústavnej sťažnosti, čo bez konkrétneho polemického prepojenia s napádaným rozhodnutím či postupom môže paradoxne smerovať k odmietnutiu ústavnej sťažnosti pre nedostatok náležitostí v podobe relevantného ústavnoprávneho odôvodnenia.

Judikatúra ústavného súdu svojim precedenčným pôsobením ovplyvňuje rozhodovaciu činnosť všetkých orgánov aplikujúcich právo, čo vyplýva z jeho postavenia koncentrovaného orgánu ochrany ústavnosti. Ústavnému súdu prináleží úloha interpretovať ustanovenia ústavy vrátane obsahu základných práv a slobôd, ktoré sú špecifickým predmetom ochrany v konaní o ústavnej sťažnosti. Ak teda ústavný súd v konkrétnej veci materiálne posúdi rozhodnutie, opatrenie či zásah z perspektívy jeho zásahu do ústavou chránených práv a slobôd, naplnia sa legitímne očakávania účastníkov konania vtedy, ak orgán aplikujúci právo bude postupovať v podobnej veci spôsobom neporušujúcim ústavu. Na druhej strane snaha o jednotné uplatňovanie zákona nemá viesť k nepružnosti či prekážkam v ďalšom vývoji práva, preto aj požiadavka, aby sa v podobných veciach postupovalo podobne, nesmie byť chápaná absolútne. Keďže súdne rozhodnutie nie je prameňom práva, jeho zmena ovplyvnená spoločenským či technickým vývojom je možná. Vývoj judikatúry totiž nie je v rozpore s riadnym výkonom spravodlivosti⁸ a reinterpretácia rovnakej právnej normy za zmenených rozhodujúcich okolností môže byť odôvodnená, čo môže v konečnom dôsledku vylúčiť precedenčný charakter nielen skoršej judikatúry najvyšších súdov, ale aj existujúcich rozhodnutí ústavného súdu. Posun judikatúry na najvyšších súdnych inšanciách je procesne inštitucionalizovaný rozhodovaním veľkého senátu,⁹ ktorého špecifickým efektom je horizontálna záväznosť jeho rozhodnutia pre všetky senáty toho istého kolégia, preto podľa ústavného súdu nie je zásahom do základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy aplikácia neskoršieho, aktuálneho právneho názoru.¹⁰ Nepredloženie veci na rozhodnutie veľkému senátu pri splnení zákonných podmienok označil ústavný súd za porušenie základ-

ného práva na zákonného sudcu.¹¹ Rozhodnutia veľkého senátu sa môžu stať predmetom prieskumu ústavného súdu na základe individuálnej ústavnej sťažnosti.¹² Pre ústavný súd nepredstavuje zásah do ústavných práv „prelomenie“ existujúceho rozhodnutia veľkého senátu v konkrétnej otázke novším rozhodnutím s konzekvenciou jeho záväznosti pre všetky senáty dotknutého súdu, resp. kolégia.¹³

Zabezpečenie jednotnosti uplatňovania práva a horizontálne pôsobenie judikatúry

Ústavný súd už pred niekoľkými rokmi v jednom z náleзов vyslovil, že všeobecný súd má poznať vlastnú judikatúru, teda aj rozhodnutia iných sudcov (senátov) toho istého súdu, ktorú musí zohľadniť bez ohľadu na to, či na ňu strany poukazujú. Naopak, postoj všeobecných súdov vyznačujúci sa odlišnosťou prístupu k veciam, ktoré sú v podstate identické, bez toho, aby svoj odklon odôvodnili, je prejavom svojvôle odporujúcej princípu materiálneho právneho štátu, porušením práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie.¹⁴ Pri odkazovaní na judikatúru toho istého súdu v obdobných veciach, prípadne na judikatúru súdu toho istého stupňa ide o horizontálne pôsobenie judikatúry (na rozdiel od vertikálnej povahy precedenčného účinku judikatúry vyšších súdov).

Absolútne konzistentné rozhodovanie všeobecných súdov by sa iste dalo označiť za želaný ideál poskytovania súdnej ochrany. Dosiachnutie takého stavu má svoje prirodzené limity spočívajúce v samotnej povahe vykonávania súdництва ako ľudskej rozhodovacej činnosti. Dokonalá vzájomná informovanosť sudcov o všetkých rozhodnutiach v paralelne prebiehajúcich konaniach na tom istom súde je ťažko čo len predstaviteľná (na rozličných súdoch ešte ťažšie). Aj pri existencii stabilnej judikatúry najvyšších súdov môžu aj nepatrné odlišnosti v skutkovom stave či iných rozhodujúcich okolnostiach veci vyvolať v konkrétnych individuálnych prípadoch polemiku o potrebe jej rešpektovania či odchýlenia sa od nej. Nehovoriac o stave, keď ustálená rozhodovacia prax v konkrétnej otázke ešte nebola vytvorená. Európsky súd pre ľudské práva nepovažuje za zásah do práva

8 Podobne Európsky súd pre ľudské práva v rozsudku *Velkej komory Nejdet Sahin a Perihan Sahin v. Turecko*, 2011, ods. 58.

9 § 48 CSP, § 22 SSP.

10 *Uznesenie ústavného súdu z 11. novembra 2021, sp. zn. II. ÚS 527/2021, ZNaU 104/2021.*

11 *Nález ústavného súdu z 20. októbra 2021, sp. zn. I. ÚS 189/2021, ZNaU 52/2021.*

12 *Z aktuálnych rozhodnutí napr. uznesenie ústavného súdu z 8. septembra 2022, č. k. III. ÚS 516/2022-15, uznesenie ústavného súdu z 19. októbra 2022, č. k. I. ÚS 545/2022-20, nález ústavného súdu z 11. decembra 2024, č. k. II. ÚS 481/2024-47.*

13 *Uznesenie ústavného súdu z 20. marca 2024, sp. zn. IV. ÚS 137/2024, ZNaU 4/2024.*

14 *Nález ústavného súdu z 21. novembra 2017, sp. zn. III. ÚS 289/2017, ZNaU 43/2017.*

na spravodlivé súdne konanie bežnú rozdielnosť v rozhodovacej činnosti súdov, ktorá je prirodzeným dôsledkom existencie súdnych systémov založených na sústave prvostupňových a odvolacích súdov vykonávajúcich svoju územnú pôsobnosť.¹⁵ Takéto rozdiely sa môžu pochopiteľne objaviť aj na tom istom súde. Ak opäť spomenieme ESLP, ten považuje za zásah do práva chráneného čl. 6 ods. 1 dohovoru až takú nekonzistentnosť judikatúry, ktorá je závažná a dlhodobá (*profound and long-standing*), a to za situácie, že národné právo disponuje mechanizmami na jej odstránenie, pričom je potrebné skúmať, či tieto mechanizmy boli uplatnené a s akým výsledkom.¹⁶

Ústavný súd si uvedomuje svoje miesto v systéme ochrany základných práv, ktoré je založené na subsidiarite jeho právomoci. Interpretácia a aplikácia podústavného práva je doménou všeobecného súdnictva a zabezpečenie jej jednotného uplatňovania je zverené najvyšším súdnym autoritám (najvyššiemu súdu a najvyššiemu správne súdu), a to v prvom rade procesne dostupnými mechanizmami mimoriadnych opravných prostriedkov z dôvodu nesprávneho právneho posúdenia veci v podobe dovolania (v trestnom a civilnom procese), resp. kasačnej sťažnosti (v správnom súdnictve). Okrem toho najvyššie súdne inštalácie (najvyšší súd aj najvyšší správny súd) disponujú osobitným mechanizmom zjednocovania nekonzistentnej judikatúry prijímaním stanovísk k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov na úrovni ich pléna a jednotlivých kolégií,¹⁷ a to nielen pre prípad rozdielnej judikatúry na týchto najvyšších inštaláciách, ale aj pre prípad rozdielnosti rozhodovacej činnosti nižších súdov.¹⁸

Hoci sa ústavný súd vlastnými slovami použitými v desiatkach, ba stovkách rozhodnutí sám bráni úlohe zjednocovateľa judikatúry všeobecných súdov, jeho „vstup“ do posudzovania kompatibility výkladu podústavného práva s ústavou sa napriek tomu pravidelne aktivuje prostredníctvom individuálnych ústavných sťažností. V tomto konaní sa realizuje test ústavnosti spravidla posudzovaním „ústavnej udržateľnosti“ alebo „ústavnej konfor-

mnosti“ napadnutého súdneho rozhodnutia, pochopiteľne, z pohľadu sťažnostnej argumentácie. Posúdenie týchto parametrov rozhodnutia nie je jednoduché, keďže tieto pojmy samy osebe možno ťažko označiť za exaktné. Úlohou ústavného súdu je dospieť k záveru, či konkrétnym rozhodnutím a postupom, ktorý mu predchádzal, boli rešpektované práva a slobody chránené ústavou a kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou. Ústavný súd pritom interpretuje relatívne neurčité právne pojmy „spravodlivé súdne konanie“ či „spravodlivý proces“ a aplikuje ich na konkrétnu vec. Obsah týchto pojmov je síce definovateľný bohatou rozhodovacou činnosťou ústavného súdu či ESLP, napriek tomu tu vstupujú „do hry“ aj také faktory, ako je individuálna tendencia sudcu k istej miere sudcovskej zdržanlivosti na jednej strane alebo sudcovskému aktivizmu na druhej strane. Konečné rozhodovanie je výsledkom pomerovania alebo vyvažovania relevantných práv.

Ak zostaneme pri úvahách o možnom zásahu ústavného súdu v prípade vytýkaného zjavne arbitrárneho či svojvoľného právneho posúdenia veci (čo je vada s ústavnoprávnou relevanciou),¹⁹ je úloha ústavného súdu v istom zmysle limitovaná tým, či v spornej otázke existuje ustálená prax a či je aplikovateľná na prejednávajúcu vec. Ak totiž napadnuté rozhodnutie neodporuje ustálenej právnej praxi, ťažko ho možno označiť za svojvoľné. Naopak, zásah ústavného súdu do zjavne nesprávneho právneho názoru je potrebný vo veciach, v ktorých ustálenej judikatúry niet, a to aj pre potrebu nasmerovania tvoriacej sa judikatúry ústavne konformným smerom.

Osobitne je potrebné pristaviť sa pri otázke jednotnosti judikatúry senátov ústavného súdu. Tá je potrebná predovšetkým pre konzistentnú interpretáciu tých právnych noriem, ktoré sa nachádzajú v priamej aplikačnej sfére ústavného súdu, ako je samotná ústava, ústavný zákon č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov v znení neskorších predpisov či zákon o ústavnom súde. Pre zachovanie právnej istoty či rovnosti účastníkov konania sa racionálne predpokladá vzájomná kompatibilita rozhodnutí jednotlivých senátov ústavného súdu pri vykonávaní ich decíznych právomocí.

15 Rozsudok ESLP zo 6. decembra 2007, *Beian v. Rumunsko* (č. 1), sťažnosť č. 30658/05, ods. 37.

16 Rozsudok Veľkej komory ESLP z 29. novembra 2016, *Gréckokatolícka farnosť Lupeni v. Rumunsko*, sťažnosť č. 76943/11, ods. 116 až 135.

17 § 20 ods. 1 písm. b), § 21 ods. 3 písm. a), resp. § 24d ods. 1 písm. b), § 24e ods. 3 písm. a) zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

18 § 21 ods. 3 písm. b), resp. § 24e ods. 3 písm. b) zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

19 K tejto téme dávam do pozornosti článok: Gešková, K. O tom, či je arbitrárne právne posúdenie vadou zmätočnosti podľa § 420 písm. f) CSP. *Súkromné právo* 1/2023, s. 14 – 19.

Napriek tomuto očakávaniu je potrebné zdôrazniť, že aj pre ústavný súd platí, čo bolo spomenuté vo vzťahu k horizontálnemu pôsobeniu judikatúry na súdoch rovnakej inštancie. Aj pri maximálnej koncentrácii sudcov a ich podporného aparátu a pri ich vzájomnej komunikácii je dosiahnutie úplnej zhody rozhodnutí v obdobných veciach limitované viacerými okolnosťami. Prvou je permanentne stúpajúci nápad ústavných sťažností a s tým spojená enormná záťaž sudcov ústavného súdu aj ich poradcov, čo sťažuje, ba až vylučuje „priebežné“ zosúladzovanie právnych názorov v súbežne rozhodovaných veciach. Ďalšou je aj hranica „citlivosti“ jednotlivých sudcov a senátov pri posudzovaní akceptovateľnej miery diskrepancie pri interpretácii a aplikácii podústavnej normy ako (ešte) ústavne konformnej. Ak ESLP považuje prípadnú nesúladnosť judikatúry za hodnú zásahu pre porušenie práva na spravodlivé súdne konanie až v prípade dlhodobej a závažnej rozdielnosti rozhodovacej činnosti na najvyššej súdnej úrovni, je akceptovateľné obdobný postoj zaujať aj pri posudzovaní rozhodnutí, ktoré sú predmetom posudzovania v konaní o ústavnej sťažnosti.

Za úplne špecifické považujem zjednocovanie rozhodovacej činnosti senátov pri ústavnoprávnom prieskume takých rozhodnutí všeobecných súdov, pri ktorých procesné predpisy vylučujú použitie čo i len riadnych opravných prostriedkov.²⁰ Spravidla ide o rozhodnutia, pri ktorých rozhoduje súd obsadený vyšším súdnym úradníkom a o sťažnosti proti jeho rozhodnutiu rozhoduje sudca okresného súdu. Keďže sťažovatelia nedisponujú na všeobecnom súde iným právnym prostriedkom ochrany, často chápu ústavnú sťažnosť ako opravný prostriedok proti rozhodnutiu sudcu okresného súdu. Ústavný súd je v takom prípade postavený do pozície, ktorá je z pohľadu jeho úlohy ochrancu základných práv ťažko uchopiteľná. Niežeby rozhodnutie sudcu okresného súdu vydané v takejto procesnej konfigurácii nemohlo (výnimočne) zasiahnuť do ústavou chránených práv. Problematické je, že sa ústavný súd stáva tvorcom základnej judikatúry namiesto všeobecného súdnictva a zároveň má z pozície ochrancu ústavnosti dohliadať na jej jednotné uplatňovanie.

Ak sa vyskytnú rozdielne názory senátov na spôsob uplatňovania práva všeobecnými súdmi v takýchto veciach, nemusí byť

potreba ich zjednotenia vyvolaná zásahom do podstaty práva na spravodlivé súdne konanie, ku ktorému dochádza (podľa už spomínanej judikatúry ESLP) v dôsledku „dlhodobej a závažnej diskrepancie judikatúry“ a súčasne pri absencii alebo nefunkčnosti zákonného mechanizmu zjednocovania judikatúry nižších súdov v systéme všeobecného súdnictva. Zjednotenie rozhodovania senátov ústavného súdu môže v takom prípade praktickým vyriešením divergentnej judikatúry všeobecných súdov eliminovať budúce ústavné sťažnosti založené na argumentáciách jedným či druhým z rozdielných právnych názorov. Ako ilustrácia môže poslúžiť posudzovanie ústavného súdu o konformnosti rozhodnutí všeobecných súdov o trovách konania o sťažnosti proti rozhodnutiu vyššieho súdneho úradníka. Kým jeden senát zaujal jednoznačný postoj v prospech rozhodovania o takých trovách,²¹ druhý odobril ako ústavne súladné rozhodnutie o nepriznaní trov sťažnostného konania z dôvodov hodných osobitného zreteľa²² a ďalší senát akceptoval ako ústavne akceptovateľnú rozdielnosť rozhodovacej činnosti všeobecných súdov v tejto otázke.²³ Napokon tento „príbeh“ vyústil do prijatia zjednocujúceho rozhodnutia pléna ústavného súdu.²⁴ To na jednej strane potvrdzuje funkčnosť mechanizmu zjednocovania judikatúry senátov ústavného súdu podľa § 13 zákona o ústavnom súde, na druhej strane, ak reflektujeme už spomenutú právomoc najvyššieho súdu zjednocovať právne názory aj súdov nižšieho stupňa, mohol ústavný súd priamo predložiť vec na zjednotenie rozdielnej rozhodovacej praxe príslušnému kolegiu najvyššieho súdu. Taký postup by však z časového hľadiska nemal okamžitý dopad na rozhodovanie o ďalších (medzičasom napadnutých) ústavných sťažnostiach. Aj keď sa v spomenutej veci praktický efekt zjednotenia dosiahol, ústavný súd preferuje svoje postavenie na vrchole pyramídy ochrany základných práv bez zatažovania agendou, v ktorej môžu v plnom rozsahu poskytovať ochranu základných práv iné orgány verejnej moci vybavené náležitými kompetenciami. Z takejto pozície môže ústavný súd plnohodnotne plniť úlohu tvorcu a ochrancu korektného uplatňovania judikatúry vrátane svojej.

21 Uznesenie ústavného súdu z 1. decembra 2020, č. k. I. ÚS 533/2020-7.

22 Uznesenie ústavného súdu z 18. augusta 2023, č. k. III. ÚS 420/2023-15, len pre úplnosť informácie bol ako obiter dictum v uznesení vyslovený názor o absencii zákonného podkladu pre také rozhodnutie.

23 Uznesenia ústavného súdu z 18. marca 2024, č. k. IV. ÚS 130/2024-12 a z 28. mája 2024, č. k. IV. ÚS 267/2024-10.

24 Uznesenie pléna ústavného súdu z 18. decembra 2024, č. k. PLz. ÚS 2/2024-8.

20 Napríklad rozhodovanie civilného súdu o výške trov konania, rozhodnutia exekučného súdu, rozhodnutia v upomínacom konaní.

ROZHODOVACIA ČINNOSŤ ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

KONTROLA ÚSTAVNOSTI ZÁKONOV

ODMIETNUTIE ODPORU V UPOMÍNACOM KONANÍ PRE NEDODRŽANIE FORMY (PL. ÚS 10/2023)

Zákonodarca krátko po rekodifikácii civilného procesu v roku 2016 prijal zákon o upomínacom konaní, ktorý zaviedol elektronickú alternatívu ku klasickému režimu platobného rozkazu podľa všeobecných procesných predpisov a zveril celý tento nový druh konania, teda pre celú republiku, do pôsobnosti Okresného súdu Banská Bystrica. Toto nové konanie sleduje cieľ zrýchlenia a zefektívnenia jednoduchších civilných sporov tým, že prikazuje žalobcovi podať jeho návrh v elektronickej forme na predpísanom formulári, pričom celý proces preferuje elektronické vybavenie sporu.

Podľa tohto zákona ak súd na základe žaloby vydá proti žalovanému platobný rozkaz, tento má možnosť podať vecne odôvodnený odpor a doceliť tak klasický priebeh súdneho sporu. Odpor môže, ale nemusí byť podaný elektronicky, no ak sa žalovaný rozhodne odpor podať elektronicky, je povinný tak urobiť taktiež na pre tento účel predpísanom formulári. V opačnom prípade je zo zákona súd povinný takýto odpor – podaný elektronicky, ale nie na predpísanom formulári – odmietnuť, čo má pre žalovaného za následok prehru v spore.

Práve tieto ustanovenia prikazujúce odmietnuť nesprávne podané elektronické odpory napadol pred ústavným súdom Okresný súd Banská Bystrica, ktorý bol názoru, že nemajú racionálny základ, sú samoučelné, a preto v rozpore s princípom právneho štátu. Podľa jeho názoru týmto postupom dochádza k strate sporu bez toho, aby sa súd po vecnej stránke zaoberal obranou žalovaného, čím dochádza k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces. Táto strata sporu zároveň znamená vznik exekučného titulu, v dôsledku čoho môže byť v následnom exekučnom konaní zasiahnuté do práva na ochranu majetku žalovaných.

Okresný súd ďalej tvrdí, že napadnuté ustanovenia vyžadujú odmietnutie aj vecne odôvodneného odporu podaného elektronickými prostriedkami, ak nebol podaný na predpísanom formulári. Pritom formulár nemá v prípade odporu obdobný prínos ako v prípade návrhu na vydanie platobného rozkazu, keďže pri odpore nedochádza k automatizovanému spracovaniu údajov uvedených vo formulári odporu informačným systémom okresného súdu. Tým sa stráca jeden z hlavných účelov, pre ktorý boli formuláre zavedené.

Podľa ústavného súdu napadnuté ustanovenia sledujú legitímny cieľ, ktorým je racionalizácia, sprehľadnenie a zrýchlenie konania pred všeobecným súdom prostredníctvom elektronickej komunikácie.

Z obsahu dôvodovej správy vyplýva, že prioritou je zabezpečiť komunikáciu medzi stranami sporu a súdom prostredníctvom elektronických komunikačných prostriedkov, pričom sa zároveň ponecháva aj možnosť doručovania platobného rozkazu a podávania odporu v listinnej podobe.

Koncepcia zákona o upomínacom konaní je ďalej vybudovaná na normatívnom predpoklade, podľa ktorého elektronická komunikácia vo vzťahu k žalovanej strane prichádza do úvahy iba v prípadoch, keď má táto strana sporového súdneho konania aktivovanú elektronickú schránku na doručovanie, pričom sa jej doručuje spolu s platobným rozkazom a príslušnými listinami aj odkaz na zverejnené tlačivo na podanie odporu spolu s poučením o možných a zákonom aprobovaných spôsoboch podania odporu vrátane informácie (poučenia) o následkoch nesprávneho alebo oneskoreného podania odporu proti platobnému rozkazu.

Podľa ústavného súdu napadnuté ustanovenia sú spôsobilé tento legitímny cieľ aj dosiahnuť, teda sprehľadniť a zrýchliť konania pred všeobecným súdom.

Samotná skutočnosť, že regulácia uplatňovania práv v súdnom konaní so sebou prináša aj určité negatívne externality v podobe straty práva, v zásade nesignalizuje problém s ústavnou relevanciou, keďže taký stav je prirodzenou súčasťou a zároveň aj podstatou regulácie ľudského konania. O ústavnoprávne významnom rozmere by bolo možné v zásade uvažovať vtedy, ak by spôsob

regulácie prinášal zásadné systémové problémy.

Podľa ústavného súdu nemožno dospieť k záveru, že namietane ustanovenia spôsobujú v aplikačnej praxi zásadné problémy v podobe častých pochybení pri elektronickom podávaní odporov v upomínacom konaní. Tieto pochybenia sú svojou povahou skôr pochybeniami spôsobenými nepozornosťou alebo nesústreďenosťou žalovanej strany alebo právnych zástupcov. Navyše v otázke posudzovania odporov podávaných v upomínacom konaní existuje stabilizovaná judikatúra okresného súdu, ako aj ústavného súdu. Z nej vyplývajú aj eventuálne interpretačné modifikácie akceptovania nedostatku procesne predpísanej formy vzhľadom na špecifické okolnosti prípadu. Z týchto dôvodov sú napadnuté ustanovenia podľa ústavného súdu ústavne obhájiteľné.

ZÁKAZ PROFESIONÁLNYM VOJAKOM ZDRUŽOVAŤ SA V ODBOROVÝCH ORGANIZÁCIÁCH (PL. ÚS 6/2023)

Zákon združovaní občanov z roku 1990 od počiatku ustanovoval, že vojaci v činnej službe nemôžu vytvárať odborové organizácie a združovať sa v nich. Obdobné ustanovenie obsahoval aj zákon o štátnej službe profesionálnych vojakov z roku 2015. Obe ustanovenia napadla ešte v roku 2021 vtedajšia verejná ochrankyňa práv s tvrdením, že nimi dochádza k porušeniu čl. 37 ústavy zaručeného práva slobodne sa združovať na účel ochrany hospodárskych a sociálnych záujmov a tiež čl. 11 dohovoru zaručenej slobody združovania.

V konaní pred ústavným súdom sa vyjadrila aj vláda, ktorá zas poukázala na špecifické postavenie príslušníkov ozbrojených síl, v ktorom je na účel plnenia ich úloh zdôraznená jednota, hierarchia a poslušnosť. Podľa vlády taktiež v našich podmienkach existujú iné spôsoby participácie profesionálnych vojakov na zlepšovaní ich sociálneho a iného postavenia, ktoré takýto zákaz v dostatočnej miere kompenzujú.

Ústavný súd na úvod skonštatoval, že právo slobodne sa združovať na účel ochrany hospodárskych a sociálnych záujmov vyplýva priamo z textu čl. 37 ústavy, ktorý predstavuje osobitné ustanovenie k čl. 29 ústavy zaručujúceho politické právo slobodne sa združovať. Sloboda združovania sa na účel ochrany hospodárskych a sociálnych záujmov podľa čl. 37 ods. 1 ústavy je priznaná každému, teda aj príslušníkom ozbrojených síl a ozbrojených zborov. Ústava umožňuje pri odborových organizáciách obmedziť výslovne iba ich činnosť, nie však ich vznik – s možnosťou obmedzenia samotného vzniku ústava počíta iba pri iných združeniach na ochranu hospodárskych a sociálnych záujmov (napr. pri združeniach zamestnávateľov). Uvedené je podporené aj ďalším ustanovením ústavy, podľa ktorého odborové organizácie vznikajú nezávisle od štátu, čo znamená aj nezávisle od jeho vôle.

V prípade, ak odborové organizácie vznikajú nezávisle od vôle štá-

tu, je možné do nich nezávisle od jeho vôle aj vstúpiť. V opačnom prípade by v praxi vznikla paradoxná situácia, v ktorej by si (každý) jednotlivec mohol založiť svoju vlastnú odborovú organizáciu, nemohol by však vstúpiť do už existujúcej. Zákonodarca tak má v zmysle ústavy možnosť obmedziť činnosť odborových organizácií vrátane odborových organizácií profesionálnych vojakov, avšak samotné odborové organizácie profesionálnych vojakov vznikajú nezávisle od jeho vôle priamo z ústavy, a preto podľa ústavného súdu napadnuté ustanovenia boli protiústavné.

REFORMA TRESTNÉHO SYSTÉMU (PL. ÚS 3/2024)

Začiatkom decembra 2023 vláda predložila do národnej rady rozsiahlu reformu trestného systému, ktorá zahŕňala v mnohých prípadoch razantné zníženie trestných sadzieb predovšetkým za majetkovú a hospodársku trestnú činnosť a korupčné trestné činy, skrátenie premlčacích lehôt, zníženie hraníc škody alebo prospechu, od ktorých sa odvíja závažnosť trestných činov, zrušenie Úradu špeciálnej prokuratúry a niekoľko ďalších zmien. Zároveň parlamentu predložila návrh na prerokovanie tejto reformy v skrátanom legislatívnom konaní, čo znamená, že by sa neuplatňovali lehoty predpísané rokovacím poriadkom národnej rady a zabezpečujúce aktérom legislatívneho procesu dostatočný priestor na podrobné preštudovanie návrhu zákona.

Parlamentná väčšina návrh na skrátané legislatívne konanie schválila a napokon napriek opozičným pokusom čo najviac prijatie novely oddialit 8. februára 2024 bola po zapracovaní pozmeňovacích návrhov schválená aj samotná trestná reforma, ktorá mala z väčšej časti nadobudnúť účinnosť 15. marca 2024 a vo zvyšku o 5 dní neskôr. Celý novelizačný zákon napadli tromi návrhmi prezidentka republiky a dve skupiny poslancov, ktorí namietali porušenie viacerých ústavných ustanovení a princípov a tiež sa dožadovali pozastavenia účinnosti celého zákona.

Rozhodovanie o prijatí návrhov na ďalšie konanie a o pozastavení účinnosti patrilo k jedným z najvýznamnejších rozhodnutí v dejinách slovenského ústavného súdnictva. Situácia bola totiž neštandardná v tom, že uverejňovanie novely v zbierke zákonov schvaľovanej z dôvodu deklarovanej urgentnosti v skrátanom legislatívnom konaní trvalo niekoľko týždňov. Navrhovatelia vlastne napádali a žiadali pozastaviť aplikáciu ešte neuverejneného, hoci už schváleného a obsahovo ustáleného zákona. Dôvodili tým, že vzhľadom na kombináciu razantného zníženia horných hraníc trestných sadzieb, zásadného zvýšenia hraníc škody a skracovania premlčacích lehôt hrozilo, že mnohé trestné prípady budú v prípade nadobudnutia účinnosti novely hoci aj na jediný deň nezvratne premlčané.

Ústavný súd však musel vyriešiť jednu dosť dôležitú technickú otázku: môže pozastaviť účinnosť zákona, ktorý ešte nebol uverejnený v zbierke zákonov? Odborná literatúra bola totiž dovedy

jednotná v tom, že niečo také nie je možné, že ústavný súd môže preskúmať iba už uverejnené zákony, hoci nikto nikdy sa hlboko touto otázkou nezaoberal. Ústavný súd bol však teraz prvýkrát v histórii postavený do pozície, keď sa nad tým musel dôkladne zamyslieť, keď nastali inak dosť nepravdepodobné okolnosti, ktoré robili odpoveď na túto otázku relevantnou.

Ústavný súd po dôkladnej analýze dospel k záveru, že uvedený názor prevládajúci medzi odbornou verejnosťou je mylný. Ústava totiž hovorí, že ústavný súd rozhoduje o súlade „zákonov“ s ústavou, no nie o súlade „návrhov zákonov“ s ústavou. Otázka teda znela, či napadnutý zákon z 8. februára 2024 schválený národnou radou v treťom čítaní a podpísaný predsedom národnej rady, predsedom vlády a prezidentkou republiky, no dosiaľ ešte neuverejnený v oficiálnom publikačnom nástroji republiky, je z pohľadu konania o súlade právnych prepisov ešte len „návrhom zákona“ – a teda právomoc ústavného súdu je vylúčená – alebo je už „zákonom“ – a teda ústavný súd môže o ňom konať.

Na túto otázku dal napokon pomerne explicitnú odpoveď na inom mieste samotný text ústavy. Podľa ústavy totiž „návrh zákona“ môžu do národnej rady podávať výbory, poslanci a vláda. No zároveň to, čo národná rada schváli, už ústava označuje ako „zákon“, nie ako „návrh zákona“. Prezident republiky podpisuje už „zákon“ a v zbierke zákonov sa vyhlasuje už „zákon“. Až tento „zákon“ nadobúda „platnosť“ práve jeho uverejnením, teda najskôr od momentu jeho uverejnenia ho možno „uplatňovať“, pokiaľ samotný zákon neustanovuje ešte neskorší dátum na jeho aplikáciu (neskoršie nadobudnutie účinnosti). Je však rozdiel medzi aplikáciou zákona a kontrolou jeho ústavnosti. Dôvod, pre ktorý nemožno aplikovať neuverejnený zákon, je ten, že verejnosť sa najprv musí dozvedieť, že sa má nejakým zákonom riadiť, a toto informovanie sa robí prostredníctvom zbierky zákonov.

Ústava zároveň veľmi logicky vylučuje z právomoci ústavného súdu prieskum ústavnosti „návrhov“ zákona, pretože ústavný súd by nemal rozhodovať o niečom, čoho obsah nie je ešte ustálený a o čom sa v parlamente ešte rokuje a čo teda napokon možno ani nebude schválené. Ústavný súd teda nerobí to, čo v iných štátoch vykonávajú takzvané štátne rady. To však nebol tento prípad a ústavný súd nevidel žiadnu prekážku, aby všetky tri návrhy prijal na ďalšie konanie a zároveň aj pozastavil účinnosť významnej časti napadnutého zákona.

Navrhovatelia namietali viacnásobné porušenie pravidiel legislatívneho procesu. Vláda odôvodňovala potrebu skráteného legislatívneho konania potrebou transpozície niekoľkých smerníc Európskej únie, potrebou humanizácie trestnej politiky, vývojom inflácie a potrebou zosúladenia právnej úpravy s rozhodovacou praxou Európskeho súdu pre ľudské práva. Rovnako argumentovala údajným „zneužívaním“ inštitútov trestného práva Úradom špeciálnej prokuratúry a uvádzala pritom vyše dvadsať nálezov ústavného súdu, ktoré to mali preukazovať. Na to ústavný súd uviedol, že iba

päť z uvádzaných nálezov sa dotýka Úradu špeciálnej prokuratúry a nešlo o zásadné porušenia. Podľa ústavného súdu žiadna z týchto okolností nepredstavovala náhlu či neočakávanú udalosť, na ktorú bolo potrebné urýchlene reagovať, a preto neboli splnené podmienky na skrátené legislatívne konanie, to však samo osebe ešte neznamená porušenie ústavnosti.

Ústavný súd svoje hodnotenie legislatívneho procesu uzavrel tak, že pri prerokovaní novely nezistil ústavné porušenia, ktoré by bránili diskusii v národnej rade. Poslanci parlamentnej menšiny sa mohli s návrhom zákona oboznámiť, mohli sa k nemu vyjadriť, mohli podávať pozmeňujúce a doplňujúce návrhy a participovať na schôdzach národnej rady, kde sa návrh zákona prerokovával. Parlamentná menšina tak mohla kontrolovať parlamentnú väčšinu. Na tomto závere nemení nič ani porušenie zákona o rokovacom poriadku, keď sa nehlasovalo o návrhu na opakovanie druhého čítania, keďže z obsahu návrhu vyplývali podobné argumenty, ktoré parlamentná menšina už vyjadrila v rámci prvého a druhého čítania. Nie každé porušenie zákona má aj ústavnoprávnu rovinu.

Navrhovatelia namietali, že napadnutý zákon výrazne znižuje trestné sadzby pri majetkových a hospodárskych trestných činoch a pri trestných činoch korupcie, zásadným spôsobom posúva nahor hranice výšky škody, rozširuje možnosť ukladania podmienčného trestu odňatia slobody (aj pri najzávažnejšej kriminalite páchanej organizovanými skupinami) a výrazne skracuje premlčacie lehoty, pričom kombináciou týchto zásadných zmien a ich vzájomným spolupôsobením môže dôjsť k znefunkčneniu vyvodzovania trestnej zodpovednosti a ukladania trestov.

Ústavný súd v prvom rade uviedol, že jeho úlohou nie je posúdiť, či je právna úprava vhodná, ale iba či nevybočuje z mantinelov ústavy. Tie sú v prípade trestnej politiky nastavené veľmi široko a ústavný súd aj v minulosti do trestnej politiky zasahoval len minimálne.

Pokiaľ navrhovatelia namietali rozšírenie možnosti ukladať podmienčné tresty a znižovanie dolných hraníc trestných sadzieb, podľa ústavného súdu v tomto prípade nemožno o protiústavnosti uvažovať, pretože ide iba o možnosť ich uloženia, nie povinnosť. Trestné súdy majú stále povinnosť uložiť primeraný trest vo vzťahu k vine páchatela, a teda stále majú možnosť ukladať aj nepodmienečné tresty odňatia slobody.

Pokiaľ ide o skrátenie premlčacích lehôt, ústavný súd pripomenul, že zákonodarca požíva pri trestnej politike široký priestor na uváženie. Zároveň upozornil, že podobné nastavenie premlčacích lehôt je aj v Českej republike a napríklad v porovnaní s Talianskom je slovenská úprava aj po novele prísnejšia, pokiaľ ide o možnosti prerušenia plynutia premlčacej lehoty úkonmi orgánov činných v trestnom konaní. Na rozdiel od našej úpravy totiž v Taliansku sa celková dĺžka premlčania môže natiahnuť najviac o štvrtinu, kým u nás v podstate donekonečna.

Navrhovatelia ďalej namietali nesúlad napadnutých noriem o premlčaní aj pre rozpor s právom Európskej únie v súvislosti s ochranou finančných záujmov Európskej únie. Ústavný súd v žiadnom z troch návrhov nenašiel identifikáciu právnej situácie, v ktorej by namietaná právna úprava garantovala menej priaznivú ochranu vo veciach finančných záujmov Európskej únie než vo veciach vnútroštátnych záujmov. Vo vzťahu k neúčinnosti (neefektívnosti) a nedostatku odstrašujúceho účinku namietaných ustanovení o premlčaní ústavný súd považuje návrhy za neodôvodnené. Návrhy v tomto smere komunikujú len všeobecnú obavu, že dochádza k zníženiu trestnosti pri premlčaní, v dôsledku čoho dôjde aj v prebiehajúcich konaniach k zastaveniu už začatých procesov. Podľa ústavného súdu je aj naďalej nová úprava premlčania súladná so smernicou Európskeho parlamentu a Rady o boji proti podvodom, ktorá ustanovuje, že členské štáty môžu „stanoviť premlčaciu dobu, ktorá je kratšia než päť rokov, ale nie kratšia než tri roky, ak zabezpečia, že plynutie premlčacej doby sa môže prerušiť alebo pozastaviť na základe konkrétnych úkonov“.

Pokiaľ ide o zrušenie Úradu špeciálnej prokuratúry, ústavný súd upozornil, že argument vlády, že takýto orgán je v Európe raritou, neobstojí. V skutočnosti väčšina štátov Európskej únie má zriadené podobné úrady prokuratúry s celoštátnou pôsobnosťou špecializované na stíhanie závažnej kriminality, ako je organizovaná kriminalita, korupcia, obchodovanie s drogami, terorizmus a pod. Zároveň však platí, že ústava ponecháva prakticky celé nastavenie organizácie prokuratúry na zákonodarcu, ktorému nestanovuje takmer žiadne mantinely. Rovnako v zmysle judikatúry Súdneho dvora Európskej únie členské štáty pri úprave štruktúry prokuratúry nevykonávajú právo únie, preto zrušením Úradu špeciálnej prokuratúry nemohlo dôjsť k jeho porušeniu. Medzinárodné dohovory o korupcii taktiež nevyžadujú existenciu osobitných špecializovaných orgánov, na ich naplnenie postačí existencia špecializovaných osôb. Keďže právomoci Úradu špeciálnej prokuratúry prešli na krajské prokuratúry disponujúce špecializovanými osobami na stíhanie predmetných trestných činov, nedošlo ani k porušeniu týchto dohovorov.

V prevažujúcej časti tak ústavný súd návrhom nevyhovel. Za protiústavné vyhlásil len niektoré ustanovenia.

Ústavný súd vyslovil nesúlad prechodných ustanovení týkajúcich sa trestu prepadnutia majetku, ktoré prikazujú po obnove konania vyvolanej skorším derogačným nálezom ústavného súdu použiť novouúčinné znenie napadnutého zákona vo vzťahu k tejto otázke, aj keď priaznivejšie pre páchatela môže byť aktuálne účinné znenie Trestného zákona generované práve týmto skorším nálezom, čo je v nesúlade s ústavným príkazom podľa čl. 50 ods. 6 ústavy, a tým aj čl. 1 ods. 1 ústavy v neprospech páchatela.

Z rovnakých dôvodov za nesúladné s ústavou považoval ústavný súd aj prechodné ustanovenie § 438k ods. 5 Trestného zákona, ktoré umožňuje považovať pri spätnom použití nových, pre pá-

chatela priaznivejších pravidiel týkajúcich sa trestnosti činu trestné stíhanie za premlčané len v prípade, ak dôvody skoršieho prerušenia premlčania nastali po márnom uplynutí novoustanovenej premlčacej doby len prvýkrát, teda nie aj v ľubovoľnom ďalšom prípade takého, teda spätného posúdenia prerušenia premlčania.

Ústavný súd tiež vyslovil nesúlad prechodného ustanovenia, ktoré ministrom spravodlivosti umožňuje podať dovolanie v neprospech obvineného späť do troch rokov pri dohodách o vine a treste schválených pred 15. marcom 2024. Súčasťou odôvodnenia nálezu je právny názor na ústavnokonformný výklad napadnutého zákona, podľa ktorého ustanovenia o predĺžení lehoty na podanie dovolania v neprospech obvineného na tri roky a o rozšírení oprávnenia ministra spravodlivosti podať dovolanie aj proti rozsudkom súdu o schválení dohody o vine a treste možno použiť len pri rozhodnutiach, ktoré nadobudli právoplatnosť najskôr 15. marca 2024. Napokon ústavný súd vyslovil nesúlad ustanovení upravujúcich možnosť použiť nezákonne získaný dôkaz v trestnom konaní, aj keď výlučne len v prospech obvineného.

KVÓRUM PRI MIESTNOM REFERENDE V BRATISLAVE A KOŠICIACH (PL. ÚS 13/2023)

Na jar 2023 národná rada prerokovala rozsiahlu reformu stavebnej legislatívy, ktorá zasahovala do viac ako 50 zákonov v tejto oblasti. Medzi tieto zákony patrili aj dva, ktorých sa týkalo konanie pred ústavným súdom: zákon o hlavnom meste Slovenskej republiky Bratislave a zákon o meste Košice, kde takisto dochádzalo k zmenám v ustanoveniach týchto zákonov v oblasti stavebného práva.

V druhom čítaní bol však predložený skupinou koalíčných poslancov pozmeňovací návrh, ktorý zavádzal v spomínaných dvoch zákonoch aj úplne iné zmeny, a to v oblasti miestneho referenda. Konkrétne sa v prípade oboch zákonov pre miestne referendá na úrovni mesta, ako aj mestských častí zavádza tzv. plávajúce kvórum a v prípade Košíc a jeho mestských častí sa znižuje počet voličov potrebných na iniciovanie miestneho referenda, a to s účinnosťou od 1. augusta 2023.

Vo všeobecnosti na Slovensku upravuje od roku 1990 miestne referendá zákon o obecnom zriadení. Podľa tohto zákona miestne referendum bolo vždy možné iniciovať petíciou obyvateľov obce, no kým do konca roka 2001 stačilo, aby petíciu podporilo 20 % obyvateľov obce oprávnených voliť v komunálnych voľbách, od roku 2002 sa vyžaduje podpora 30 % oprávnených voličov. Na platnosť výsledku miestneho referenda tento zákon vyžaduje účasť aspoň polovice oprávnených voličov. Do roku 2001 tento zákon ustanovoval, že platné miestne referendum iniciované petíciou nahradí rozhodnutie obecného zastupiteľstva vo veciach miestnych daní a poplatkov.

Na Bratislavu a Košice sa vzťahuje zákon o obecnom zriadení, pokiaľ sa v spomínaných dvoch zákonoch o týchto mestách nepochádza odlišná úprava. Zákon o Bratislave v podstate od roku 1990 ustanovuje, že na občiansku iniciatívu miestneho referenda, či už na úrovni mesta, alebo mestskej časti, sa vyžaduje, aby petíciu podporilo aspoň 20 % oprávnených voličov, no nie menej ako 5000 obyvateľov príslušnej mestskej časti. Do 31. júla 2023 platilo, že výsledok referenda v Bratislave alebo jej mestskej časti nahrádza rozhodnutie príslušného zastupiteľstva (v mestskej časti len rozhodnutie o zavedení alebo zrušení miestneho poplatku v mestskej časti), ak sa ho zúčastnilo aspoň 50 % oprávnených voličov.

Na druhej strane zákon o meste Košice prešiel viacerými zmenami. Do roku 2012 sa vyžadovalo v prípade referendovej petície, či už na úrovni mesta, alebo mestskej časti, podpora 20 % oprávnených voličov a výsledok miestneho referenda nahrádzal rozhodnutie zastupiteľstva, ak sa referenda zúčastnilo viac ako 50 % oprávnených voličov. S účinnosťou od 1. januára 2013 bolo ustanovenie o nahrádzaní rozhodnutia zastupiteľstva vypustené a požiadavky na petíciu stúpli na 30 % oprávnených voličov.

Novela z roku 2023 úpravu v podstate zjednotila tak, že v oboch mestách a ich mestských častiach sa v prípade referendovej petície vyžaduje podpora 20 % oprávnených voličov – v košických mestských častiach však nie menej ako 2500 oprávnených voličov – a výsledok referenda nahrádza rozhodnutie zastupiteľstva, ak sa ho zúčastnil aspoň taký počet oprávnených voličov, aký sa zúčastnil naposledy konaných komunálnych volieb. Zavedenie tohto plávajúceho kvóra sa odôvodňovalo zjednodušením rozhodovania v referende, keďže v komunálnych voľbách je na Slovensku tradične nižšia účasť.

Túto novú úpravu však na ústavnom súde napadla vtedajšia prezidentka republiky, ktorá tvrdila, že sa zavádza nerovnosť jednak medzi jednotlivými mestskými časťami a tiež vo vzťahu k iným mestám a obciam na Slovensku. Bolo to tak podľa nej z dôvodu, že volebná účasť sa v posledných komunálnych voľbách v jednotlivých mestských častiach, ako aj v oboch mestách líšila. Vo viacerých mestských častiach Bratislavy a Košíc dokonca presiahla 50 %, pričom niekde sa vyšplhala až nad 60 % a v jednej dokonca na 75 %, čím sa paradoxne podmienky na rozhodovanie v referende ešte sťažili. V dôsledku rôznych volebných účasť však má hlas voliča rôznu váhu v závislosti od toho, v ktorej mestskej časti je oprávnený voliť, a to nielen vo vzťahu k ostatným mestským časťam, ale aj vo vzťahu k iným obciam na Slovensku. Tým je podľa nej porušený ústavný princíp rovnosti hlasovania. Okrem toho túto novú úpravu možno vnímať ako sankciu za účasť na voľbách, keďže vyššia účasť robí do budúcnosti ťažšie prijatie rozhodnutia v miestnom referende, hoci ústava hovorí, že nikomu nesmie byť spôsobená ujma na právach preto, lebo uplatňuje svoje základné práva a slobody.

Ústavný súd sa však s touto argumentáciou nestotožnil a návrhu nevyhovel. V zmysle ústavy miestne referendum predstavuje uskutočňovanie územnej samosprávy, ktorej základom je obec a ktorá predstavuje jeden volebný obvod. Obce, mestá a mestské časti majú rôzny počet obyvateľov a je prirodzené, že hlas voliča v miestnom referende (alebo komunálnych voľbách) má v rôznych mestách a obciach rôznu váhu, a to aj bez ohľadu na rôzne či rovnaké percentuálne vyjadrené kvórum. Pri uplatňovaní princípu rovnosti volebného práva v rámci uskutočňovania územnej samosprávy preto nemožno porovnávať právne postavenie hlasujúcich v miestnom referende, ako ani účinky výsledkov platného miestneho referenda v rámci rôznych miest a obcí, resp. rôznych volebných obvodov, ale len právne postavenie hlasujúcich v rámci toho istého volebného obvodu daného mesta alebo obce. Napadnuté ustanovenie tak nepôsobí diskriminačne.

DOROVNANIE ČESKOSLOVENSKÝCH DÔCHODKOV (PL. ÚS 1/2023)

Ešte v roku 2021 na ústavnom súde najvyšší súd napadol ustanovenie zákona o sociálnom poistení účinné v rokoch 2016 – 2020 upravujúce podmienky nároku na vyrovnávací príplatok pre pobratel'ov starobných dôchodkov, ktorí pred rokom 1993 pracovali pre zamestnávateľa so sídlom v Českej republike menej ako 25 rokov, pretože tie boli podľa najvyššieho súdu od roku 2016 do roku 2020 príliš prísne, čím podľa neho dochádza k ústavnoprávnej nerovnosti pri poskytovaní primeraného hmotného zabezpečenia v starobe medzi osobami, ktoré podmienky splnili, a osobami, ktoré majú z objektívnych dôvodov menej odpracovaných rokov pre takýchto zamestnávateľov.

Preskúmaná právna úprava bezprostredne súvisí so zánikom Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky (ČSFR). Systémy práva sociálneho zabezpečenia sú východiskovo vnútroštátne. To znamená, že pre nárok na dávku boli rozhodné len také obdobia v profesijnom živote jednotlivca (obdobia zamestnania, poistenia alebo náhradné obdobia), ktoré dosiahol v danom štáte.

V dôsledku systému medzinárodných zmlúv – bilaterálnych zmlúv o sociálnom zabezpečení však aj pred vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie platilo, že ak sa jednotlivec zúčastňoval na dôchodkovom zabezpečení vo viacerých krajinách, tak sa jednotlivcovi po splnení podmienok zohľadňovali takéto obdobia aj vtedy, ak ich dosiahol v inom štáte. V rámci Európskej únie potom v takomto prípade v dôsledku európskych koordinačných predpisov vznikol nárok na čiastkovú dôchodkovú dávku. Tá sa vypočíta na základe teoretickej alebo fiktívnej výšky dôchodku v danej krajine, a to takého dôchodku, aký by získal jednotlivec, ak by sa všetky dôchodkové doby sčítali len podľa daného systému. Následne sa vypočíta pomerný dôchodok podľa rokov odpracovaných v danom systéme. V systéme druhého štátu sa postupuje rovnako a dôchodca má tak nárok na dva či viaceré čiastkové dôchodky.

ČSFR mala jednotný systém dôchodkového zabezpečenia upraveneý zákonodarstvom federácie, čo znamená, že počas jej existencie nehralo rolu, v ktorej časti federácie bol občan zamestnaný alebo kde mal sídlo jeho zamestnávateľ. Z tohto pohľadu sa pri úprave v súvislosti so zánikom federácie nemohlo postupovať podľa klasického systému čiastkových dávok vo vzťahu k rokom získaným počas federácie.

V súvislosti so zánikom ČSFR teda bolo nutné upraviť viaceré súvislosti dôchodkového zabezpečenia tak, aby nebola narušená právna istota občanov a aby sa nastolila vyvážená ekonomická záťaž na nové systémy, a to jasným a jednoduchým riešením. Nástupnícke štáty preto uzatvorili Zmluvu medzi Slovenskou republikou a Českou republikou o sociálnom zabezpečení a na jej vykonanie správnu dohodu. Zmluva v podstate vytvárala fikciu, ako by pred zánikom federácie jednotlivec získaval celú dobu zabezpečenia len v jednom štáte určenom podľa uvedených kritérií.

Zvolené kritériá mohli viesť k tomu, že ak občan, ktorý celý život trvalo býval v Slovenskej republike a tu aj pracoval v prevádzkarni zamestnávateľa, ktorý podľa obchodného registra mal sídlo v Českej republike, tak celé zamestnanie tohto občana sa považovalo za českú dobu zabezpečenia, hoci reálne Slovensko nikdy v tomto zmysle neopustil. Na druhej strane však tiež mohlo platiť, že občanovi, ktorý síce trvalo býval na Slovensku, no reálne pracoval v Českej republike pre zamestnávateľa, ktorý nebol zapísaný v obchodnom registri (napr. išlo o zákonom zriadený podnik alebo organizáciu), sa jeho zamestnanie považovalo za slovenskú dobu zabezpečenia, hoci na území Slovenska reálne nepracoval. Prírodzene, to isté platilo aj opačne. Vzhľadom na nesúmerný vývoj obidvoch tranzitívnych ekonomík v nástupníckych štátoch a zmeny v koncepciách ich dôchodkového zabezpečenia dochádzalo k situáciám, že jednotlivec, ktorý celý svoj profesijný život žil v jednej krajine a mal jej štátne občianstvo, pričom v tejto krajine

získal nárok na starobný dôchodok, tak z druhej krajiny nárok buď nezískal, alebo získal nárok v nižšej výške, než ktorú by dosiahol, ak by sa celé jeho zamestnanie považovalo za dobu zabezpečenia len v štáte, ktorého bol občanom a v ktorom žil len v jednom systéme alebo len v druhom systéme.

V Slovenskej republike bol dôchodkový systém zásadne reformovaný zákonom o sociálnom poistení z roku 2003. V nasledujúcich rokoch taktiež mohlo dôjsť k situáciám, že dôchodca zo Slovenskej republiky, ktorý mal nárok na dôchodok aj z Českej republiky za federálne doby zabezpečenia, získal v súčte nižší dôchodok v porovnaní s teoretickým dôchodkom, na ktorý by mal nárok, ak by sa federálne doby zabezpečenia považovali za slovenské doby zabezpečenia. Zákonodarca napokon zaviedol s účinnosťou od 1. januára 2016 vyrovnávací príplatok.

Novela mala prakticky zhodnú podobu s českým pendantom (*dorovnávací prídavek*), a to vrátane podmienky 26 rokov doby poistenia – 25 federálnych, teda získaných pred 1. januárom 1993, a jeden slovenský rok. Zákonodarca novelou síce reagoval na impulz z rozhodnutí súdov, ale prijal prísnejšiu podobu vyrovnávacieho príplatku, čo je, samozrejme, ústavnoprávne možné. Práve úprava vyrovnávacieho príplatku z rokov 2016 – 2020 bola predmetom konania o súlade. Zákonodarca totiž neskôr zaviedol s účinnosťou od 1. januára 2020 nový vyrovnávací príplatok, ktorým sa bez ohľadu na odpracovanú federálnu dobu dorovnáva český dôchodok na úroveň dôchodku slovenského.

Ústavný súd napokon návrhu najvyššieho súdu, na ktorého miesto medzičasom nastúpil novo zriadený najvyšší správny súd, nevyhovel. Navrhovateľ namietal, že v rokoch 2016 – 2020 právna úprava požadujúca federálnych 25 rokov zamestnania plus jeden rok zo Slovenskej republiky ako podmienku nároku na vyrovnávací príplatok spôsobuje ústavne nesúladnú nerovnosť pri poskyto-

vaní starobného dôchodku voči tým, ktorí danú podmienku splnili. Zdôraznil, že niektorí občania vzhľadom na svoj vek nemohli túto podmienku splniť v tom zmysle, že síce majú dostatok odpracovaných, resp. započítaných rokov, ale z týchto rokov nespadá ich dostatočné množstvo do federálneho obdobia.

Dôchodcovia z oboch porovnávaných skupín boli v období 2016 – 2020 poberateľmi starobného dôchodku z Českej republiky, pričom len skupina s 25 rokmi získanými v ČSRF a jedným rokom v Slovenskej republike má titul na vyrovnávací príspevok, zatiaľ čo skupina s nižším počtom takýchto rokov získaných vo federácii už takýto titul nemá. Ústavný súd tak skonštatoval, že k zásahu do princípu rovnosti, teda k vyčleneniu a príťaži v spojitosti s právom na primerané hmotné zabezpečenie v starobe, došlo.

Pokiaľ však ide o otázku, či k vyčleneniu došlo na základe neospravedliteľného dôvodu, ústavný súd na to dal zápornú odpoveď. Základné kritériá odlišovania v čl. 12 ods. 2 ústavy sú charakteristikami, ktoré sú v podstate pre danú skupinu osôb dané a ktoré jednotlivec nevie ovplyvniť, prípadne sú súčasťou ľudskej identity danej skupiny. Doby poistenia (zabezpečenia) takýmto typickým kritériom nie sú. Iné postavenie spočívajúce v dobe poistenia je teda bez ďalšieho slabým rozlišovacím kritériom a je ľahko justifikovateľné. Naopak, doba poistenia je rozumným a štandardným kritériom pre vznik nároku na dôchodok a rozumným dôvodom rozlišovania. Právny poriadok v týchto prípadoch jednoducho musí určovať určité presné časové, resp. číselné hranice nárokov a medzi hranicami môžu z toho dôvodu vznikáť subjektívne vnímateľné nespravodlivosti. Ústavný súd uzavrel, že právna konštrukcia 25 „federálnych“ rokov plus jeden rok „post-federálny“ je ústavne obhájitelná.

DOŽIVOTNÝ ZÁKAZ ŠOFÉROVAŤ (PL. ÚS 18/2020)

Ešte koncom roka 2019 sa na ústavný súd obrátil Krajský súd v Trnave, ktorý rozhodoval o trestnej veci ženy obžalovanej zo zločinu usmrtienia, ktorého sa podľa obžaloby dopustila tak, že v stave opitosti viedla motorové vozidlo a spôsobila dopravnú nehodu, pri ktorej zahynul cyklista. V takýchto prípadoch okrem trestu odňatia slobody v trvaní 4 až 10 rokov, čo nebolo ústavne spochybnené, Trestný zákon prikazoval súdu uložiť doživotný trest zákazu činnosti, teda vedenia motorového vozidla, a to bez možnosti podmieneného upustenia od výkonu zvyšku trestu.

Predmetné ustanovenie bolo do Trestného zákona doplnené v roku 2011 nepriamou novelou na základe pozmeňujúceho a dopĺňajúceho návrhu 20 poslancov národnej rady k vládnemu návrhu novely zákona o cestnej premávke.

Ústavný súd dal krajskému súdu za pravdu a napadnuté ustanovenie upravujúce povinné ukladenie doživotného zákazu šoférovať vyhlásil za protiústavné.

Podľa ústavného súdu vedenie motorového vozidla je ľudská činnosť súkromnej povahy, ktorá je, prirodzene, regulovaná podústavným právom. Ide o primárne súkromnú činnosť a nemateriálnu hodnotu, ktorej každodenný výkon v súčasných podmienkach určuje kvalitu života jednotlivca. Hoci zákaz viesť motorové vozidlo nikoho nezabavuje života, zdravia, osobnej slobody alebo majetku, ide o opatrenie, ktoré priamo určuje kvalitu súkromného života jednotlivca. Zákaz vykonávať bežnú ľudskú činnosť je zásahom do súkromia jednotlivca.

Takýto zákaz síce sleduje legitímny cieľ, ktorým je predchádzať stratám na ľudských životoch a tiež poškodeniu ľudského zdravia. Tento cieľ sa snaží dosiahnuť prostriedkami trestného práva, doživotného zákazu šoférovať povinne ukladaného spolu s nepodmienečným trestom odňatia slobody, ktoré spolupôsobia na viacerých úrovniach. Vo všeobecnosti trestné právo ráta s tým, že už samotná hrozba trestu za určité konanie by mala odstrašiť od páchania takýchto skutkov a zároveň sa tým vyjadruje aj nemoralnosť tohto konania. Na druhej strane trest uložený konkrétnemu páchatelovi má v tejto individuálnej rovine okrem odradenia od páchania ďalšej trestnej činnosti aj viesť k prevýchove páchatela a jeho opätovnému zaradeniu do spoločnosti. Niektoré tresty majú navyše v páchaní ďalšej trestnej činnosti aj fyzicky zabrániť klasicky izolovaním páchatela mimo spoločnosti, ako to je v prípade nepodmienečného trestu odňatia slobody. Táto posledná funkcia vystupuje do popredia práve v prípade doživotného zákazu šoférovať, kde bola podľa ústavného súdu táto izolačná funkcia neprímerane favorizovaná.

Podľa ústavného súdu bolo predmetné ustanovenie neprímerane prísne, pretože nútilo súdy uložiť doživotný zákaz šoférovať aj páchatelom, u ktorých šlo o ojedinelý exces v ich konaní. Neprimeranosť bola umocnená tým, že od výkonu zvyšku trestu nebolo možné upustiť, a to ani po desaťročiach. Doživotný zákaz šoférovať teda mal byť naozaj za každých okolností doživotný. To zároveň znamenalo, že nikto, kto bol odsúdený za usmrtenie spáchané vedením motorového vozidla v stave opitosti, nemohol mať svoje odsúdenie nikdy zahladené, čo značne sťažovalo jeho opätovné zaradenie do spoločnosti.

Aj po náleze ústavného súdu bude naďalej možné uložiť zákaz šoférovať v trvaní od jedného do desať rokov. Zároveň môže zákonodarca prijať aj prísnejšiu úpravu, musí však byť primeraná.

TRESTNÝ POSTIH ZA ODMIETNUTIE DYCHOVEJ A KRVNEJ SKÚŠKY (PL. ÚS 17/2023)

Na ústavný súd sa v októbri 2023 obrátil Krajský súd v Bratislave, ktorý napádal § 289 ods. 2 Trestného zákona, podľa ktorého sa trestného činu ohrozenia pod vplyvom návykovej látky dopustí aj ten, „kto sa pri výkone zamestnania alebo inej činnosti“, „pri ktorých by mohol ohroziť život alebo zdravie ľudí alebo spôsobiť

značnú škodu na majetku“, „odmietne podrobiť vyšetrovaniu na zistenie návykovej látky, ktoré sa vykonáva dychovou skúškou alebo orientačným testovacím prístrojom, alebo sa odmietne podrobiť lekárskemu vyšetrovaniu odberom a vyšetrením krvi alebo iného biologického materiálu, či nie je ovplyvnený návykovou látkou, hoci by to pri vyšetrovaní nebolo spojené s nebezpečenstvom pre jeho zdravie“.

Podľa krajského súdu je toto ustanovenie v rozpore s ústavným zákazom donucovania k sebaobviňovaniu a s prezumpciou nevinny. Podľa neho sa v prípade napadnutého ustanovenia prezumuje nielen to, že páchatel napr. viedol vozidlo po požití alkoholu, ale aj to, že koncentrácia alkoholu v jeho krvi bola najmenej 1 g/kg. Ide pritom o skutkové okolnosti, ktoré je v niektorých prípadoch náročné dokazovať a dokazujú sa spravidla za použitia odborného alebo znaleckého postupu. Predpoklad naplnenia týchto skutkových okolností sa javí ako opak ústavnej zásady prezumpcie nevinny, tzn. ako prezumpcia viny.

Navyše pokiaľ zákon s odmietnutím poskytnutia dôkazu o vine podozrivým, a to jeho biologickému vzorku alebo vzorku vydychovaného vzduchu, automaticky spája vznik trestnej zodpovednosti, vyvstáva podľa navrhovateľa otázka, či zákon neodvodzuje vznik trestnoprávneho postihu od výkonu práva odmietnuť poskytovať dôkazného materiálu o vlastnej vine.

Podľa ústavného súdu uplatňovanie zásady zákazu nútenia k sebaobviňovaniu má chrániť obvineného pred bezprávnym donucovaním zo strany štátnych orgánov, a tým prispievať k zabráneniu vzniku justičných omylov a k zabezpečeniu spravodlivého procesu. Právo mlčať a právo neobviňovať sám seba však nie sú absolútnymi právami, a teda ich výkon možno obmedziť určitým stupňom nátlaku, ktorý však nesmie byť zneužívajúci.

Právo nevypovedať v trestnom konaní sa nevzťahuje na použitie tých dôkazov, ktoré síce sú získané od obvineného pomocou donútenia, avšak existujú nezávisle od jeho vôle, čo je okrem iného prípad dokumentov získaných na základe domovej prehliadky, dychových skúšok, vzoriek krvi, moču, vlasov alebo nahrávky hlasu a ľudského tkaniva pre účely testu DNA. Za neprípustné sa považuje iba požadovanie aktívneho prispetia obvineného pri obstarávaní týchto dôkazov.

Napadnuté legislatívne ustanovenie neupravuje získanie dôkazu od podozrivého o jeho vine proti jeho vôli pomocou donútenia, ale s odmietnutím poskytnúť vzorku vydychovaného vzduchu alebo vzorku krvi alebo iného biologického materiálu na zistenie prítomnosti návykovej látky, hoci by to nepredstavovalo nebezpečenstvo pre zdravie podozrivého, spája naplnenie objektívnej stránky skutkovej podstaty trestného činu ohrozenia pod vplyvom návykovej látky. V konflikte so zákazom sebaobviňovania nie je povinnosť strpieť úkon, ktorého výkonom sa dôkazná informácia získava bez ohľadu na vôľu úkonu podrobenej osoby, v tomto prí-

pade strpieť vyšetrovanie na zistenie návykovej látky v organizme.

Ústavný súd dospel k záveru, že napadnuté ustanovenie nijako nezasahuje do základného práva neobviňovať sám seba, resp. obvineného nebyť nútený prispieť k vlastnému obvineniu. Rovnako nijako neporušuje prezumpciu nevinny, pretože predstavuje sankciu za porušenie zákonnej povinnosti podrobiť sa vyšetrovaniu na zistenie prítomnosti návykovej látky v krvi. Ústavný súd tak návrhu krajského súdu nevyhovel.

ZÁKON O ŠTÁTNOM ROZPOČTE (PL. ÚS 7/2024)

Ústavný súd v roku 2024 prvýkrát vo svojej histórii posudzoval zákon o štátnom rozpočte, a to na návrh skupiny opozičných poslancov. Predmetom prieskumu bol zákon o štátnom rozpočte na rok 2024. Navrhovatelia argumentovali, že zákon bol prijatý v rozpore s princípmi legislatívneho procesu a že jeho obsah ohrozuje dlhodobú udržateľnosť verejných financií Slovenskej republiky. Ústavný súd návrhu nevyhovel a konštatoval, že zákon o štátnom rozpočte bol prijatý v rámci mantinelov daných ústavou a ústavným zákonom o rozpočtovej zodpovednosti.

Navrhovatelia namietali, že proces prijímania zákona o štátnom rozpočte neprebehol v súlade s ústavnými požiadavkami. Argumentovali najmä krátkym časovým rámcom na prerokovanie návrhu rozpočtu, uzavretím rozpravy v parlamente skôr, než mali všetci poslanci možnosť sa vyjadriť, nedostatočnou odbornou diskusiou a pripomienkovaním návrhu rozpočtu, obštrukciou zo strany vládnej väčšiny, ktorá podľa nich znemožnila riadnu parlamentnú diskusiu.

Ústavný súd zbral ohľad na skutočnosť, že došlo k časovému a aj obsahovému zúženiu diskusie na príslušných parlamentných výboroch. Ani uvedené však v tomto zmysle nemá bez ďalšieho presah do ústavnoprávnej roviny. Z predložených dokumentov vyplýva, že príslušné výbory napadnutý zákon aj napriek časovému obmedzeniu prerokovali a vyjadrili súhlas a odporúčanie schváliť návrh zákona o štátnom rozpočte, a to bez pripomienok. Ústavný súd si je vedomý skutočnosti, že reálny čas na prerokovanie bol značne obmedzený, avšak v špecifických okolnostiach danej veci (časových i vecných) nevylučoval jeho prerokovanie, resp. vznesenie relevantných námietok a pripomienok.

Ústavný súd však dospel k záveru, že aj keď bol legislatívny proces zrýchlený a mohol obsahovať určité kontroverzné prvky, nebolo preukázané, že by tieto porušenia dosahovali ústavnoprávnu intenzitu. Použitie inštitútu okamžitého uzavretia rozpravy síce môže vyvolávať otázky o demokratickosti postupu, ale jeho aplikácia bola v tomto prípade stále v medziach ústavy.

Navrhovatelia ďalej tvrdili, že zákon o štátnom rozpočte na rok 2024 nerešpektuje platné limity verejných výdavkov a môže viesť

k dlhodobej neudržateľnosti verejných financií. Argumentovali, že rozpočet výrazne prekračuje stanovené limity verejných výdavkov, neobsahuje dostatočné opatrenia na zabezpečenie fiškálnej stability, môže viesť k nárastu verejného dlhu nad udržateľnú úroveň.

Ústavný súd uznal dôležitosť princípov rozpočtovej zodpovednosti a potrebu dlhodobej fiškálnej udržateľnosti. Napriek tomu konštatoval, že samotný obsah rozpočtu nie je primárnym predmetom ústavného prieskumu. Ústavný súd zdôraznil, že ekonomické rozhodnutia vlády a parlamentu by mali byť posudzované primárne politicky, nie súdne, pokiaľ neporušujú explicitné ústavné normy.

Ďalším kľúčovým bodom posudzovania bol vplyv prijatia zákona na ústavnú delbu moci. Navrhovatelia tvrdili, že skrátené prerokovanie rozpočtu obmedzilo práva opozície a zasiahlo do princípu parlamentnej demokracie.

Ústavný súd však zaujal stanovisko, že ústavný rámec nevyžaduje neobmedzenú rozpravu ani nemožnosť použiť procedurálne nástroje na jej skrátenie. Pokiaľ je rozhodovací proces umožnený v primeranej miere a existuje možnosť prezentovať odlišné názory, ústavný súd nevidí dôvod na zásah. Poukázal tiež na to, že ochrana parlamentnej menšiny nespočíva v zaručení jej schopnosti blokovat rozhodovanie väčšiny, ale v jej práve prezentovať svoje názory v rámci zákonodarného procesu.

Na základe uvedených úvah ústavný súd rozhodol, že napadnutý zákon nie je v rozpore s ústavou ani s ústavným zákonom o rozpočtovej zodpovednosti. Ústavný súd zdôraznil, že aj keď niektoré aspekty prijímania zákona mohli byť problematické, ich súlad s ústavou nebol spochybnený v takej miere, ktorá by odôvodňovala jeho zrušenie.

SPORY O VÝKLAD ÚSTAVY

POVINNOSŤ GENERÁLNEHO PROKURÁTORA POSKYTNÚŤ PREZIDENTOVI REPUBLIKY SÚČINNOSŤ (PL. ÚS 16/2023)

K jedným z najtradičnejších a zároveň nepochybne najstarších právomocí ústavných súdov v Európe bezpochyby patrí rozhodovanie kompetenčných sporov medzi ústavnými orgánmi. Ide o pomerne rôznorodú skupinu právomocí, kam patrí aj konanie podľa čl. 128 slovenskej ústavy o výklade ústavy a ústavných zákonov, „ak je vec sporná“. Ústavný súd túto poslednú klauzulu vykladá tak, že nestačí iba akademický spor, ale vyžaduje sa spor medzi dvoma orgánmi o to, ako má byť aplikovaná im ústavou zverená právomoc.

Bývalá prezidentka republiky v marci 2023 zaslala generálnemu prokurátorovi žiadosť o zaslanie všetkých rozhodnutí podľa § 363

a nasl. Trestného poriadku, ktoré od svojho vymenovania vydal generálny prokurátor, resp. prvý námestník generálneho prokurátora konajúci v zastúpení generálneho prokurátora. Prezidentka mala podozrenie, že generálny prokurátor svoju právomoc vykonával nezákonne, a zvažovala, že na neho podá disciplinárny návrh na najvyššom správnom súde. Jej žiadosť generálnemu prokurátorovi teda sledovala cieľ zabezpečenia podkladov na prípadné podanie disciplinárneho návrhu.

Generálny prokurátor s obsahom tejto žiadosti nesúhlasil. V reakcii oznámil, že žiadosti nemôže vyhovieť, pretože by tým porušil zákon. Zastával názor, že prezident nie je oprávnený realizovať plošný prieskum rozhodovacej činnosti generálneho prokurátora. Generálny prokurátor sa odvolal na skutočnosť, že v právnom poriadku nie je explicitne inkorporovaná povinnosť súčinnosti generálneho prokurátora vo vzťahu k prezidentovi.

Prezidentka sa preto obrátila na ústavný súd, aby ten podal výklad ústavy a dal odpoveď na otázku, či prezident republiky v rámci výkonu povinnosti svojím rozhodovaním zabezpečovať riadny chod ústavných orgánov disponuje ústavným oprávnením požiadať generálneho prokurátora o súčinnosť pri sprístupňovaní konkrétnych informácií a či generálny prokurátor je prezidentovi republiky povinný vyhovieť.

Článok 101 ods. 1 ústavy v druhej vete uvádza, že prezident svojím rozhodovaním zabezpečuje riadny chod ústavných orgánov, pričom v zmysle čl. 102 ods. 1 písm. s) a t) prijíma sľub generálneho prokurátora, ktorého vymenúva a odvoláva. Ústava v čl. 150 upresňuje, že prezident generálneho prokurátora vymenúva a odvoláva na návrh národnej rady, pričom generálny prokurátor je na čele prokuratúry. Prezidentka žiadala o výklad v spojení s čl. 1 ods. 1 ústavy, podľa ktorého je Slovenská republika zvrchovaný, demokratický a právny štát.

Ústava zveruje rozhodovanie o disciplinárnej zodpovednosti prokurátorov najvyššiemu správnomu súdu, pričom z toho jednoznačne vyplýva, že táto právomoc najvyššieho správneho súdu sa týka aj generálneho prokurátora. Vzhľadom na postavenie generálneho prokurátora stojaceho na čele sústavy orgánov prokuratúry je zrejmé, že oprávnenie podať návrh na začatie disciplinárneho konania proti nemu musí zákonodarca zveriť v zmysle ústavných zásad vzájomnej kontroly a spolupráce ústavných orgánov subjektu stojacemu mimo organizačnej štruktúry prokuratúry. Existencia racionálnej väzby medzi postavením a pôsobnosťou orgánu, ktorému je zverené oprávnenie podať návrh na disciplinárne konanie proti generálnemu prokurátorovi, a postavením a ústavnou zodpovednosťou generálneho prokurátora by v prípade národnej rady a prezidenta bola daná predovšetkým ich pôsobnosťou pri kreovaní funkcie generálneho prokurátora. Disciplinárny poriadok túto právomoc dáva prezidentovi republiky a trom päťnástim poslancov národnej rady.

V tejto súvislosti a s ohľadom na predmet konania bolo nevyhnutné zaoberať sa otázkou, či oprávnenie prezidenta podať návrh na začatie disciplinárneho konania proti generálnemu prokurátorovi má povahu ústavnej normy alebo jeho zverenie prezidentovi spadá do úvahy národnej rady ako zákonodarného orgánu.

Ústavný súd dospel k záveru, že oprávnenie prezidenta podať návrh na začatie disciplinárneho konania proti generálnemu prokurátorovi nemá povahu ústavnej normy a nevyplýva ani implicitne z jeho povinnosti svojim rozhodovaním zabezpečovať riadny chod ústavných orgánov v spojení s vymenúvaním, odvolávaním a prijímaním sľubu generálneho prokurátora, ako aj ústavným princípom delby moci. Toto oprávnenie sa prezidentovi rozhodol dať zákonodarca jeho zakotvením v disciplinárnom poriadku, no rovnako sa zákonodarca mohol rozhodnúť aj inak, ústava mu prijatie presne takejto úpravy neprikazuje. Ustanovenie, že prezident „svojím rozhodovaním zabezpečuje riadny chod ústavných orgánov“, nevytvára samo osebe nové, implicitné právomoci, ale musí sa chápať výlučne v spojení s právomocami, ktoré inde prezidentovi ústava dáva. Hovorí teda o tom, ako má prezident svoje právomoci vykonávať, na čo má pri tom dbať, no nedáva mu nové právomoci.

Ústavný súd upozornil a uznal, že v podstate súčasná situácia vedie k paralýze disciplinárneho konania proti generálnemu prokurátorovi. Je však na zákonodarcovi, aby svoju legislatívnu nečinnosť napravil, ústavný súd to za neho v konaní o výklade ústavy urobiť nemôže.

ÚSTAVNÉ SŤAŽNOSTI

HRANICE SLOBODY PREJAVU SUDCU (IV. ÚS 221/2023)

Sťažovateľ je sudca a odborník na trestné právo. Predsedom Súdnej rady Slovenskej republiky mu bolo ako disciplinárna sankcia uložené písomné napomenutie za to, že na svojom pomerne známom právnickom blogu zverejnil úplný prepis dôkazného prostriedku nazývaného Threema 1, nachádzajúceho sa v spise obžalovaného vedenom na Špecializovanom trestnom súde, hoci vzhľadom na svoje postavenie, vedomosti a skúsenosti sudcu musel vedieť, že úplný prepis obsahuje informácie spôsobilé neoprávnene zasiahnuť do práva na ochranu osobnosti viacerých jednotlivcov, prepis uverejnil bez uvedenia zdroja a o dva dni ho sám odstránil.

Prepis Threema 1 uverejnený sťažovateľom mal byť prepisom súkromnej komunikácie obžalovaného podnikateľa s inými osobami, ktorá prebiehala cez šifrovanú aplikáciu. Komentovanie a zverejňovanie častí prepisu v médiách sa dialo už od roku 2019, keď súbežne prebiehali, resp. boli začaté aj vyšetrovania trestnej činnosti obžalovaného, resp. iných osôb s ním spojených. Obsah

zverejňovaných informácií sa týkal aj podozrení z páchania korupčnej trestnej činnosti zasahujúcej aj justíciu a vytváral dojem o určitej organizovanej schéme. V dlhšom časovom období teda boli zverejňované čiastočné správy poukazujúce na možné páchanie trestnej činnosti konkrétnymi osobami. Ďalšie osoby, ktoré priamo komunikovali s obžalovaným, neboli v prepise zverejnenom sťažovateľom bez ďalšieho jednoznačne identifikovateľné, označené boli iba číselným kódom, ich stotožňovanie bolo možné prostredníctvom kontextu prepisu. Média postupne uverejňovali časti prepisu spoločne s hodnotením jeho obsahu a aj s označením komunikujúcich osôb, resp. aj osôb, ktoré boli iba predmetom rozhovorov.

Uverejnenie prepisu sťažovateľ odôvodnil tým, že v neverejnom prípravnom konaní by nemalo dochádzať k úniku dôkazov zo spisu. Ak sa tak už stalo a zároveň došlo k selektívnemu zverejneniu časti uniknutého prepisu v médiách s odôvodnením, že je to vo verejnom záujme, je následne vo verejnom záujme aj zverejnenie kompletného obsahu prepisu, aby sa s ním každý mohol oboznámiť. Predseda súdnej rady považoval skutok sťažovateľa za neoprávnený zásah do práva na ochranu osobnosti viacerých osôb spomenutých v prepise, ktoré nemajú nič spoločné s trestným konaním proti obžalovanému. Podľa predsedu súdnej rady mohlo konanie sťažovateľa v občianskom živote objektívne narušiť vážnosť a dôstojnosť funkcie sudcu alebo ohroziť dôveru v nezávislé, nestranné a spravodlivé rozhodovanie súdov, čím zdôvodnil udelenie napomenutia.

Sťažovateľ podal na najvyššom správnom súde návrh na určenie neplatnosti napomenutia. Návrh sťažovateľa na určenie neplatnosti písomného napomenutia predsedom súdnej rady v časti skutku uverejnenia úplného prepisu dôkazného prostriedku nazývaného Threema 1 bol zamietnutý.

Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti namietal, že realizoval svoje právo na slobodu prejavu, konal mimo výkonu sudcovskej funkcie a chcel poukázať na nevhodnosť úniku informácií zo súdneho spisu, ktoré boli navyše len čiastočné, čo podľa jeho názoru spadá do kategórie verejného záujmu, a preto zásah do jeho slobody prejavu nebol adekvátny.

Ústavný súd jeho sťažnosti nevyhovel. Uznal síce, že sudcovia majú právo vyjadrovať a šíriť, a to aj verejne, svoje občianske a politické postoje vrátane názorov otvorene kritických, pričom predmetom kritiky môžu byť aj pomery v samotnej justícii či dokonca na konkrétnom súde. Štát je však oprávnený v nevyhnutne potrebnej miere požadovať, aby výkon práva na slobodu prejavu zo strany sudcov a ďalších predstaviteľov justície bol vykonávaný s istou zdržanlivosťou, teda tak, aby neohrozoval neprijateľným spôsobom autoritu a nestrannosť súdnej moci a nezasahoval do práva konkrétnych účastníkov konania na spravodlivý proces.

Ústavný súd sa stotožnil so záverom najvyššieho správneho súdu, že kritika únikov dôkazných prostriedkov zo spisov a ich komentovania médiami je prejavom vo verejnom záujme a prispieva k verejnej diskusii o neverejnej povahe prípravného konania, čo možno zaradiť k otázkam týkajúcim sa justície. Sťažovateľ ako sudca samotnou kritikou tohto javu neohrozil autoritu ani nestrannosť súdnej moci, práve naopak, pomenoval jeho nevhodnosť.

Problematická je súčasť verejného prejavu sťažovateľa spočívajúca v uverejnení kompletného prepisu súkromnej komunikácie, ktorá pôvodne prebiehala v zašifrovanej podobe a ktorá mala potenciál byť dôkazným prostriedkom v prebiehajúcom trestnom konaní.

Sťažovateľ nesúhlasí so záverom, že konal v rámci výkonu svojej funkcie. Svoj prejav označil za občiansky aktivizmus. Rozdiel medzi osobou sťažovateľa a médiami je však zrejmý. Sťažovateľ disponuje zákonnou rozhodovacou právomocou, jeho prejav vplyva na verejnosť kvalitatívne iným spôsobom, ako to je v prípade novinárov, čo je dané jeho príslušnosťou k jednej zo zložiek štátnej moci. Kým žurnalistika pracuje aj s určitým stupňom zveličenia a šokovania, v porovnaní s tým od sudcu je namieste požadovať rozvážnosť, rozhodnosť a jasnosť prejavu, pretože spoločne so svojou osobou prezentuje aj súdnu moc ako takú.

Občiansky aktivizmus síce nemožno *a priori* vylúčiť ani u sudcov, ten je však potrebné hodnotiť z perspektívy všeobecnej zdržanlivosti. Sťažovateľ svoj prejav uverejnil na webovej stránke, ktorá sa venuje primárne odborným témam, resp. témam týkajúcim sa justície. Sťažovateľ sa ako správca tejto stránky a autor prezentuje ako sudca krajského súdu, nie ako radový občan prezentujúci svoje občianske postoje. V tomto ohľade sa ústavný súd priklonil k záveru, že sťažovateľ konal v rámci svojej funkcie sudcu, hoci nie priamo ako sudca konajúci v konkrétnej veci, ale ako predstaviteľ jednej zo zložiek verejnej moci, od ktorého sa, prirodzene, vyžaduje zdržanlivosť.

Prejav sťažovateľa mal potenciál ohroziť autoritu, resp. nestrannosť súdnej moci, pretože vzhľadom na spôsob uverejnenia ho bolo možné jednoznačne vnímať v kontexte jeho osoby ako aktívneho sudcu, nie radového občana. Sudca reprezentuje súdnu moc aj mimo bezprostredného výkonu svojej rozhodovacej činnosti, a preto sa požiadavka zdržanlivosti vzťahuje na jeho správanie aj mimo jeho pracovného času.

Navyše sankcia uložená sťažovateľovi je najmiernejšia, s akou zákon počíta, preto sa ústavnému súdu nejaví ako neprimeraná vzhľadom na záver, že samotné zverejnenie prepisu neprispelo k verejnej diskusii o sťažovateľom kritizovanom jave, ale bolo spôsobilé ohroziť autoritu a nestrannosť súdnej moci a zasiahlo do práv tretích osôb.

SUPER RÝCHLE VYŠETROVANIE A MOŽNOSŤ OBMEDZENIA OSOBNÉJ SLOBODY (I. ÚS 337/2020)

Sťažovateľ pri cúvaní svojím osobným motorovým vozidlom na parkovisku spôsobil kontakt s osobným motorovým vozidlom taxislужby. Vodič osobného motorového vozidla taxislужby zatelefonoval na linku 158, kde okrem iného uviedol, že sťažovateľ mal byť „zjavne pod vplyvom alkoholu“. Sťažovateľ bol privolanou policajnou hliadkou vyzvaný na to, aby sa podrobil dychovej skúške na zistenie požitia alkoholu, o ktorej spôsobe vykonania bol poučený. Z ústavnému súdu predložených príloh vyplýva, že sťažovateľ sa na opakovanú výzvu odmietol podrobiť tejto dychovej skúške a že sa odmietol podrobiť lekárskeho vyšetreniu spojenému s odberom a laboratórnym vyšetrením krvi. Sťažovateľ pred ústavným súdom tvrdí, že dychovej skúške sa odmietol podrobiť z dôvodu, že mu policajnou hliadkou nebol predložený platný certifikát osvedčujúci správnu kalibráciu prístroja. V ústavnej sťažnosti zdôrazňuje, že súhlasil s odberom krvi, dokonca sa ho „domáhal“.

Sťažovateľ bol príslušníkmi polície obmedzený na osobnej slobode pre podozrenie zo spáchania prečinu ohrozenia pod vplyvom návykovej látky. Následne sa proti nemu postupovalo podľa ustanovení Trestného poriadku o tzv. super rýchlych konaní, ktoré je formou skráteného vyšetřovania. To umožňuje obmedziť na slobode jednotlivca čisto a jedine z dôvodu, že sa proti nemu bude konať toto zjednodušené skrátené vyšetřovanie, teda aj bez existencie iných relevantných dôvodov, ako sú zabránenie pokračovania v trestnej činnosti, zabránenie úteku a pod.

Podľa ústavného súdu podmienky na super rýchle vyšetřovanie boli splnené a v počiatocnom štádiu nezistil žiadne porušenie sťažovateľových základných práv. Príslušný vyšetřovateľ bezprostredne po vydaní uznesenia o začatí trestného stíhania a vznesení obvinenia vykonal všetky dostupné vyšetřovacie úkony. Sťažovateľovi bolo uznesenie o vznesení obvinenia doručené počas jeho výsluchu a následne mu bolo umožnené preštudovať si vyšetřovací spis. V ten istý deň bola na sťažovateľa podaná obžaloba, to všetko v zákonnej lehote 48 hodín od obmedzenia jeho osobnej slobody.

Sťažovateľovi sudca trestným rozkazom o necelé dva dni po podaní obžaloby uložil peňažný trest vo výške 500 eur. Počas celého tohto časového úseku bol naďalej obmedzovaný na slobode v cele policajného zaistenia. V cele policajného zaistenia strávil sťažovateľ z dôvodu, že je proti nemu vedené tzv. super rýchle vyšetřovanie, takmer 90 hodín. Súčasne s obžalobou však prokurátor nepodal súdu aj návrh na vzatie obvineného do väzby.

Ústavný súd zdôraznil, že v právnom štáte predstavuje osobná sloboda pravidlo a akékoľvek jej obmedzenie predstavuje výnimku z tohto pravidla, ktorá musí byť odôvodnená a nesmie byť svojvoľná. Ak pri super rýchlych vyšetřovaní príslušný prokurátor nepodal spoločne s obžalobou aj návrh na vzatie obvineného do väzby, je

povinný ho sám príkazom prepustiť zo zadržania na slobodu, pretože ďalšie obmedzovanie osobnej slobody obvineného stratilo svoj ústavný a aj zákonný základ. Ak tak neurobí príslušný prokurátor, po odovzdaní spisu a obvineného je povinný ho prepustiť zo zadržania príslušný sudca, a to po „urýchlenom“ vykonaní úkonov podľa § 348 ods. 1 písm. a) alebo b) Trestného poriadku, prípadne bezodkladne, ak tieto úkony nemôžu byť vykonané „urýchlene“. Citovanú „urýchlenosť“ nemožno stotožňovať s lehotou 48 hodín v zmysle tretej vety čl. 17 ods. 3 ústavy, keďže uvedené pokrýva rozhodovanie o väzbe obvineného na podklade návrhu príslušného prokurátora.

Sťažovateľ tak mal byť prepustený z cely policajného zaistenia po podaní obžaloby príslušným prokurátorom. V skutočnosti však sťažovateľ čakal na vydanie trestného rozkazu obmedzený na osobnej slobode ešte skoro ďalšie dva dni.

ZRÁŽKA AUTOMOBILU S CHODCOM A ZODPOVEDNOSŤ ZA ŠKODU (III. ÚS 184/2023)

Sťažovateľka za nepriaznivého počasia prechádzala v blízkosti priechodu pre chodcov cez cestu nachádzajúcu sa v obci neďaleko nákupného centra. Práve v tej chvíli došlo k zrážke s osobným vozidlom, ktoré tadiaľ tiež prechádzalo. Sťažovateľke vznikla ujma na zdraví a jej náhrady sa napokon domáhala žalobou proti poisťovní vodiča.

Okresný súd aj krajský súd žalobe nevyhoveli, pretože dospeli k záveru, že za vznik dopravnej nehody zodpovedá výlučne sťažovateľka, ktorá prechádzala cez cestu mimo priechodu pre chodcov a vytvorila vodičovi automobilu náhlu prekážku, v dôsledku čoho tento už nehode nemohol zabrániť.

Sťažovateľka sa následne neúspešne obrátila s dovolaním na najvyšší súd, ktorý potvrdil právnu kvalifikáciu nižších súdov. Túto právnu kvalifikáciu zodpovednosti za škodu podľa Občianskeho zákonníka sa snažila spochybníť aj v ústavnej sťažnosti, no v tomto prípade sa ústavný súd priklonil k právnym názorom najvyššieho súdu, a tým aj k právnym názorom nižších súdov.

Inak to však bolo v prípade skutkových záverov okresného súdu a krajského súdu, kde ústavný súd zistil viaceré nedostatky. Okresný súd ani krajský súd sa totiž viacerým skutkovým námietkam sťažovateľky v odôvodneniach svojich rozhodnutí nevenovali v dostatočnej miere.

Vodič automobilu bol v osobitnom trestnom konaní oslobodený od obžaloby podanej v súvislosti s uvedenou dopravnou nehodou, a to predovšetkým na základe znaleckého posudku vykonaného v tomto trestnom konaní. Podľa znalca malo dôjsť k dopravnej nehode mimo priechodu pre chodcov, pričom do úvahy boli vzaté dve verzie s rozličným miestom dopravnej nehody (1,5 m

alebo 6 m od priechodu pre chodcov). V oboch verziách však bol spôsob prechodu sťažovateľky cez cestu nesprávny a samotná sťažovateľka mohla nehode zabrániť tým, že by dala motorovému vozidlu prednosť. Naopak, vodič motorového vozidla, ktorý jazdil rýchlosťou 40 až 50 kilometrov za hodinu, nemohol dopravnej nehode zabrániť, pretože nemohol predpokladať, že sťažovateľka mu nedá prednosť a vstúpi do vozovky, v dôsledku čoho mu vytvorila náhlu prekážku. Znalec pritom nezistil žiadne technické nedostatky motorového vozidla ani nesprávnu techniku jazdy vodiča. O tento znalecký posudok z trestného konania svoje rozhodnutia opreli aj okresný súd a krajský súd v civilnom spore sťažovateľky.

Vzhľadom na uvedené si ústavný súd vyžiadal spis v danej trestnej veci a zistil, že v trestnom konaní k už uvedenému znaleckému posudku podal znalec aj dve doplnenia, ktoré však z neznámych dôvodov netvorili súčasť spisu v civilnom konaní. V doplnení však znalec na otázku, či sťažovateľka vytvorila z technického hľadiska vodičovi motorového vozidla náhlu prekážku, odpovedal záporne, t. j. že sťažovateľka náhlu prekážku nevytvorila.

Okresný súd nevysvetlil, prečo do úvahy nezobral záver znalca podľa doplnenia, v zmysle ktorého ak k dopravnej nehode došlo mimo priechodu pre chodcov, potom sťažovateľka nevytvorila pre vodiča motorového vozidla náhlu prekážku. Uvedené bolo vo veci sťažovateľky podstatné, pretože z rozsudku okresného súdu je zrejmé, že práve skutočnosť, že sťažovateľka mala vodičovi motorového vozidla vytvoriť „náhlu prekážku“, bola rozhodujúca pre zistenie, že vodič motorového vozidla za škodu vôbec nezodpovedá, resp. že za dopravnú nehodu zodpovedá výlučne sťažovateľka.

Ústavný súd konštatoval, že ani krajský súd vo svojom rozhodnutí nenapravil pochybenia okresného súdu a nedal sťažovateľke odpoveď na všetky podstatné otázky týkajúce sa skutkových záverov, ktoré boli pre rozhodnutie vo veci sťažovateľky podstatné. Ak sa súd nevyrovnal so záverom o nenaplnení náhlej prekážky zo strany sťažovateľky, prípadne aj v kontexte s poveternostnými podmienkami a ich intenzitou a inými relevantnými skutkovými zisteniami, je evidentné, že súde pristúpili k dokazovaniu neprípustne selektívnym spôsobom a viac-menej aprobovali závery z trestného konania. Trestné konanie je však založené na prístupe v pochybnostiach v prospech obvineného. Selektívny prístup pri dokazovaní izolovane zameraný len na výsledky a závery trestného konania má ústavnoprávny rozmer a súde ním porušili jeden z dôležitých komponentov dokazovania v rámci základného práva na súdnu ochranu.

ŠTATISTICKÉ ÚDAJE

ROZHODOVACEJ ČINNOSTI

ÚSTAVNÉHO SÚDU

DORUČENÉ NÁVRHY A SŤAŽNOSTI ZA ROK 2024 3 290

PLENÁRNE NÁVRHY	18
Konanie o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) ústavy	18
SENÁTNE SŤAŽNOSTI	3 272

ROZHODNUTÉ NÁVRHY A SŤAŽNOSTI ZA ROK 2024 3 157

PLENÁRNE NÁVRHY	16
Konanie o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) a b) ústavy	15
Konanie o súlade právnych predpisov podľa čl. 128 ústavy	1
SENÁTNE SŤAŽNOSTI	3 141

NEROZHODNUTÉ NÁVRHY A SŤAŽNOSTI K 31. 12. 2024 1 031

PLENÁRNE NÁVRHY	21
SENÁTNE SŤAŽNOSTI	1010

SÚHRNNÝ PREHLAD ROZHODOVACEJ ČINNOSTI ÚSTAVNÉHO SÚDU

Návrhy a sťažnosti	Plenárne	Senátne	Spolu
Doručené za rok 2024	18	3 272	3 290
Rozhodnuté v roku 2024	16	3 141	3 157
Stav nevybavených návrhov a sťažností k 31. 12. 2024	21	1 010	1 031

K 31. DECEMBRU 2024 ÚSTAVNÝ SÚD EVIDOVAL NAJSTARŠIE NEVYBAVENÉ PODANIA

PRÍSLUŠNÉ NA
ROZHODNUTIE PLÉNA

1 Z ROKU 2020

PRÍSLUŠNÉ NA
ROZHODNUTIE SENÁTU

4 Z ROKU 2021

PREHLAD NEVYBAVENÝCH NAJSTARŠÍCH PODANÍ K 31. DECEMBRU 2024 (ROKY 2020 – 2024)

Rok	Nevybavené podania príslušné na rozhodnutie pléna	Nevybavené podania príslušné na rozhodnutie senátu	Nevybavené podania celkom
2020	1	0	1
2021	2	4	6
2022	2	10	12
2023	5	92	97
2024	11	904	915
Spolu	21	1 010	1 031

POHLAD ZVONKU

prof. JUDr. Tomáš Lalík, PhD.
Právnická fakulta UK v Bratislave,
Katedra ústavného práva

K REFERENDU A REFERENDU O PREDČASNÝCH PARLAMENTNÝCH VOĽBÁCH: KRÁTKA ÚVAHA O JUDIKATÚRE ÚSTAVNÉHO SÚDU

Je pre mňa ctou a potešením prijať pozvanie a prispieť do ročenky ústavného súdu, ktorá mapuje každý rok dianie na tejto významnej inštitúcii. Vo svojom príspevku sa budem venovať inštitútu referenda a rovnako aj referendu o predčasných parlamentných voľbách z perspektívy judikatúry ústavného súdu. Aj keď niektoré pasáže vyznejú kriticky, tento príspevok napĺňa slova bývalého predsedu ESLP L. Wildhabela, že štáty a inštitúcie by zanikli, ak by tí, ktorí ich milujú, nekritizovali a ak tí, ktorí ich kritizujú, by ich v skutočnosti neľúbili.²⁵

Všeobecne

Pri referende je v prvom rade potrebné odlíšiť záväznosť referenda od jeho vykonateľnosti. Najprv sa zmienim o záväznosti. V teórii ani v rozhodovacej činnosti samotného ústavného súdu nie je sporné, že by referendum nebolo záväzné. Na rozdiel od plebiscitu platné referendum má záväzný charakter (PL. ÚS 24/2014, bod 22 aj PL. ÚS 42/95, PL. ÚS 7/2021). Referendum je inštitút, ktorý umožňuje ľudu záväzne a nesprostredkovane vyjadriť svoju vôľu. Referendum je aktom zrealizovania ľudu a aktívneho sebaurčenia tu a teraz. Je o nás všetkých. V tom spočíva jeho legitimita a sila.²⁶ Podstatou demokracie majú byť spoločné akty chápania a konania, ktoré projektujú spoločné významy, hodnoty a symboly.²⁷ Právna sila platného referenda je na úrovni ústavného zákona (PL. ÚS 7/2021, bod 86).

Pri vykonateľnosti referenda situácia nie je taká zrejmalá. Článok 98 ods. 2 ústavy určuje, že výsledky referenda vyhlási NR SR rovnako ako zákon. Ustanovenie § 215 zákona č. 180/2014 Z. z. sa týka len formálneho oznámenia výsledkov – technickej

stránky hlasovania. Teda na prvý pohľad nemáme právne normy, podľa ktorých by sa malo postupovať. Ak má však referendum plniť svoju funkciu, teda prejav vôle občanov ako držiteľov moci, je neudržateľné, aby o výsledku referenda hlasoval parlament ešte raz alebo aby občania len spolupôsobili pri výkone moci či dávali NR SR príkaz na zmenu právnej úpravy a o zmene by občania priamo nemohli hlasovať (závery z uznesenia sp. zn. II. ÚS 31/97, resp. zo sp. zn. PL. ÚS 42/95).

V tomto smere aj jediný prípad úspešného referenda a následný postup NR SR je možné považovať za chybný. Konkrétne hlasovanie o súhlase so zmluvou o vstupe SR do EÚ po úspešnom referende je možné označiť ako nesprávne (tlač č. 261, hlasovanie č. 8). Aj keď NR SR vyslovuje s medzinárodnými zmluvami svoj súhlas (čl. 7 ods. 4 ústavy), účelom tejto normy je vyjadriť skutočnosť, že občania SR vyjadrujú súhlas s konkrétnou medzinárodnou zmluvou, a preto ak s ňou vyslovil súhlas už ľud v referende tým, že chce vstúpiť do EÚ, tak *a fortiori* nie je nutné, aby o tom hlasoval aj zástupca ľudu – NR SR. Treba sa jednoznačne vrátiť k tej časti uznesenia sp. zn. PL. ÚS 42/95, kde sa jasne hovorí o tom, že občania vykonávajú svoju moc v referende nezávisle od parlamentu (nie v zmysle technickom, ale v zmysle obsahovom).

Čo sa týka vykonateľnosti referenda, tak sa ústavný súd v náleze sp. zn. PL. ÚS 24/2014 dostal do pasce, pretože nie je zlučiteľné na jednej strane tvrdiť, že referendum je záväzné, a na druhej nechať poslancov ešte hlasovať o výsledkoch referenda, keď poslanci vykonávajú voľný mandát a nie sú viazaní príkazmi (PL. ÚS 24/2014, body 24 a 25). Lebo ak poslanci nie sú viazaní príkazmi, resp. si nevážia vôľu ľudu prejavenu v referende a nemusia ju rešpektovať, resp. za to nenesú sankcie, tak potom referendum nemôže byť ani záväzné. Ústavný súd v náleze sp. zn. PL. ÚS 7/2021 uvedené čiastočne napravil tým, že považuje za možné vyhlásiť konanie parlamentu, ktoré by bolo v rozpore s vôľou ľudu prejavenu v referende,

za neústavné (bod 93). Tým nepriamo núti zástupcov ľudu, aby vôľu ľudu rešpektovali aj na úkor vlastného názoru na spravovanie vecí verejných, čo treba jednoznačne privítať.

Ako by sa situácia vykonateľnosti referenda dala v praxi vyriešiť aspoň v prípade právnych predpisov? Výsledky referenda by mal vyhlásiť len predseda NR SR, podobne ako postupuje pri vyhlasovaní právnych predpisov, ktoré prijal parlament. Analogicky by sa mal uplatniť postup podľa § 93 ods. 1 zákona č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku NR SR – len technicky preposlať návrh schválený v referende na publikáciu v zbierke zákonov.

To však vyžaduje kľúčovú vec od ústavného súdu. Zmeniť či poopraviť doterajší názor vyslovený z rozhodnutia sp. zn. II. ÚS 31/97 o tom, že prílohou referendumovej otázky nemôže byť návrh (ústavného) zákona. Pri komplikovanejších otázkach, ktoré sú predmetom referenda, nie je vôbec jasné, čo sa má po referende urobiť, resp. čo by štátne orgány mali robiť. Je oslabená právna záväznosť referenda, suverenita ľudu a v konečnom dôsledku aj legitimita celého systému. Keď však prílohou referendumovej otázky bude právny predpis alebo dokonca séria právnych predpisov, ktoré s otázkou súvisia, bude to oveľa jasnejšie. Ak je referendum platné, predseda NR SR odošle návrhy na publikáciu v zbierke zákonov.

Okrem toho zákon č. 85/1990 Zb. o petičnom práve možnosť pripojiť k petícii návrh právneho predpisu nezakazuje. Z toho je nutné dôvodiť, že takéto konanie je občanom dovolené. Ustanovenie § 202 ods. 2 zákona č. 180/2014 Z. z. znie: „*Ak je predmet referenda obsahlejší a návrhy predložené v referende potrebujú vysvetlenie, uvádza sa to v prílohe návrhu; príloha je súčasťou rozhodnutia.*“ Uvedené sa netýka možnosti návrhu právneho predpisu, ale len vysvetlenia, ktoré je fakultatívnou prílohou referendumovej otázky.

Vo všeobecnosti sa nemôže občanom zakazovať niečo, čo nemajú zákonom za-

kázané. Platí, naopak, princíp slobody (čl. 2 ods. 3 ústavy) – občania môžu konať všetko to, čo im zákony nezakazujú. A keď pozitívne právo nezakazuje, aby prílohou referendumovej otázky bol návrh právneho predpisu, nie je možné dôjsť k záveru, že takéto zákaz pre občanov existuje.

Na pomoc si môžeme zobrať aj prístup z nálezu sp. zn. PL. ÚS 24/2014, kde ústavný súd uviedol, že referendum, resp. občania nie sú štátnymi orgánmi. Uviedol, ak by nastala „*možná kolízia medzi právnymi účinkami referenda a čl. 72 ústavy, podľa ktorého je národná rada jediným ústavodarným a zákonodarným orgánom Slovenskej republiky, treba povedať, že z tohto článku ústavy nepochybne vyplýva, že národná rada je v sústave všetkých ostatných štátnych orgánov vykonávajúcej normotvorbu jediným ústavodarcou a zákonodarcom. To však nevylučuje iný spôsob prijímania všeobecne záväzných pravidiel správania s právnou silou zákona, prípadne ústavného zákona, konkrétne občanmi v referende.*“ (bod 24). A keďže nie sú štátnymi orgánmi, neplatí pre nich ani pravidlo legality v striktnom význame, ale, naopak, pravidlo slobody. Aj keď pre výkon tejto moci platí pravidlo slobody, ľud nie je neobmedzený (pozri ďalej).

Čo sa týka kvality alebo nekvality právneho predpisu, ktorý by sa mal v referende prijať, tak bude na pleciach petičného výboru, aby pripravil taký právny predpis, ktorý bude v praxi efektívny a vykonateľný. Koniec-koncov z akého dôvodu by inicioval referendum o zmene právnej úpravy, ktorá by v praxi bola neúčinná? V dnešnej dobe nie je problém pripraviť kvalitný právny predpis aj mimo parlamentu (práca mnohých advokátskych kancelárií, ktoré sa špecializujú na legislatívu; pomoc konkrétnych poslancov NR SR petičnému výboru atď.). Dôležitou garanciou „správnosti“ zostane aj preventívna kontrola ústavnosti zo strany ústavného súdu [čl. 125 a) ústavy]. Keď referendum iniciuje NR SR, tak je bezpredmetné o kvalite (nekvalite) uvažovať.

Nadpolovičná väčšina oprávnených voli-

čov, z ktorých sa polovica vysloví za prijatie právneho predpisu, dáva legitimitu pre akúkoľvek silu právneho predpisu (aj zmenu ústavy či dokonca novú ústavu). Právny predpis takto prijatý však bude možné zrušiť len podľa postupu v zmysle čl. 99 ods. 1 ústavy, resp. iným referendom.

Zároveň existencia referenda neznamená nepotrebnosť zastupiteľskej demokracie. Naopak, vzťah zastupiteľskej a priamej demokracie je komplementárny (priama dopĺňa zastupiteľskú), hierarchický (priama demokracia má prednosť pred nepriamou z titulu bezprostrednosti) a paralelný (priama a nepriama demokracia koexistujú popri sebe a zároveň nezávisle od seba).

Osobitne k referendu o predčasných voľbách

Vo vzťahu k referendu o predčasných voľbách je možné uviesť nasledujúce skutočnosti. Na prvý pohľad sa môže zdať, že sa devaluje aktívne volebné právo, ako aj funkčné obdobie NR SR (popríklad vlády). Ak ľud bude môcť kedykoľvek počas volebného obdobia NR SR iniciovať predčasnú voľbu, nie je isté, ako dlho volebné obdobie parlamentu trvá, resp. na ako dlho voliči volia svojich zástupcov, čo ohrozuje demokraciu. K tomuto sa žiada uviesť niekoľko argumentov.

Prvým je, že počas volebného obdobia NR SR je možné referendum o predčasných voľbách iniciovať najviac raz. Podľa čl. 99 ods. 2 ústavy sa referendum o tej istej otázke môže konať len po troch rokoch. Len ťažko sa dá predstaviť aj v zmysle jednotlivých lehôt na vyhlásenie referenda, resp. času, keď petičný výbor by opätovne vyzbieral 350 000 podpisov pod svoju petíciu, aby sa rovnaké referendum stihlo konať za 4 roky hneď dvakrát.

Po druhé, kvórum pre platné referendum je nastavené extrémne vysoko, keď pracuje s absolútnou väčšinou; t. j. nadpolovičná väčšina všetkých voličov (nielen tých, ktorí sa zúčastnili). Na parlamentné

voľby chodí približne 60 percent všetkých voličov (v roku 2023 to bolo viac ako 68 percent, čo je nad dlhodobým priemerom), pričom posledné prezidentské voľby v roku 2024 mali účasť takmer 52 percent v 1. kole a cez 61 percent oprávnených voličov v 2. kole. Práve kvórum pre platné referendum je dostatočnou zárukou na zisťovanie legitimacy petície, ako aj toho, aby predčasné voľby nebývali pravidelne. Argumenty o permanentnej volebnej kampani či neustálych parlamentných voľbách sú preto prestrelené.

Tretím argumentom je skutočnosť, že sama ústava predvída niekoľko situácií, keď dôjde k predčasnému ukončeniu volebného obdobia parlamentu. V štyroch z nich prezident môže rozpustiť NR SR [čl. 102 ods. 1 písm. e)] a v zmysle jednej je tak povinný urobiť (čl. 106 ods. 3 ústavy). Okrem tohto spôsobu môže samotný parlament rozpustiť sám seba kvalifikovanou väčšinou (čl. 73 ods. 3).

Formálne spôsoby predčasných parlamentných volieb sú súčasťou našej ústavy. Teda ak sama ústava predvída predčasný koniec zvoleného parlamentu (a aj vlády) napr. z titulu politickej krízy, tak sama devaluje aktívne volebné právo, resp. volebné obdobie NR SR. Prístup, ktorý by neumožnil riešiť nedôveru ľudu voči poslancom prostredníctvom referenda o predčasných parlamentných voľbách, ale zároveň umožnil riešiť vnútornú politickú krízu konkrétnej koalície predčasnými parlamentnými voľbami z vôle parlamentu či prezidenta, nie je správny, pretože vôľu ľudu degraduje pred vôľou politických strán. Politika ustupuje demokracii.

Povedané inak, občan, ktorý hlasuje vo voľbách a dáva svoj hlas na štyri roky, nevie, či tento parlament bude pracovať celé obdobie alebo nenastane situácia predvídaná ústavou a bude rozpustený, resp. NR SR si sama skráti volebné obdobie. Rovnako tak ani parlament či vláda nemajú istotu, či dovládnu celé funkčné obdobie, takže následne aj ich plán práce (napr. na 4 roky) nemusí vyjsť z titulu interných

alebo externých faktorov.²⁸ Teda volebné obdobie parlamentu nie je garantované absolútne, poslanci nemajú nárok byť vo funkcii plné volebné obdobie a podobne nie je garantovaný ani hlas voliča na štyri roky. Dĺžka volebného obdobia NR SR sa podľa ústavy predvídať nedá, môže byť štyri roky, ale aj nemusí.

Vhodným tu je použitie aj opačného argumentu. Ak ľud bude môcť iniciovať referendum za predčasné parlamentné voľby, tak sa neohrozuje aktívne volebné právo, ale, naopak, posilňuje, lebo úspešným referendom sa vytvorí opätovná možnosť pre voličov ísť hlasovať. Aktívne volebné právo tak nie je oslabené, ale, naopak, posilnené. Štát a parlament sú tak viac demokratické, a nie menej.

Možnosťou referenda o predčasných parlamentných voľbách sa zároveň posilňuje zodpovednosť zástupcov voči občanom, ktorá existenciou voľného mandátu prakticky neexistuje.²⁹ Demokracia je spôsobilosť celého ľudu konať vo sfére verejnosti, pričom toto konanie má reálnu podobu. Ide o režim, kde ľud má kolektívnu spôsobilosť vykonávať zmeny vo verejnej sfére. Ide o kolektívnu silu a schopnosť konať na verejnosti a poprípade znovu vytvoriť verejnú sféru prostredníctvom konania.³⁰ Snahou demokracie je urobiť ľud prítomným a splnomocniť ho, pretože demokracia je panstvo nad sebou samým a chápaním sveta.³¹ Navyše celý príbeh a historický vývoj demokracie nie je ničím iným ako inováciou. Demokracia je v konštantnom vývoji, ako ľud splnomocniť konať na verejnosti (D. Altman).

Demokracia zúžená na voľby raz za štyri roky je preto karikatúrou demokracie. Aby ľud nebol apatický, ale aby vládol, tak je nutné ho posilňovať vo sfére vecí verejných, nie oslabovať. A referendum o predčasných parlamentných voľbách je práve takým posilnením, pričom posilňuje zodpovednostný vzťah poslancov (zástupcov ľudu) voči ľudu samotnému.

Okrem toho ani voľby sa nebudú devalvovať. Práve opak môže byť pravdou. Čím

častejšie voľby budú, tým väčší význam budú mať, pretože sa ľud (voliči) môže častejšie zapájať. Zapojenie ľudu zvyšuje prestíž volieb.

Volebná účasť je na Slovensku stále jedna z nižších v porovnaní s inými členskými krajinami. Áno, vec je vzácna, keď je raritná, ale demokracia nemá byť nejakým historickým reliktom niekde v múzeu alebo neuchopiteľnou (teoretickou alebo nepraktickou) ideou. Teda využívaním referenda (aj častým) nehrozí akási premena zastupiteľskej demokracie na priamu, pretože zastupiteľská inštitúcia sa referendom neruší a nie sú známe tendencie na Slovensku nahradiť parlament napr. plebiscitnou demokraciou.³² Nehrozí ani akási devalvácia volieb, ako sa obávajú určití predstavitelia doktríny (M. Giba), pretože čím častejšie voľby sú, tým viac vládne ľud, pretože môže určiť, kto bude vykonávať mandát v jeho mene. Je absurdné tvrdiť, že viac demokracie je v rozpore s princípom demokracie vyjadreným v čl. 1 ods. 1 ústavy. Referendom o predčasných parlamentných voľbách sa demokracia demokratizuje (D. Altman).

S uvedením súvisí aj to, koho vlastne poslanci zastupujú. V skratke je možné uviesť, že zastupujú suveréna – ľud (všetkých občanov). Ale tento suverén nie je akási abstraktná entita, ktorú nie je možné identifikovať. Naopak, je to veľmi konkrétna entita – všetci žijúci občania Slovenskej republiky (pozri poslanceký sľub čl. 75 ods. 1 ústavy). Suverenita nemôže byť v dnešnej dobe chápaná metafyzicky či transcendentálne, ale ako odkaz na konkrétne existujúci ľud *hic et nunc* (P. Rosanvallon).

Aj voľný mandát poslancov je preto celkom zrejmy. Konať v záujme konkrétneho ľudu (ako súčtu všetkých občanov Slovenska) z hľadiska času aj miesta. Ak ľud prestane vnímať, že poslanci ho zastupujú želaným spôsobom (môže ísť aj o iracionálnu reakciu), tak môže žiadať predčasné voľby. Voľný mandát nie je bianco šek na akékoľvek konanie. Poslanci musia konať v súlade s tým, čo si ľud želá. Ľud deleguje

nielen moc, ale aj predstavu, ako má byť táto moc vykonávaná. Následne má ľud možnosť rozhodnúť o opätovnej delegácii (poverení), ak sa mu doterajší výkon moci parlamentu (nepriamo vlády) nepáči. Kľúčovým predpokladom liberálnej demokracie je akceptácia, že ľud sám pozná svoje potreby najlepšie a je zároveň aj jediným sudcom tieto potreby identifikovať. Ak opustíme túto premisu, už nehovoríme o demokracii.

Teda aj voľný mandát má svoj obsah. Nemôže sa stať fikciou. Prirodzene, ľud nemôže odvolať konkrétnych poslancov, ale môže žiadať to, aby sa mohol vyjadriť ešte raz a skôr, ako majú byť riadne parlamentné voľby. Test, ktorý má identifikovať vôľu reálneho ľudu, predstavuje práve referendum.

Reprezentatívny mandát nezaujíma ani náhodou, ak by sa pripustila možnosť referenda o predčasných parlamentných voľbách. Len poslanci by si museli dávať viac pozor na to, ako konajú, koho záujmy zastupujú a či to, čo plánujú spraviť, bude korešpondovať s vôľou ľudu. Táto vôľa ľudu by nepredstavovala konkrétne príkazy ako pri imperatívnom mandáte, ale by bola impulzom pre poslancov reflektovať vôľu ľudu intenzívnejšie ako dosiaľ. Dôjde k posilneniu zodpovednosti poslancov voči ľudu.

Demokracia je v kríze niekoľko desaťročí. Občania sa cítia odcudzení moci, resp. majú pocit, že politické elity nechápu ich problémy a neriešia ich. Ak sa nič nezmení, tak je otázkou času, kedy demokraciu celkom stratíme, a preto aj snahy v demokratickom svete neprestávajú hľadať nové smery a spôsoby, ako ľud do rozhodovania vo veciach verejných zapojiť, a nie ako mu brániť vo výkone moci, keď si to ľud želá. Referendom o predčasných parlamentných voľbách sa demokracia jednoznačne rozšíri.

Treba odmietnuť ideu, že by ľud mohol prijať v referende čokoľvek. Naopak, je viazaný ústavou a vykonáva moc v rámci ústavy. Nejde teda o pôvodnú ústavodar-

nú moc, ktorá má moc prijať novú ústavu (teda čokoľvek), ale, naopak, moc ustanovenú – obmedzenú. Korektne argumentuje aj ústavný súd v náleze sp. zn. PL. ÚS 7/2021. Avšak k veľkej odchýlke s predchádzajúcou judikatúrou prišlo v minimalizovaní situácií, keď by k referendu dôjsť nemalo (PL. ÚS 24/2014). Do istej miery kriticky preto treba hodnotiť snahy rozširovať obmedzenie referenda aj na iné časti ústavy (najmä generalitu právnych noriem v referende prijímaných), ako to urobil ústavný súd v sp. zn. PL. ÚS 7/2021. Ľud nie je štátny orgán a aj keď je obmedzený ústavou, je tak obmedzený v menšej miere ako parlament či iný orgán.

Z tohto pohľadu v náleze sp. zn. PL. ÚS 7/2021 prezentované stanovisko, že ľud v referende musí rešpektovať moc, ktorú v ústave vyhradil iným orgánom (parlamentu, exekutive a súdom), a o nej rozhodovať nemôže, nie je celkom namieste (bod 103). Ak by sme tento názor ústavného súdu zobrali do dôsledkov, ľud by v referende nemohol rozhodovať o ničom. V ústave totiž nie je obmedzenie napr. pre parlament z hľadiska prijímanej právnej úpravy. Rovnako ak prijímeme, že zahraničná politika patrí primárne vláde (a sekundárne prezidentovi), tak by ľud len s ťažkosťami mohol rozhodovať napr. o zahraničnopolitickom smerovaní Slovenska. Zastávam teda názor, že ľud môže rozhodovať aj o tých veciach, ktoré patria iným orgánom verejnej moci, snáď s výnimkou kompetencie súdnej moci či orgánov verejnej správy pri prejednávaní individuálnych sporov.³³ Uvedené môžeme poňať aj koncepčne: aj keď ľud pri referende je viazaný ústavou, vecné obmedzenie referenda by malo byť vnímané reštriktívne a v pochybnostiach v prospech referenda, a nie opačne.

Ústavný súd však išiel ešte ďalej. V bode 151 napísal, že na konanie ľudu v referende sa uplatňuje čl. 2 ods. 2 ústavy – ľud môže konať len na základe a v medziach práva. Predmetné ponímanie je koncepčne nepresné: aj keď je ľud viazaný ústavou, tak na vecný rozsah referenda sa uplatňuje pozitívne, ako aj negatívne vymedzenie

dané v ústave (čl. 93). Nie je namieste ľud prirovnávať k štátnemu orgánu a takému striktnému chápaniu pravidla legality, ako vyjadruje čl. 2 ods. 2 ústavy. To, čo chcel ústavný súd povedať (ľud je rovnako viazaný ústavou), stačilo urobiť s odkazom na čl. 2 ods. 3 ústavy (čo nie je zakázané, je dovolené). Táto konštrukcia má význam aj z hľadiska možnosti pripojiť k referendovej otázke návrh právneho predpisu a sfunkčniť vykonateľnosť referenda.

Ak má byť ľud tak prísne viazaný legalitou, tak potom by mal svoju kompetenciu vykonávať pravidelne (napr. niekoľkokrát do roka) a mali by byť zriadené úrady, ktoré by ľudu pomáhali pri vybavovaní agendy (samozrejme, financované zo štátneho rozpočtu). Práve výnimočnosť referend v našich podmienkach, ako aj veľmi prísne podmienky na získanie dostatočnej podpory na vypísanie referenda (stačí si porovnať porovnateľné štáty ako Slovensko) by mali viesť k väčšej opatrnosti zo strany súdov a deferencii voči ľudu. To navrhujú aj vedci, ktorí sa priamej demokracii venujú celé desaťročia.³⁴

Nehovoriac o tom, že kvórum pre platnosť referenda by malo byť zanechané z titulu bojkotu alebo výziev k neúčasti (pričom kvórum by malo existovať jedine pre prijatie rozhodnutia).³⁵

Prístup reštriktívneho vnímania je možné dokumentovať aj na nepresnom použití kritéria generality, ktoré bolo hlavným argumentom pre záver o neústavnosti referenda o predčasných parlamentných voľbách. V odôvodnení nastavené kritérium generality právnych noriem totiž neplní ani parlament a je pomerne jednoduché ho obísť.

Prvým kritériom všeobecnosti je v teórii práva podmienka všeobecnosti subjektov. Takto vnímaná všeobecnosť však nie je rozhodujúca z hľadiska právneho štátu, pretože numerickosť subjektov nie je v praxi často dosiahnuteľná. Druhou možnosťou, ako sa dá kritérium všeobecnosti právnej normy naplniť, je kritérium *všeobecnosti (univerzality) dispozície práv-*

nej normy. Pravidlo správania uvedené v zákone má byť všeobecné a musí sa vzťahovať na univerzálne, a nie individuálne situácie.³⁶ Opakom univerzality je individualita: každý má právo na súkromie je univerzálna právna norma; X má právo na súkromie je individuálna právna norma.

Od univerzality je potrebné odlišiť generalitu právnej normy. Opakom všeobecnosti (generality) právnej normy je jedinečnosť (špecifickosť), a nie počet opakovaní. Následne sa z toho dá vyvodiť, že všeobecnosť normy sa netýka opakovania či neopakovania situácie, pre ktorú bola právna úprava prijatá. V súlade s generalitou právnej normy je aj taká právna úprava, ktorá sa použije na riešenie určitej faktickej situácie jednorazovo – taká právna úprava bude relatívne špecifická (napr. odškodnenie za prírodnú katastrofu, opatrenia proti šíreniu vírusu COVID-19 atď.).³⁷ Jednorazové právne predpisy predstavujú bežnú súčasť každého zákonodarstva.³⁸ Právna norma môže byť buď univerzálna, alebo individuálna (nie je možné stupňovanie). Naopak, všeobecnosť a jedinečnosť (špecifickosť) právnych noriem je otázkou stupňovania (viac alebo menej).³⁹

Teda ak pravidlo generality nerešpektuje slovenský parlament, keď prijíma právne predpisy na „jedno použitie“, vzniká otázka, či pre referendum neexistujú prísnejšie podmienky ako pre normotvorbu parlamentom. Navyše rozšírením obmedzení pre referendum sa vytvára stav právnej neistoty pre držiteľa moci. Ústavný súd nepovedal s definitívnou platnosťou, o čom všetkom môže alebo nemôže byť referendum. Zbieranie hlasov v petícii je dlhodobý a veľmi komplikovaný proces, a preto by si ľud zaslúžil vedieť dopredu, či náhodou konkrétna petícia má šancu prejsť cez ústavný súd.

Práve skomplikovanie celého procesu preventívnej kontroly ústavnosti referendových otázok otvára legislatívne možnosti pre ďalší typ konania, v ktorom by ústavný súd v určenej lehote povedal s definitívnou platnosťou, či o danej otázke sa môže

konať referendum alebo nie, pred vyzbieraním všetkých podpisov. Takéto konanie by nemalo byť na konci petičnej akcie, ale na jej začiatku, resp. v priebehu. Podľa môjho názoru nie je v demokratickom štáte udržateľné, aby po zdĺhavom výbere podpisov, ktorý vyžaduje ľudské sily, čas a peniaze, ústavný súd mohol referendum zastaviť na základe pravidiel, ktoré neboli dopredu známe.

Rovnako tak nález ústavného súdu vo veci podmienky generality právnej normy je vo svojej podstate postavený na formálnosti (právnickej kľúčke). Stačí, ak sa najprv uskutoční referendum (iný inštitút) zavádzajúce možnosť ľudu iniciovať predčasné voľby a následne je možné také referendum konať. Alternatívne parlament zmení ústavu tak, že doplní možnosť ľudu iniciovať referendum (ľudové hlasovanie) o predčasných voľbách a referendum následne bude v súlade s ústavou.

Z tohto pohľadu tak aj argument ústavného súdu, že všeobecnosť právnej normy patrí do materiálneho jadra ústavy, nevznieva presvedčivo, ak je ho možné obísť. Predsa ak sa mení či zasahuje do materiálneho jadra, mení sa identita štátu. Štát a jeho ústava po zásahu do jadra vyzerajú diametrálne odlišne ako pred zásahom. Pri referende o predčasných parlamentných voľbách to tak nie je a technická zmena (doplnenie ústavy) plne „kompenzuje“ zásah do materiálneho jadra.

A nakoniec je možné uviesť aj príliš úzke chápanie inštitútu referenda. Ústavný súd v náleze sp. zn. PL. ÚS 7/2021 napísal, že v referende sa rozhoduje o prijímaní právnych noriem (bod 95). Takéto vnímanie inštitútu referenda je však príliš úzke a vyjadruje napätie s ústavným vyjadrením v čl. 93 ods. 2 ústavy, ktorý hovorí o dôležitých otázkach verejného záujmu. Verejným záujmom pritom nemusí byť len prijímanie právneho predpisu, ale môže byť aj vyjadrenie určitého názoru alebo morálneho stanoviska bez toho, aby muselo ísť o právnu normu. Napríklad referendum, ktorým by sa vystupovalo z EÚ či NATO, nemá povahu právnej normy, ale

cieľa, ku ktorému má relevantné konanie všetkých orgánov verejnej moci smerovať a od ktorého nie je možné odstúpiť (ani v prípade vysokých hospodárskych či bezpečnostných strát).

Záver

Iste, funkčné referendum a ani referendum o predčasných parlamentných voľbách nie je *panaceum* na všetky choroby slovenskej spoločnosti, ústavného práva a demokracie. Funkčný inštitút referenda je však základom pre naplnenie postulátu Slovenska ako demokratického štátu. Účasť na parlamentných voľbách v lepšom prípade 14-krát za život je len atrapiou demokracie. Právneho štátu máme v súčasnosti vo vnútri štátu aj zvonka (EÚ či iné organizácie) nadostač. Demokracia sa stráca, resp. zanedbáva, a preto využime každú príležitosť, aby sme demokraciu podporovali a nechávali miesto hlasu ľudu vo verejnom živote. Nemusíme s ním súhlasiť, o to ani nejde, ale budeme to my, a nie naši zástupcovia či neosobní byrokrati, kto prijme riešenie. Empirické údaje potvrdzujú väčšiu akceptáciu rozhodnutí prijatých ľuďom aj zo strany osôb, ktoré s rozhodnutím nesúhlasia (Herne a Setälä). Hlas, ktorý nemá význam, je horší stav, ako nemať hlas vôbec (S. Ulbig).

- 25 *Ex-predseda ESLP sa sám často kriticky vyjadroval k práci svojich ex-kolegov; WILDHABER, L. Criticism and case-overload: Comments on the future of the European Court of Human Rights. In: Spyridon Flogaitis, Tom Žwart, Julie Fraser (eds.): The European Court of Human Rights and Its Discontent: Turning Criticism into Strength. Londýn : Edgar Publishing, 2013, s. 10.*
- 26 *Porovnaj k referendu napr. TIERNEY, S. Sovereignty and Crimea: How Referendum Democracy Complicates Constituent Power in Multinational Societies. In: German Law Journal, roč. 16, č. 3, 2015, s. 573 – 574.*
- 27 *Porovnaj ZIRK-SADOWSKI, M. Demokracja jako hermeneutika. In: Studia Prawno-Ekonomiczne, roč. 29, 1982, s. 20.*
- 28 *Analogicky sa tu žiada dodat plán práce na štyri roky jednotlivých ministrov. Aj keď minister môže byť ten najlepší, ak si premiér neželá jeho pôsobenie na poste, resp. nastane politická kríza v koalícii, ktorá s ním nemá nič spoločné, veľmi rýchlo opúšťa svoju funkciu bez ohľadu na dokončenie roboty alebo svoj plán (pozri nedávne zmeny vo vláde). Jeho funkcia je politická a taká funkcia je aj poslancov parlamentu.*
- 29 *Niektorí autori, ktorí sa venujú problematike zastupiteľskej demokracie, degradujú voľný mandát poslancov na bezobsažnú právnu fikciu; SZYMANEK, J. Mandat parlamentary (reinterpretacja ujęć klasycznych). In: Przegląd sejmowy, roč. 100, č. 5, 2010, s. 127.*
- 30 *Porovnaj OBER, J. The Original Meaning of „Democracy”: Capacity to Do Things, not Majority Rule. In: Constellations, roč. 15, č. 1, 2008, s. 7.*
- 31 *ROSANVALLON, P. Counter-Democracy. A Politics in an Age of Distrust. Cambridge : Cambridge University Press, 2012, s. 309.*
- 32 *Spolkový ústavný súd v jednom zo svojich rozhodnutí výslovne uviedol, že nebude v rozpore s večnou klauzulou demokracie taká ústavná úprava, ktorá by zrušila nemecký parlament a nahradila ho určitou formou plebiscitnej demokracie; rozsudok zo 17. januára 2017, 2 BvB 1/13, § 543.*
- 33 *Aj keď napr. vo viacerých švajčiarskych kantónoch existuje prax rozhodovania o udelení občianstva konkrétnej osobe v miestnom referende; § 15 ods. 2 federálneho zákona o švajčiarskom občianstve z 20. júna 2014.*
- 34 *Díela Kramera, Tushneta, Waldrona, Johanningmeiera, Manweller, Qvortrupa a ďalších.*
- 35 *ALTMAN, D. Citizenship and Contemporary Direct Democracy. Cambridge University Press, 2019, s. 176.*
- 36 *Táto časť všeobecnosti zostala porušená v niekoľkých snahách zákonodarcu upraviť individuálnu situáciu rozdelenia, resp. zlúčenia území obcí, napr. Kežmarok a Lubicca (nález sp. zn. PL. ÚS 19/05) či Zlaté Klasy, Maslovce, Lubické kúpele, Kvakovce a Dobrá nad Ondavou (nález sp. zn. PL. ÚS 18/06). V týchto prípadoch došlo aj k porušeniu všeobecnosti subjektov, pretože právna úprava sa týkala individualizovaných subjektov.*
- 37 *Porovnaj aj GERLOCH, A. Teorie práva. 8. aktualizované vydanie. Plzeň : Aleš Čeněk, 2021, s. 39 – 40.*
- 38 *V legislatíve je bežné prijímať právne predpisy na jedinú použitie; pozri v našom právnom poriadku napr. zákon č. 185/2022 Z. z. o špeciálnom spôsobe hlasovania vo voľbách do orgánov samosprávy obcí a vo voľbách do orgánov samosprávnych krajov, ktoré sa konajú v roku 2022 v rovnaký deň a v rovnakom čase a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.*
- 39 *Porovnaj ALEXY, R. A Theory of Constitutional Rights. Oxford : Oxford University Press, 2010, s. 46, pozn. pod čiarou č. 11.*

PROTOKOLÁRNE A MEDZINÁRODNÉ AKTIVITY ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

za rok 2024

Najvýznamnejším protokolárnym aktom v roku 2024 bola bezpochyby inaugurácia nového prezidenta republiky Petra Pellegriniho, ktorý sa zložením sľubu do rúk predsedu Ústavného súdu Slovenskej republiky Ivana Fiačana ujal funkcie napoludnie 15. júna 2024. Predsedovi ústavného súdu dáva túto právomoc Ústava Slovenskej republiky v čl. 101 ods. 7. Je tradíciou, že dejiskom tohto protokolárneho podujatia je Slovenská filharmónia (tzv. Reduta) a samotná inaugurácia je súčasťou slávnostného zasadnutia Národnej rady Slovenskej republiky za účasti najvyšších predstaviteľov štátu, verejných predstaviteľov, ako aj celého diplomatického zboru. Po ukončení nasledovala slávnostná bohoslužba Te Deum v katedrále Sv. Martina za účasti predstaviteľov všetkých cirkví. Novinkou tohtoročnej inaugurácie bola slávnostná inauguračná recepcia, ktorá sa po prvýkrát konala na Bratislavskom hrade.

V roku 2024 sme prišli s myšlienkou každoročne zorganizovať 2 semináre pre sudcov a poradcov ústavného súdu so zaujímavými hosťami zo Slovenska aj zahraničia, a tak sme v marci a novembri privítali na našej pôde sudkyňu Všeobecného súdu EÚ Beatrix Riczióvú a zástupkyňu vlády Slovenskej republiky pred ESLP Miroslavu Bálintovú, ktoré sa s nami podelili o svoje skúsenosti z pôsobenia v týchto významných európskych súdnych inštitúciách.

V rámci zvyšovania povedomia študentov o ústavnom súde, ako aj v rámci projektu „Ústava na každý deň“ sme v roku 2024 rozšírili počty exkurzií na ústavnom súde pre školy a gymnáziá. Cieľom je priblížiť študentom najlepších škôl a gymnázií z rebríčka INEKO Ústavu Slovenskej republiky ako základný zákon štátu, ako aj fungovanie ústavného súdu ako modernej európskej inštitúcie. Okrem prehliadky priestorov je súčasťou exkurzie aj beseda so sudcami ústavného súdu na tému ochrany ľudských práv. Keďže projekt má medzi učiteľmi a žiakmi výborné ohlasy, plánujeme zvyšovať počty exkurzií v ďalších rokoch.

Ako sme správne predpokladali minulý rok, z novozavedeného ocenenia pre študentov najlepších diplomových prác na tému ústavného práva predsedom Ivanom Fiačanom sa stala tradícia. Študenti právnickej fakulty UPJŠ veľmi ocenili možnosť osobného stretnutia s jedným z najvyšších predstaviteľov justície na Slovensku. Ako novinku sme k skupine ocenených študentov pripojili aj výhercov „Študentskej vedeckej a odbornej činnosti“ právnickej fakulty UPJŠ. A do tretice predseda ocenil aj víťazov literárnej súťaže pre vysokoškolákov na tému „Princíp prednosti práva EÚ – výhody a nevýhody“.

Sudca Ladislav Duditš sa v marci v **lotyšskej Rige** zúčastnil medzinárodnej konferencie s názvom „Úloha ústavných súdov pri konkretizácii spoločných hodnôt spájajúcich Európu“. Venovala sa zosúladeniu ústavných identít členských štátov so spoločnými európskymi hodnotami s poukázaním na problémy súvisiace so správnou aplikáciou práva v zložitom mnohohrstevnom systéme vnútroštátneho práva, medzinárodného práva a práva Európskej únie. Druhá je zameraná na doktrínu európskeho konsenzu formujúceho európsky verejný poriadok s akcentom na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva a judikatúru vnútroštátnych súdov členských štátov Európskej únie.

Riaditeľka odboru zahraničných vzťahov a protokolu Mária Siegfriedová v marci absolvovala trojtýždňový študijný pobyt IVLP v **Spojených štátoch amerických** na pozvanie U.S. Department of State, t. j. Ministerstva zahraničných vecí USA. IVLP je skratka pre International Visitor Leadership Program, ktorý existuje viac

*Predseda ústavného súdu
Ivan Fiačan prijal predsedu
Národnej rady Slovenskej republiky
Petra Pellegriniho.
Zdroj: Ústavný súd SR*

*Pracovné stretnutie sudcov
ústavného súdu a Najvyššieho súdu
Slovenskej republiky.
Zdroj: Ústavný súd SR*

*Seminár na tému „Ústavné súdy
členských štátov, právo Európskej
únie a prejudiciálne otázky“ so
sudkyňou Všeobecného súdu
Európskej únie Beatrix Ricziou.
Zdroj: Ústavný súd SR*

ako 80 rokov a ročne sa ho zúčastní približne 5 000 ľudí z celého sveta z rôznych profesijných oblastí. V rámci návštevy navštívila Najvyšší súd Spojených štátov amerických, Výbor pre justíciu amerického senátu, Národné centrum pre štátne súdy, Ministerstvo zahraničných vecí, ako aj ďalšie federálne súdy v 4 štátoch USA a detenčné zariadenia.

Predseda Ivan Fiačan sa v máji zúčastnil mimoriadneho sudcovského fóra pre predsedov a predsedníčky najvyšších súdnych orgánov členských štátov Európskej únie. Podujatie organizoval Súdny dvor Európskej únie **v Luxemburgu** pri príležitosti 20. výročia historicky najväčšieho rozšírenia Európskej únie o desať nových členských štátov vrátane Slovenskej republiky. Súčasťou programu boli semináre so zameraním na sociálnu politiku, ochranu osobných údajov a využitie umelej inteligencie na podporu súdnej činnosti.

Predseda Ivan Fiačan a sudca ústavného súdu Peter Molnár sa zúčastnili najvýznamnejšieho kongresu európskych ústavných súdov v rámci Konferencie európskych ústavných súdov (CECC) v máji v moldavskom **Kišiňove**. Rezonovali témy ako interakcia medzi ústavnými súdmi a nadnárodnými súdmi, problematika práva a politiky v rozhodovacej činnosti ústavných súdov a tiež téma ochrany ústavných princípov počas výnimočného stavu. Predseda ústavného súdu Ivan Fiačan vystúpil na konferencii s príspevkom „Ústavné výzvy a odozva na pandémie na Slovensku“. Slovensko je plnoprávnym členom konferencie od roku 1997.

Ústavný súd Slovenskej republiky v júni navštívili predstavitelia Ústavného súdu Rumunska. Sudcovia rumunského ústavného súdu Cristian Deliorga a Gheorghe Stan sa na spoločnom rokovaní so sudcami slovenského Ústavného súdu venovali témam súdneho dialógu a vzťahom medzi ústavnými a všeobecnými súdmi. Osobitnou témou spoločného rokovania bol vzťah vnútroštátneho práva a práva Európskej únie so zameraním na vecnú pôsobnosť jednotlivých aktérov, národnú ústavnú identitu a úroveň ochrany základných práv. Okrem spoločného rokovania zástupcovia rumunského ústavného súdu absolvovali prehliadku priestorov ústavného súdu, ako aj mesta Košice.

Ako každý rok, aj tento rok sa sudkyňa Jana Baricová a sudca Peter Molnár zúčastnili plenárnych zasadnutí **Benátskej komisie**, a to v júni a decembri **v Benátkach**. Sudkyňa Baricová bola spravodajkyňou viacerých stanovísk Benátskej komisie týkajúcich sa súdneho systému Bosny a Hercegoviny.

Už každoročnou klasikou je konferencia Ústavné dni, ktorej témou v októbri bolo „konanie o súlade právnych predpisov – návrhové opatrenia a účinky rozhodnutí ústavného súdu“. Na konferencii opäť nechýbali významní zahraniční hostia: Josef Baxa, predseda Ústavného súdu Českej republiky, jeho kolega ústavný sudca Zdeněk Kühn a sudca Najvyššieho správneho súdu Českej republiky Tomáš Herc. Súdny dvor Európskej únie zastupovali slo-

venskí sudcovia Miroslav Gavalec a Juraj Schwarcz. Konferencie sa pravidelne zúčastňujú vrcholní predstavitelia slovenskej justície, akademickej obce, ako aj zástupcovia z radov advokátov, notárov a exekútorov.

Súdny poradca Tomáš Plško sa v novembri v arménskom **Jerevane** ako liaison officer Benátskej komisie zúčastnil 21. zasadnutia Spoločnej rady pre ústavné súdnictvo a konferencie „Rešpektovanie rozhodnutí ústavných súdov“.

Podpredseda ústavného súdu L. Sziget sa v novembri zúčastnil medzinárodnej konferencie „Aktuálne otázky hlasovacích práv a zastúpenia v roku 2024“ na Národnej univerzite verejnej správy **v Budapešti** a krátko na to svoju návštevu Budapešti zopakoval, aby sa zúčastnil medzinárodnej konferencie „Ochrana práv Maďarov a Rómov“ na Katedre ústavného a cirkevného práva Reformovanej univerzity Gáspára Károliho.

Najvýznamnejšou bilaterálnou návštevou roku 2024 bola jednoznačne návšteva **Spolkového ústavného súdu Nemecka** pod vedením jeho predsedu Stephana Harbartha, ktorá bola čerešničkou plného protokolárneho kalendára roku 2024. Delegácia nemeckého ústavného súdu rokovala so sudcami Ústavného súdu Slovenskej republiky na témy „Vzťah vnútroštátneho práva a európskeho práva“, „Klimatické zmeny“ a „Najnovšia judikatúra v oblasti európskeho ústavného práva“. Okrem spoločného rokovania delegácia absolvovala prehliadku mesta Košice, ktorú ozvláštnil sudca ústavného súdu Martin Vernarský krátkym organovým koncertom v Dóme sv. Alžbety.

Záverečnou bodkou roka 2024 bol spoločný obed sudcov a zamestnancov kancelárie ústavného súdu, ktorý odbor zahraničných vzťahov a protokolu zorganizoval pri príležitosti blížiacich sa Vianoc a z ktorého sa taktiež stala milá tradícia.

SOCIÁLNE SIETE

Ústavný súd v roku 2024 pokračoval v aktívnej komunikácii s verejnosťou prostredníctvom sociálnych sietí. Pravidelne informoval o svojich rozhodnutiach, činnosti a dôležitých udalostiach, čím prispieval k zvyšovaniu právneho povedomia občanov. Vďaka interaktívnemu obsahu a edukatívnym príspevkom sa mu podarilo rozšíriť dosah a posilňovať dôveru verejnosti v ústavné súdnictvo.

Na Facebooku sleduje profil ústavného súdu takmer 3 800 ľudí, pričom v roku 2024 pribudlo 561 nových sledovateľov. Instagram, aktívny od augusta 2023, si získal takmer 800 sledovateľov, prevažne študentov. LinkedIn sa stal dôležitou platformou pre právnickú komunitu – od začiatku roka narástol počet na 743 sledovateľov.

Snažíme sa publikovať obsah v moderných formátoch, aby sme oslovili rôzne cieľové skupiny. Najväčší úspech mali príspevky o prijatiach a oceneniach študentov, Memorande o spolupráci s Univerzitou Mateja Bela či posudzovaní ústavnosti novely Trestného zákona. Na Instagrame si obľubu získali aj krátke 90-sekundové videá o rozhodnutiach súdu. Pri podujatiach, ako sú Deň

otvorených dverí, konferencie a bilaterálne stretnutia, sme prinášali zákulisné pohľady prostredníctvom príbehov v reálnom čase.

Pracujeme na tom, aby bol ústavný súd verejnosti bližšie a jeho rozhodnutia dostupnejšie. Práve sociálne siete zohrávajú významnú úlohu v transparentnosti a otvorenosti tejto inštitúcie.

*Predseda ústavného súdu Ivan Fiačan sa zúčastnil stretnutia sudcov a konferencie „20 rokov od vstupu 10 štátov do Európskej únie: Nový ústavný moment pre Európu“ na Súdnom dvore Európskej únie.
Zdroj: Ústavný súd SR*

*Predseda ústavného súdu Ivan Fiačan a sudca Peter Molnár sa zúčastnili XIX. kongresu Konferencie európskych ústavných súdov.
Zdroj: Ústavný súd SR*

*Sudca Ladislav Duditš prijal sudcov a prokurátorov z rôznych štátov EÚ v rámci európskeho projektu EJTN.
Zdroj: Ústavný súd SR*

*Bilaterálne stretnutie so sudcami Ústavného súdu Rumunska. Na fotografii zľava: sudca rumunského ústavného súdu Cristian Deliorga, predseda Ústavného súdu Slovenskej republiky Ivan Fiačan, sudca rumunského ústavného súdu Gheorghe Stan.
Zdroj: Ústavný súd SR*

*Predseda ústavného súdu Ivan Fiačan prijal sľub prezidenta Slovenskej republiky Petra Pellegriniho.
Zdroj: Kancelária prezidenta SR*

*Predseda odovzdal ceny víhercom
výtvarných a literárnych súťaží
počas Dňa otvorených dverí.
Zdroj: Ústavný súd SR*

*Deň otvorených dverí 2024.
Zdroj: Ústavný súd SR*

*Medzinárodná konferencia
„Konanie o súlade právnych
predpisov – návrhové oprávnenie
a účinky rozhodnutí ústavného súdu
– XIII. ústavné dni“.
Na fotografii zľava: predseda českého
ústavného súdu Josef Baxa, predseda
slovenského ústavného súdu
Ivan Fiačan, dekan Právnickej fakulty
UPJŠ Miroslav Štrkolec.
Zdroj: Ústavný súd SR*

*Medzinárodná konferencia
„Konanie o súlade právnych
predpisov – návrhové oprávnenie
a účinky rozhodnutí ústavného
súdu – XIII. ústavné dni“.
Zdroj: Ústavný súd SR*

*Bilaterálne stretnutie sudcov
Ústavného súdu Slovenskej republiky
a Ústavného súdu Českej republiky
v Brne.
Zdroj: Ústavný súd ČR*

*Bilaterálne stretnutie sudcov
Ústavného súdu Slovenskej
republiky a Ústavného súdu
Českej republiky v Brne.
Zdroj: Ústavný súd ČR*

Seminár so zástupkyňou vlády SR pred Európskym súdom pre ľudské práva Miroslavou Bálintovou k najnovším prípadom proti Slovenskej republike v trestnoprávnej oblasti v pojednávacej miestnosti ústavného súdu.
Zdroj: Ústavný súd SR

Predseda ústavného súdu Ivan Fiačan a dekan Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici Adrián Vaško podpísali Memorandum o spolupráci.
Zdroj: Ústavný súd SR

Predseda ústavného súdu Ivan Fiačan prijal lotyšskú veľvyslankyňu J. E. Gunu Japinu.
Zdroj: Ústavný súd SR

*Bilaterálne stretnutie sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky a Spolkového ústavného súdu Nemecka.
Zdroj: Ústavný súd SR*

*Sudcovia slovenského ústavného súdu počas bilaterálneho stretnutia so sudcami Spolkového ústavného súdu Nemecka.
Zdroj: Ústavný súd SR*

*Predseda nemeckého ústavného súdu Stephan Harbarth a podpredsedníčka Doris König počas bilaterálneho stretnutia v Košiciach.
Zdroj: Ústavný súd SR*

ROZHOVOR

Riaditeľka odboru zahraničných vzťahov a protokolu JUDr. Mária Siegfriedová absolvovala v USA výmenný profesijný program

”

V mesiaci marec ste boli 3 týždne pracovne v USA. Čo bolo dôvodom?

Zúčastnila som sa programu IVLP – International Visitor Leadership Programme, v oblasti justície, na ktorý ma nominovalo veľvyslanectvo Spojených štátov amerických a následne moju nomináciu schválil U.S. State Department, čo je ministerstvo zahraničných vecí USA.

Čo bolo cieľom programu?

Je to program, ktorý existuje už od roku 1940 a v ktorého počiatkoch stál Nelson Rockefeller. Každý rok sa ho zúčastní približne 5000 ľudí z celého sveta z rôznych

profesijných oblastí. V mojej skupine bolo 21 právnikov od Srbska až po Sri Lanku. Cieľom programu bolo zoznámiť sa s fungovaním justičného systému v USA a nadviazať kontakty s americkými inštitúciami, ale aj kolegami zo zahraničia.

Ako program vyzeral?

Bol veľmi nabitý, približne 2 – 3 stretnutia každý deň. To znamená, že počas pobytu som ich absolvovala viac ako 30. Program začal vo Washingtone DC, potom sme sa presunuli do štátu New Hampshire, tak do Nevady a skončili sme v San Franciscu v Kalifornii.

Aké zaujímavé inštitúcie ste navštívili?

Súdny systém USA je rozdelený na federálne sudy a štátne sudy. Jednoznačne najväčším zážitkom bola návšteva Najvyššieho súdu USA, ktorý v krajine požíva veľký rešpekt. Okrem toho sme navštívili rôzne stupne súdov, americkú advokátsku komoru, prokuratúry, ale aj väzenie v Nevade a univerzity Stanford a Berkley. Právnická fakulta na Stanforde je považovaná za druhú najlepšiu v USA. Ak by som mala vymenovať všetko, zoznam by bol veľmi dlhý.

Mali ste čas aj priestor na voľnočasové aktivity?

Náš program bol organizovaný aj cez víkend, prípadne sme sa cez víkendy presúvali do ďalšieho štátu. Napríklad do Nevady sme leteli celý deň, keďže sme cestovali naprieč celou Amerikou z východného pobrežia na západné. S tým boli spojené aj zmeny času, napr. rozdiel medzi New Hampshire a Nevadou bol 3 hodiny. Vo Washingtone sme samozrejme videli klasiku, teda Biely dom aj Capitol, a stihla som „vbehnúť“ do múzea Air&Space, kde bolo napr. vystavené lunárne vozidlo rover, ktoré sa zúčastnilo misie Appollo 16.

Zaujímavosťou je, že väčšina múzeí vo Washingtone je zadarmo. V San Franciscu sme navštívili väzenie Alcatraz, ktoré je známe aj z filmov. V Nevade sme si pozreli jazero Tahoe, ktoré okrem toho, že leží na rozhraní dvoch štátov, je najväčším vysokohorským jazerom v Severnej Amerike. Niečo ako Štrbské pleso, len mnohonásobne väčšie.

Ako celkovo hodnotíte účasť na tomto programe?

Nadviazala som kontakty s mnohými účastníkmi IVLP, ako aj s jednotlivými prednášajúcimi, čo dúfajme vyústi do ďal-

šej zaujímavej spolupráce. Okrem toho som si uvedomila, že napriek tomu, že súdny systém na Slovensku je často kritizovaný, funguje veľmi dobre, pretože je jasný a predvídateľný. Americký systém je z dôvodu precedensov a poroty omnoho zložitejší, k čomu samozrejme prispieva aj fakt, že ročne v ňom napadne viac ako 100 miliónov vecí. Dôveru verejnosti však požíva tiež. V každom prípade bol tento program vynikajúcou skúsenosťou, z ktorej verím, že budem ešte dlho profesionálne čerpať.

“

AKTIVITY ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

12. január	Košice	predseda ústavného súdu I. Fiačan sa zúčastnil oslavy jubilea prezidenta Rudolfa Schustera v Národnom divadle Košice
13. január	Košice	predseda ústavného súdu I. Fiačan prijal predsedu Národnej rady Slovenskej republiky Petra Pellegríniho
24. január	Bratislava	zástupcovia ústavného súdu sa stretli s volebnými expertmi OBSE/ODIHR Vladimirom Misevom a Goranom Petrovom
29. január	Bratislava	predseda ústavného súdu I. Fiačan prijal ministra spravodlivosti Borisa Suska
29. január	Bratislava	predseda ústavného súdu I. Fiačan prijal kubánskeho veľvyslanca J.E. Rafaela Paulina Pina Bécquera
8. február	Bratislava	podpredseda ústavného súdu L. Szigetí sa stretol s predstaviteľmi Najvyššieho súdu Maďarska
15. február	Košice	predseda ústavného súdu I. Fiačan prijal primátora mesta Košice Jaroslava Polačka
20. február	Košice	predseda ústavného súdu I. Fiačan prijal českého veľvyslanca na Slovensku J.E. Rudolfa Jindráka
22. február	Košice	pracovné stretnutie sudcov ústavného súdu a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky
1. marec	Rīga	sudca ústavného súdu L. Duditš sa zúčastnil medzinárodnej konferencie „Úloha ústavných súdov pri konkretizácii spoločných hodnôt spájajúcich Európu“, ktorú organizoval lotyšský ústavný súd
4. marec	Bratislava	predseda a podpredseda ústavného súdu sa stretli s predsedníčkou Európskeho súdu pre ľudské práva Siofrou O´Leary na pracovnom obede organizovanom predsedom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky
21. marec	Košice	seminár na tému „Ústavné súdy členských štátov, právo Európskej únie a prejudiciálne otázky“ so sudkyňou Všeobecného súdu Európskej únie Beatrix Rícziou

17. – 19. apríl	Košice	sudcovia ústavného súdu sa zúčastnili konferencie „Košické dni súkromného práva V.“
26. apríl	Košice	predseda ústavného súdu I. Fiačan sa zúčastnil Galavečera Slovenskej advokátskej komory
2. – 3. máj	Luxemburg	predseda ústavného súdu I. Fiačan sa zúčastnil stretnutia sudcov a konferencie „20 rokov od vstupu 10 štátov do Európskej únie: Nový ústavný moment pre Európu“ na Súdnom dvore Európskej únie
21. – 23. máj	Kišiňov	predseda ústavného súdu I. Fiačan a sudca P. Molnár sa zúčastnili XIX. kongresu Konferencie európskych ústavných súdov
31. máj	Košice	predseda ústavného súdu I. Fiačan prijal analytikov z Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky
3. jún	Košice	sudca L. Duditš prijal sudcov a prokurátorov z rôznych štátov EÚ v rámci európskeho projektu EJTN
4. – 6. jún	Košice	bilaterálne stretnutie so sudcami Ústavného súdu Rumunska
15. jún	Bratislava	predseda ústavného súdu I. Fiačan prijal sľub prezidenta Slovenskej republiky Petra Pellegriniho
18. – 20. jún	Benátky	sudkyňa J. Baricová a sudca P. Molnár sa zúčastnili 139. plenárneho zasadnutia Benátskej komisie
23. august	Košice	predseda ústavného súdu I. Fiačan prijal predsedu Slovenskej advokátskej komory Martina Puchallu
26. september	Košice	Deň otvorených dverí Ústavného súdu Slovenskej republiky
3. – 4. október	Košice	medzinárodná konferencia „Konanie o súlade právnych predpisov – návrhové oprávnenie a účinky rozhodnutí ústavného súdu – XIII. ústavné dni“
15. – 16. október	Brno	bilaterálne stretnutie sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky a Ústavného súdu Českej republiky
7. november	Košice	seminár so zástupkyňou vlády Slovenskej republiky pred Európskym súdom pre ľudské práva Miroslavou Bálintovou k najnovším prípadom proti Slovenskej republike v trestnoprávnej oblasti
14. november	Omšenie	predseda ústavného súdu I. Fiačan sa zúčastnil slávnostnej konferencie pri príležitosti 20. výročia založenia Justičnej akadémie Slovenskej republiky
14. – 15. november	Jerevan	súdny poradca T. Plško sa zúčastnil 21. zasadnutia Spoločnej rady pre ústavné súdnictvo (Benátska komisia) a konferencie „Rešpektovanie rozhodnutí ústavných súdov“

19. november	Košice	predseda ústavného súdu I. Fiačan a dekan Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici Adrián Vaško podpísali Memorandum o spolupráci
28. november	Košice	predseda ústavného súdu I. Fiačan prijal lotyšskú veľvyslankyňu J.E. Gunu Japinu
28. november	Budapešť	podpredseda ústavného súdu L. Szigeti sa zúčastnil medzinárodnej konferencie „Aktuálne otázky hlasovacích práv a zastúpenia v roku 2024“ na Národnej univerzite verejnej správy
3. – 4. december	Košice	bilaterálne stretnutie sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky a Spolkového ústavného súdu Nemecka
5. – 7. december	Benátky	sudkyňa J. Baricová a sudca P. Molnár sa zúčastnili 141. plenárneho zasadnutia Benátskej komisie
12. december	Budapešť	podpredseda ústavného súdu L. Szigeti sa zúčastnil medzinárodnej konferencie „Ochrana práv Maďarov a Rómov“ na Katedre ústavného a cirkevného práva Reformovanej univerzity Gáspára Károliho

AKTIVITY PRE ŠTUDENTOV

7. marec	Košice	sudca L. Duditš prijal študentov a študentky Gymnázia sv. Edity Steinovej v Košiciach (projekt „Ústava na každý deň“)
14. marec	Košice	sudca P. Straka prijal študentov a študentky z Evanjelického kolegiálneho gymnázia v Prešove (projekt „Ústava na každý deň“)
14. máj	Košice	sudca M. Vernarský prijal študentov výhercov „Študentskej vedeckej a odbornej činnosti“ z Fakulty verejnej správy Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
16. máj	Košice	sudca M. Vernarský prijal žiačky a žiakov Základnej školy sv. Cyrila a Metoda v Košiciach (projekt „Ústava na každý deň“)
23. máj	Košice	riaditeľ odboru súdnych a analytických činností M. Babják prijal študentov a študentky z košického gymnázia na Šrobárovej ulici
27. jún	Košice	predseda ústavného súdu I. Fiačan ocenil výhercov najlepších záverečných prác a výhercov „Študentskej vedeckej a odbornej činnosti“ z Právnickej fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
29. október	Košice	sudca M. Vernarský prijal študentov študijného odboru verejná správa z Fakulty sociálnych vied Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave
6. november	Košice	predseda ústavného súdu I. Fiačan ocenil víťazov literárnej súťaže pre vysokoškolákov na tému „Princíp prednosti práva EÚ – výhody a nevýhody“

POSKYTOVANIE INFORMÁCIÍ A VZŤAH K MÉDIÁM

Ústavný súd Slovenskej republiky využíva na informovanie verejnosti viacero komunikačných prostriedkov. Najdôležitejším z nich je nové webové sídlo, ktoré bolo verejnosti predstavené a sprístupnené 29. januára 2024.

Nové webové sídlo ústavného súdu je vytvorené v súlade s Jednotným dizajnom manuálom elektronických služieb a webových sídiel verejnej správy vydaným Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky. Jeho cieľom je poskytnúť verejnosti intuitívnejšie a používateľsky prívětivejšie prostredie a nové funkcionality a taktiež zabezpečiť prístupnosť webového sídla ústavného súdu v súlade so zákonom č. 95/2019 Z. z. o informačných technológiách vo verejnej správe a s príslušnými vykonávacími predpismi v rozsahu podmienok podľa smernice (EÚ) 2016/2102.

Prevádzkovateľom a správcom obsahu webového sídla www.ustavnysud.sk je Kancelária Ústavného súdu Slovenskej republiky, ktorá má na starosti prístupnosť obsahu, funkčnosť webu a rieši aj technické otázky (webmaster@ustavnysud.sk).

Na novom webovom sídle ústavného súdu sú dostupné **elektronické služby ústavného súdu**, ktoré sú v porovnaní s pôvodným webovým sídlom plne kompatibilné s najnovšími verziami eID klienta a poskytujú efektívnejší spôsob využívania elektronických služieb ústavného súdu. Uprednostnenie elektronických služieb dostupných na novom webovom

sídle ústavného súdu (**podanie návrhu na začatie konania pred ÚS SR, doplnenie návrhu na začatie konania pred ÚS SR, podanie žiadosti o informáciu, podanie sťažnosti na ÚS SR**) pred použitím všeobecnej agendy na portáli slovensko.sk zabezpečuje automatizované spracovanie vstupných dát a zrýchľuje proces evidencie a administrácie podania.

Všetky informácie sú na novom webovom sídle logicky a hierarchicky usporiadané. Menu nového webového sídla je jednoduchšie a intuitívnejšie, čo používateľom umožňuje získať hľadané informácie rýchlo a pohodlne. Ide o informácie o ústavnom súde, rozhodovacej činnosti, informácie pre navrhovateľov, informácie pre verejnosť a médiá, informácie o kancelárii ústavného súdu a kontakty. Samozrejmosťou je aj možnosť fulltextového vyhľadávania v rozhodnutiach a povinne zverejňovaných podaniach. Na hlavnej stránke webového sídla v časti „Aktuality“ sú dostupné tlačové správy a dôležité oznamy, v časti „Nové v rozhodovacej činnosti“ sú priebežne zverejňované rozhodnutia ústavného súdu vrátane rozhodnutí zaradených v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky a povinne zverejňované podania so stručným popisom.

Dňa 21. novembra 2024 bola na webovom sídle ústavného súdu prezentovaná **nová služba pre navrhovateľov a ich právnych zástupcov**. Ústavný súd prostredníctvom nej zasiela do elektronickej schránky právneho zástupcu navrhovateľa alebo navrhovateľovi bez právneho zástupcu do jeho elektronickej schránky **Potvrdenie o podaní návrhu na začatie konania pred ústavným súdom**. Potvrdenie je automaticky generované v deň nasledujúci po pridelení návrhu na začatie konania pred ústavným súdom sudcovi spravodajcovi a obsahuje dátum doručenia návrhu ústavnému súdu, označenie navrhovateľa, jeho právneho zástupcu, odporcu, typ konania, meno sudcu spravodajcu, ktorému bola vec náhodným spôsobom elektronicke pridelená, a evidenčné číslo spisu Rvp, pod ktorým sa ko-

nanie vedie pred ústavným súdom.

Používatelia nového webového sídla ústavného súdu v roku 2024 najčastejšie navštevovali hlavnú stránku a sledovali najmä rozhodnutia ústavného súdu a tlačové správy. Veľký záujem bol aj o povinne zverejňované podania, zbierku nálezov a uznesení ústavného súdu a profily sudcov ústavného súdu. **Vysoký počet zobrazení na aktívneho používateľa bol zaznamenaný v prípade tlačových správ, rozhodnutí ústavného súdu, elektronického prideľovania spisov a elektronických služieb ústavného súdu.** Priemerný čas interakcie na aktívneho používateľa bol približne 7 minút.

Webové sídlo ústavného súdu najčastejšie navštevovali používatelia z Bratislavy a Košíc a ďalších krajských miest. Zaujímavosťou je, že medzi najčastejších návštevníkov patrili aj používatelia z Prahy. Pokiaľ ide o využívanie technických zariadení, používatelia pri navštevovaní webového sídla ústavného súdu najčastejšie využívali mobilné zariadenia, miera interakcie bola vyššia ako 61 %. **Návštevnosť nového webového sídla ústavného súdu oproti predchádzajúcemu obdobiu celkovo stúpila približne o 20 %, čo potvrdzuje, že je dôležitým prezentačným a reprezentatívnym nástrojom komunikácie.**

V budúcnosti je na novom webovom sídle naplánované rozšírenie služieb o tzv. „elektronický súdny spis“, ktorý účastníkom konaní pred ústavným súdom a ich právnym zástupcom umožní na diaľku nahliadať do spisu a sledovať priebeh ich konania.

POSKYTOVANIE INFORMÁCIÍ

Ako už bolo spomenuté, dôležité informácie o činnosti ústavného súdu a jeho kancelárie sú priebežne uvádzané a aktualizované na novom webovom sídle ústavného súdu. **S najväčším záujmom zo strany verejnosti sa stretávajú rozhodnutia ústavného súdu a ich odôvodnenia.** Tie si záujemcovia môžu vyhľadať v sekcii

„Rozhodovacia činnosť“, podsekcii „Rozhodnutia“, kde ústavný súd v súlade s § 70 ods. 2 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov zverejňuje všetky právoplatné rozhodnutia do 15 dní odo dňa nadobudnutia ich právoplatnosti.

Ústavný súd Slovenskej republiky pravidelne zverejňuje vybrané plenárne a senátne rozhodnutia ústavného súdu v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky. V minulosti sa vydávala raz ročne v knižnej a elektronickej podobe a so značným časovým odstupom. Posledná zbierka za rok 2020 bola vydaná v tlačenej podobe v roku 2021. Odvtedy sa vydáva iba elektronicky. Najväčšia zmena oproti predchádzajúceho obdobiu je, že **aktuálne sa tzv. zbierkové rozhodnutia priebežne publikujú na hlavnej stránke webového sídla ústavného súdu** v časti „Nové v rozhodovacej činnosti“ s označením „Rozhodnutie zaradené v zbierke“, a zároveň sa ukladajú do štvrtročných zbierok (sekcia „Rozhodovacia činnosť“, podsekcia „Zbierka rozhodnutí“), následne aj do ročnej zbierky. Takto sú rýchlejšie prístupné nielen účastníkom konaní, ale aj odbornej a laickej verejnosti. V podsekcii „Zbierka rozhodnutí“ sa zobrazujú zbierky od roku 2023 ako knihy, do budúcnosti budú v tejto podsekcii doplnené aj ostatné zbierky (od roku 2007) v rovnakej podobe. Koncom januára je naplánované zverejnenie zbierky za 4. štvrtrok 2024 a následne za celý rok 2024.

V predchádzajúcich obdobiach sa v zbierke uverejňovali spisová značka konania, právna veta týkajúca sa rozhodnutia, záhlavie, výrok a odôvodnenie rozhodnutia ústavného súdu spolu s odlišnými stanoviskami, aktuálne sa v sekcii „Rozhodovacia činnosť“, podsekcii „Zbierka nálezov a uznesení“ po výbere filtračného kritéria (obdobie zbierky) zobrazí zoznam rozhodnutí, ktorý obsahuje číslo v zbierke, spisovú značku rozhodnutia, názov právnej vety, typ konania, typ a dátum rozhodnutia (tento zoznam sa dá ešte usporiadať – šípkami), a zároveň aj dokumenty pat-

riace k zbierke. V podsekcii „Vyhľadávanie v Zbierke nálezov a uznesení“ je možné vyhľadávanie v rozhodnutiach, ktoré boli zverejnené v zbierkach.

Tlačové správy ústavného súdu zverejňované na hlavnej stránke nového webového sídla ústavného súdu v časti „Aktuality“ informujú záujemcov o rozhodovacia činnosť o aktuálnych rozhodnutiach ústavného súdu bezprostredne po zasadnutí pléna ústavného súdu a tlačové správy zverejňované v sekcii „Informácie pre verejnosť a médiá“, podsekcii „Tlačové správy“, „Zo senátov“ informujú o rozhodnutiach prijatých v senátoch ústavného súdu spravidla do 5 pracovných dní po zasadnutí senátov. Na hlavnej stránke v časti „Aktuality“ sa tiež zverejňujú tlačové správy (tzv. „Iné“) týkajúce sa medzinárodnej, protokolárnej a inej činnosti ústavného súdu. V roku 2024 šlo o tlačové správy zo stretnutí so sudcami z iných ústavných súdov, o tlačové správy o účasti sudcov ústavného súdu na vedeckých konferenciách, seminároch, rozličných slávnostných a odborných podujatiach doma i v zahraničí, o protokolárnych návštevách a pod.

V roku 2024 bolo na webovom sídle ústavného súdu v časti „Aktuality“ zverejnených 17 plenárnych tlačových správ, 3 štatistické prehľady a 34 tlačových správ s označením „Iné“. Pripravených a zverejnených bolo aj 223 senátnych tlačových správ s prehľadmi rozhodovacej činnosti senátov ústavného súdu. **V roku 2024 bolo teda spolu pripravených a zverejnených o 27 tlačových správ viac ako v roku 2023.**

Kancelária ústavného súdu vybavuje aj **žiadosti o sprístupnenie informácií v zmysle zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám** a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov. Kým v roku 2022 odbor tlačový a informačný vybavil 226 a o rok na to 423 žiadostí o sprístupnenie informácií, **v roku 2024 to bolo 337 takýchto žiadostí.**

Do pôsobnosti odboru tlačového a informačného patrí aj vybavovanie sťažností podľa **zákona č. 9/2010 Z. z. o sťažnostiach** v znení neskorších predpisov, pričom v roku 2024 bolo vybavených **7 sťažností.**

Okrem žiadostí podľa zákona o slobode informácií a sťažností majú v rámci agendy odboru tlačového a informačného bohaté zastúpenie aj tzv. iné, resp. **ostatné podania**, ktorých bolo v **roku 2024 vybavených celkovo 944.** Dané podania zahŕňajú informovanie účastníkov konaní, zúčastnených osôb a ich právnych zástupcov, komunikáciu so súdmi, orgánmi činnými v trestnom konaní, kanceláriami Centra právnej pomoci, správnymi orgánmi, atď. a rôzne iné podania.

Spolu bolo v roku 2024 vybavených 1 288 vecí (infožiadostí, sťažností a ostatných vecí), čo je o 4 viac ako v roku 2023. Je potrebné uviesť, že v rámci agendy odboru tlačového a informačného stúpala počet podaní, ktoré boli náročné na odborné posúdenie a prípravu podkladov, a teda aj na čas, ktorý si vyžiadalo ich vybavenie. Za zmienku stojí aj fakt, že žiadatelia sa v rokoch 2023 a 2024 v porovnaní s predchádzajúcim obdobím častejšie dožadovali informácií, ktoré v momente podania žiadostí neboli prístupné v požadovanej podobe, alebo si ich vyhľadanie v informačných systémoch ústavného súdu a následný zber vyžadovali komplikované postupy. Zamestnanci odboru tlačového a informačného kancelárie ústavného súdu ústretovo hľadali spôsoby ako žiadateľom vyhovieť, podieľali sa na vylepšení vyhľadávacích kritérií tak v interných informačných systémoch, ako aj na novom webovom sídle ústavného súdu, vďaka čomu sú dnes žiadateľom prístupné a poskytované informácie v širšom rozsahu ako v minulosti.

Návrhy na začatie konania podľa čl. 125 až čl. 126 a čl. 127a až čl. 129 Ústavy Slovenskej republiky, teda povinne zverejňované návrhy oprávnených subjektov boli v súlade s § 5 zákona o slobode informácií zverejňované na novom webovom sídle

ústavného súdu (www.ustavnysud.sk) v sekcii „Rozhodovacia činnosť“, podsekcii „Povinne zverejňované podania“ v horizontálnom menu a zároveň v časti „Podania“ pod menu vpravo.

VZŤAH K MÉDIÁM

Médiá sú jednou z kľúčových cieľových skupín Ústavného súdu Slovenskej republiky. Komunikácii s nimi je preto venovaná náležitá pozornosť zo strany vedenia ústavného súdu aj sudcov ústavného súdu. Komunikácia s médiami patrí do kompetencie hovorkyne ústavného súdu, ktorá je s novinármi v dennom kontakte. Okrem priameho prístupu k informáciám o rozhodovacej činnosti ústavného súdu bezprostredne po zasadnutiach pléna ústavného súdu formou tlačových správ zasielaných redakciám a novinárom zabezpečuje aj prípravu odpovedí na novinárske otázky (poskytované sú spravidla v daný deň, resp. neskôr po vzájomnej dohode), a rovnako sprostredkúva aj komunikáciu novinárov s vedením ústavného súdu a sudcami ústavného súdu v prípade záujmu médií o rozhovory a vyjadrenia. **O aktivitách ústavného súdu organizovaných pre verejnosť a tiež o konaní tlačových besied, brífingov a ich streamovaní informuje novinárov v potrebnom predstihu.**

Cenným zdrojom informácií pre médiá sú tlačové správy ústavného súdu, ktoré sú im po zverejnení na webovom sídle ústavného súdu pravidelne zasielané mailom. Najväčší záujem médií prejavujú o tlačové správy týkajúce sa rozhodovacej činnosti ústavného súdu (plenárne, senátne, štatistické prehľady), no so záujmom sa stretávajú aj tlačové správy monitorujúce iné aktivity ústavného súdu a kancelárie ústavného súdu (vedecké konferencie, semináre, protokolárne aktivity, a pod.). Všetky tlačové správy sú verejnosti vrátane médií dostupné aj na novom webovom sídle ústavného súdu, na jeho hlavnej stránke v časti „Aktuality“ a tiež v sekcii „Informácie pre verejnosť a médiá“, podsekcii „Tlačové správy“, kde sa nachádza aj

archív tlačových správ z predchádzajúcich rokov. Informácie o kategóriách a počte zverejnených tlačových správ v roku 2024, ako aj ďalšie podrobnosti sú uvedené v texte „Poskytovanie informácií“.

V roku 2024 médiá informovali verejnosť o viacerých zaujímavých rozhodnutiach ústavného súdu:

Ústavný súd Slovenskej republiky na základe návrhu krajského súdu rozhodol, že ustanovenie Trestného zákona, podľa ktorého môže byť osoba potrestaná za odmietnutie testu na návykové látky, je v súlade s ústavou (sp. zn. PL. ÚS 17/2023). Ďalej na základe návrhu verejnej ochranke práva rozhodol, že ustanovenia v zákonoch, ktoré zakazujú profesionálnym vojakom združovať sa v odborových organizáciách, sú v rozpore s ústavou (sp. zn. PL. ÚS 6/2023). Nevyhovel návrhu okresného súdu vo veci zákona o upomínacom konaní (sp. zn. PL. ÚS 10/2023) a tiež na základe návrhu prezidentky Slovenskej republiky podal výklad ústavy v súvislosti s činnosťou generálneho prokurátora (sp. zn. PL. ÚS 16/2023). Najdôležitejším, spoločensky najsledovanejším a najmedializovanejším bolo rozhodovanie vo veci novely Trestného zákona (sp. zn. PL. ÚS 3/2024), ktoré ústavný súd v súlade s doterajšou praxou komunikoval nielen prostredníctvom tlačovej správy zverejnenej na svojom webovom sídle, ale aj na tlačovom brífingu streamovanom na Facebooku ústavného súdu.

Ústavný súd Slovenskej republiky a jeho rozhodovacia činnosť boli počas roka 2024 v médiách spomínané spolu 8 228-krát (o 3 640 viac ako v roku 2023, viď Graf 1).

Z celkového počtu 8 228 správ boli ústavný súd a jeho rozhodovacia činnosť spomínané na webových portáloch 7 736-krát (o 3 493 viac ako v roku 2023), v printových médiách 299-krát (o 69 viac ako v roku 2023), v televíziách 128-krát, čo je o 61 viac ako v roku 2023 (najčastejšie v RTVS Jednotke, v TA3 a v TV JOJ), v rádiách 65-krát, čo je o 17 viac ako v roku 2023 (najčastejšie v Rádiu Slovensko, v Rádiu

Expres a Rádiu Lumen).

Predseda ústavného súdu Ivan Fiačan bol spomínaný spolu 2 096-krát (o 1 698 viac ako v roku 2023), z toho na webových portáloch 1 748-krát, v printových médiách 152-krát, v televíziách 106-krát (najmä v TA3, v TV JOJ a narovnako v RTVS Jednotke a TV Markíza) a v rádiách 90-krát (najmä Rádiu Slovensko, Rádiu Expres a Rádiu Lumen). Sudcovia ústavného súdu (vrátane predsedu ústavného súdu) boli v médiách menovite spomínaní spolu 1 888-krát, čo je o 822 viac ako v roku 2023 (z toho na webových portáloch 1 618-krát, v printových médiách 137-krát, v televíziách 71-krát a v rádiách 62-krát).

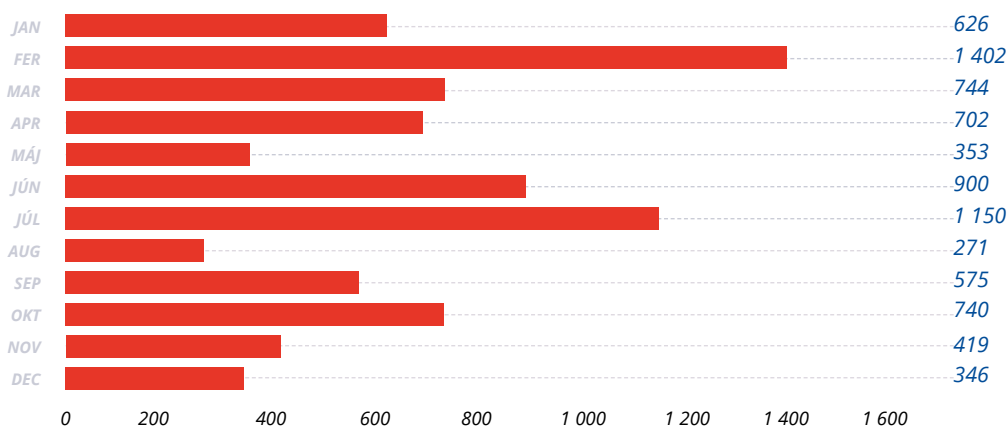
Výrazné zvýšenie záujmu médií o ústavný súd oproti roku 2023 spôsobilo viacero skutočností, najmä rozhodovanie vo veci novely Trestného zákona (február a júl 2024), únik informácií v súvislosti s rozhodovaním v danej veci (február 2024), ktorý bol zo strany ústavného súdu jasne a podrobne komunikovaný (jún 2024), a rovnako aj nečinnosť Národnej rady Slovenskej republiky pri voľbe kandidátov na sudcu ústavného súdu po uvoľnení jedného z miest sudcu ústavného súdu v októbri 2023. Plénum ústavného súdu pracovalo celý rok 2024 v neúplnom zložení.

DEŇ OTVORENÝCH DVERÍ

Deň otvorených dverí ústavného súdu je významnou udalosťou. Svedčí o tom aj vysoká účasť na tomto podujatí. **V roku 2024 si priestory ústavného súdu v rámci Dňa otvorených dverí prezrelo vyše 920 ľudí z Košíc a okolia vo všetkých vekových kategóriách.** Dominantnú skupinu návštevníkov tvorili žiaci základných škôl a študenti stredných škôl s ich pedagógmi.

Prehliadka priestorov ústavného súdu bola zabezpečená sprievodcami – zamestnancami kancelárie ústavného súdu, ale aj prostredníctvom QR kódov videoprehliadky, pričom QR kódy boli spolu s popismi jednotlivých stanovišť umiest-

GRAF 1:
POČETNOSŤ SPRÁV V JEDNOTLIVÝCH MESIACHOCH ROKA 2024

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe údajov Slovakia Online s. r. o.

nené v interiéroch a exteriéroch objektov ústavného súdu. Na výklad sprievodcov aj videoprehliadku cez QR kódy bolo veľa pozitívnych ohlasov. V rámci programu sa premietal prvý a jediný filmový dokument o ústavnom súde „Najmocnejšia inštitúcia“, prezentácia o ústavnom súde určená pre základné a stredné školy, a novinkou bola prehliadka výtvarných prác žiakov a študentov z predchádzajúcich ročníkov DOD. Návštevníci sa zaujímali aj o vedomostné kvízy. V stánku ústavného súdu si mali možnosť otestovať svoje znalosti o ústavnom súde získané počas prehliadky a v stánku Zastúpenia Európskej komisie na Slovensku zasa znalosti o Európskej únii. Tí úspešní získali za svoje odpovede propagačné materiály.

Do súťaží vyhlásených kanceláriou ústavného súdu v marci 2024 sa zapojili obce z celého Slovenska. Svoje zastúpenie v nich mali žiaci a študenti z Michaloviec, Zemplínskych Hámrov, Humenného, Trebišova, Košíc, Malej Idy, Prešova, Prakoviec, Červenice, Krompách, Hrabušíc, Spišskej Novej Vsi, Starej Ľubovne, Popradu, Žiaru nad Hronom, Nových Zámok, Bánoviec nad Bebravou, Nitra a Bratislava.

vy. Deti a mladí ľudia v súťažných prácach prezentovali svoje názory na spoločenskú situáciu, na stav právneho štátu v našej krajine, riešili témy chudoby, diskriminácie, dobrovoľníctva, solidarity a akcentovali potrebu empatie voči ľuďom a ich inakosti, zmien u jedincov vrátane seba samého, rovnosť šancí a dodržiavanie zákonov. Šlo zväčša o sondy do rodinných vzťahov s presahom do vzťahov na školách, na pracoviskách, vo svete, v ktorom žijeme.

Predsa ústavného súdu Ivan Fiačan odovzdal ceny víťazcom literárnej súťaže na tému „*Čo môžem urobiť pre spravodlivejší svet?*“ a výtvarnej súťaže na tému „*Ústavný súd mojimi očami*“ v pojednávacej miestnosti ústavného súdu v prítomnosti ich pedagógov, spolužiakov a rodinných príslušníkov. Víherné práce sú dostupné na novom webovom sídle ústavného súdu v sekcii „Informácie pre verejnosť a médiá“, podsekcii „Deň otvorených dverí“, v časti „Vyhodnotenie súťaží DOD 2024“. Zverejnené sú aj „Vybrané výtvarné diela“, ktoré neboli ocenené, ale porotu zaujali svojím kreatívnym prevedením. Každá práca je výsledkom aktivity

žiaka, študenta, zhmotnením jeho pohľadu na svet, jeho názoru na súťažnú tému, ale aj výsledkom motivácie zo strany pedagógov a rodičov, ktorí vnímajú dôležitosť ústavného súdu v systéme nášho súdnictva. **Súťaže pre základné a stredné školy vyhodnocované v rámci DOD sa každoročne realizujú s podporou Zastúpenia Európskej komisie v Slovenskej republike a s podporou Európskej komisie pre efektívnosť súdnictva (CEPEJ).**

Kancelária ústavného súdu od roku 2022 v rámci DOD vyhlasuje aj literárnu súťaž pre vysoké školy. V roku 2024 to bola súťaž na tému „Princíp prednosti práva Európskej únie – výhody a nevýhody“. Vysokoškolskí študenti z celého Slovenska sledovali vo svojich literárnych prácach historické súvislosti vývinu práva Európskej únie a jeho uplatňovania vo vnútroštátnom práve členských štátov, parafrázovali vyjadrenia právnych teoretikov na problematiku aspektov princípu prednosti práva Európskej únie v konkrétnych právnych prípadoch, no najväčším benefitom bolo erudované formulovanie osobných názorov autorov na predmetnú tému.

Výhercovia súťaže sa spolu s ich pedagógmi stretli s predsedom ústavného súdu a spoločne zhodnotili prínosy spracovania témy v ich prácach. Predseda ústavného súdu ocenil ich proaktivitu, odborné analýzy a nadhľad. Prví dvaja výhercovia získali atraktívne ocenenie. S podporou Zastúpenia Európskej únie na Slovensku pocestujú do Bruselu. Dôležité inštitúcie Európskej únie navštívia v prvej polovici roku 2025. Vyhodnotenie súťaže sa stretlo s veľkým záujmom na sociálnych sieťach

ústavného súdu, a to najmä na Instagrame ústavného súdu, kde boli zverejnené reakcie výhercov bezprostredne po ich návšteve ústavného súdu.

Cielom DOD je oboznámiť verejnosť s ústavným súdom, jeho postavením, právomocami a s rozhodovacou činnosťou spôsobom atraktívnym nielen pre právnickú obec, ale aj pre žiakov a študentov základných a stredných škôl a ostatnú laickú verejnosť. Ďalším dô-

vodom je snaha o pripojenie sa k myšlienke priblíženia súdnictva občanom, ktorú už niekoľko rokov propaguje Európska komisia pre efektívnosť súdnictva (CEPEJ) aj prostredníctvom Európskeho dňa spravodlivosti.

Ústavný súd má ambíciu zvýšiť prostredníctvom tejto aktivity dôveryhodnosť súdnictva v našej krajine. DOD bude organizovať aj v roku 2025.

ORGANIZÁCIA KANCELÁRIE ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

VZDELÁVANIE

Kancelária ústavného súdu v kalendárnom roku 2024 umožnila štátnym zamestnancom účasť na všetkých druhoch kompetenčného vzdelávania, celkovo v počte 60 školení vzdelávacích aktivít. Školenia boli zamerané napríklad na kurzy prvej pomoci, efektívne riadenie tímu, komunikáciu v praxi, časový manažment, cestovné náhrady, správne konanie, Charty základných práv Európskej únie, jurisdikcie ESLP, odvolania v civilnom procese, pracovného práva, bezpečnosť pri práci, kyber bezpečnosť a iné.

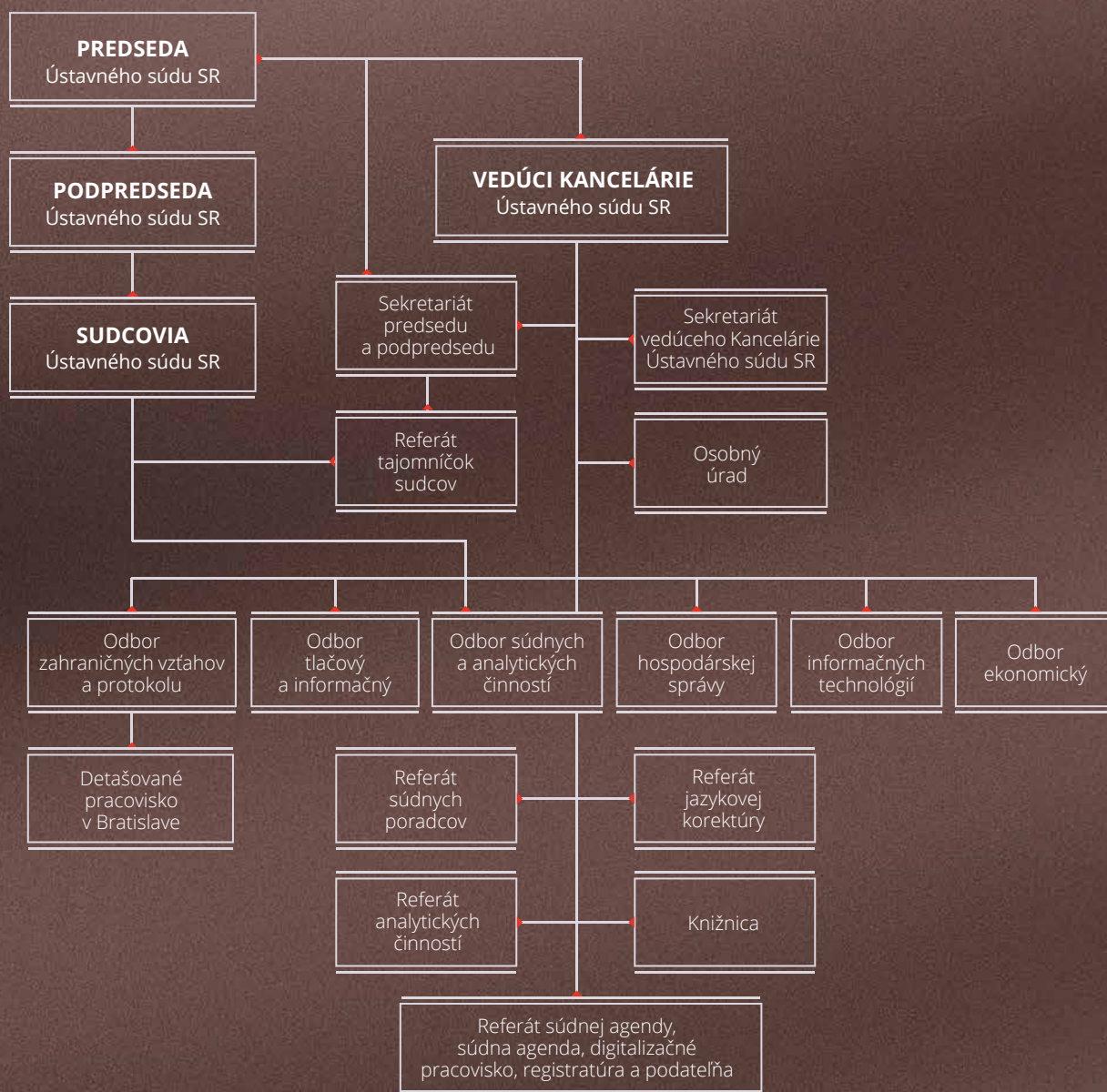
SPOLUPRÁCA NA ŠKOLENIACH A OSTATNÝCH AKTIVITÁCH S JUSTIČNOU AKADÉMIOU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Na základe uzatvoreného memoranda s Justičnou akadémiou Slovenskej republiky, ktorého cieľom je aj vzdelávanie poradcov a analytikov kancelárie ústavného súdu, bolo zo strany Justičnej akadémie Slovenskej republiky ponúknutých viac ako 26 vzdelávacích podujatí.

V roku 2024 ide napríklad o školenia – hranice slobody prejavu v online priestore podľa rozhodovacej praxe slovenských súdov a ESLP, špecializované vzdelávanie vo francúzskom jazyku, prevencia sekundárnej viktimizácie u zvlášť zraniteľných obetí trestných činov, aktuálne otázky pracovného práva, trovy konania a ich náhrada, aplikácia Charty základných práv Európskej únie v podmienkach členského štátu, noratív zákazu diskriminácie v kontexte medzinárodných štandardov v oblasti ľudských práv a iné.

ORGANIZAČNÁ ŠTRUKTÚRA

Ústavného súdu Slovenskej republiky je schválená na 116 zamestnancov (z toho 106 štátni zamestnanci a 10 zamestnancov vo výkone práce vo verejnom záujme).

Schválený limit počtu zamestnancov kancelárie ústavného súdu na rok 2024 v počte 129 osôb (13 sudcov ústavného súdu, 10 zamestnaneckých miest na výkon práce vo verejnom záujme a 106 štátnozamestnaneckých miest) nebol prekročený.

Naše spoločné aktivity s Justičnou akadémiou Slovenskej republiky sa v roku 2024 úspešne rozvíjali formou lektorského pôsobenia sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky na vzdelávacích podujatiach, ktoré organizuje a zabezpečuje Justičná akadémia Slovenskej republiky, ktoré majú významný prínos pre zabezpečenie vzdelávacieho procesu justičnej obce v Slovenskej republike. Za dôležité treba považovať aj účasť sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky v skúšobných komisiách, ktoré overujú odborné znalosti kandidátov na funkciu sudcu a prokurátora.

STÁŽE V KANCELÁRII ÚSTAVNÉHO SÚDU

V rámci stážovej kliniky, kde má kancelária ústavného súdu uzatvorenú zmluvu o zabezpečení stáže s Právnickou fakultou Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach a s Právnickou fakultou Univerzity Komenského v Bratislave, boli prijatí štyria stážisti. V roku 2024 však kancelária ústavného súdu umožnila poskytovanie stáže najmä prostredníctvom prijatej smernice. Stáž v kancelárii ústavného súdu takto absolvovalo spolu 10 stážistov, a to na odbore zahraničných vzťahov a protokolu, odbore tlačovom a informačnom a odbore súdnych a analytických činností. Dňa 19. novembra 2024 bolo podpísané Memorandum o spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Memorandum bolo podpísané vzhľadom na potrebu rozvoja a modernizácie právnického vzdelávania a právnej vedy v Slovenskej republike, zhodujúc sa na potrebe prepojenia vzdelávania poskytovaného študentom na akademickú pôdu s praktickými skúsenosťami a vedomosťami, ako aj nevyhnutnosti vzájomnej spolupráce a prepojenia vedy a praxe, vyjadrujúc spoločný záujem a vôľu rozvíjať hodnotovú orientáciu, profesijnú etiku a vzdelanosť študentov Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici prostredníctvom vzájomnej spolupráce.

”

Spätná väzba

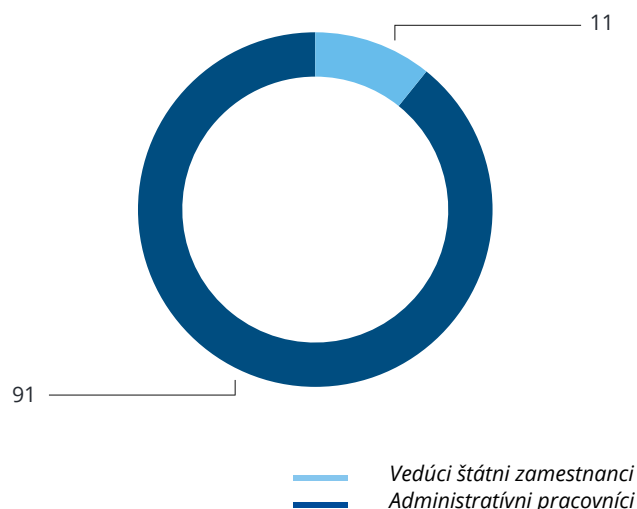
„Ako najväčšie plus vnímam kontakt s reálnym, praktickým fungovaním ústavného súdu od prijatia ústavnej sťažnosti alebo iného podnetu na začatie konania až po rozhodnutie ústavného súdu, ktoré dotvorili moje teoretické vedomosti nadobudnuté štúdiom. Za najzaujímavejšiu skúsenosť považujem vypracovanie analýzy súdneho spisu, v ktorej som vyhľadávala a pracovala s právnymi predpismi, judikatúrou vnútroštátnych, európskych a medzinárodných súdov a na základe toho formulovala svoje závery, ako má ústavný súd postupovať a rozhodnúť.“

Bc. Diana Rabatinová / Stáž na referáte analytických činností

ÚDAJE O ŠTÁTNYCH ZAMESTNANCOCH K 31. 12. 2024

**SKUTOČNÝ POČET
ŠTÁTNYCH
ZAMESTNANCOV**

102 z toho:

**POČET NEOBSADENÝCH
ŠTÁTNOZAMESTNANECKÝCH
MIEST**

4

**POČET NOVOPRIJATÝCH
ŠTÁTNYCH ZAMESTNANCOV,
KTORÍ VSTÚPILI DO ŠTÁTNEJ
SLUŽBY**

2

„Stáž na Ústavnom súde SR pre mňa predstavovala jedinečnú príležitosť získať praktické skúsenosti v oblasti ústavného práva. Počas stáže som sa venoval analýze právnych podkladov, štúdiu judikatúry a príprave návrhov riešení vecí, na ktorých som pracoval. Táto práca mi umožnila zlepšiť analytické schopnosti, precizovať právnický prejav a hlbšie pochopiť význam ochrany ústavnosti a práv občanov. Nadobudnuté vedomosti a zručnosti považujem za kľúčové pre svoju budúcu právnickú prax. Ďakujem za túto cennú skúsenosť.“

Július Illés / Stáž na referáte analytických činností

„Stáž bola skvelou príležitosťou spojiť teoretické poznatky nadobudnuté v škole spolu so získaním praktických zručností od odborníkov z právnej i mimoprávnej praxe. Vďaka stáži som prehĺbil nielen svoje vedomosti z oblasti práva, masmediálnej komunikácie či iných spoločenských vied, ale predovšetkým som získal neoceniteľné znalosti, ktoré mi budú v budúcnosti veľkým prínosom.“

Bc. Martin Konár / Stáž na odbore tlačovom a informačnom

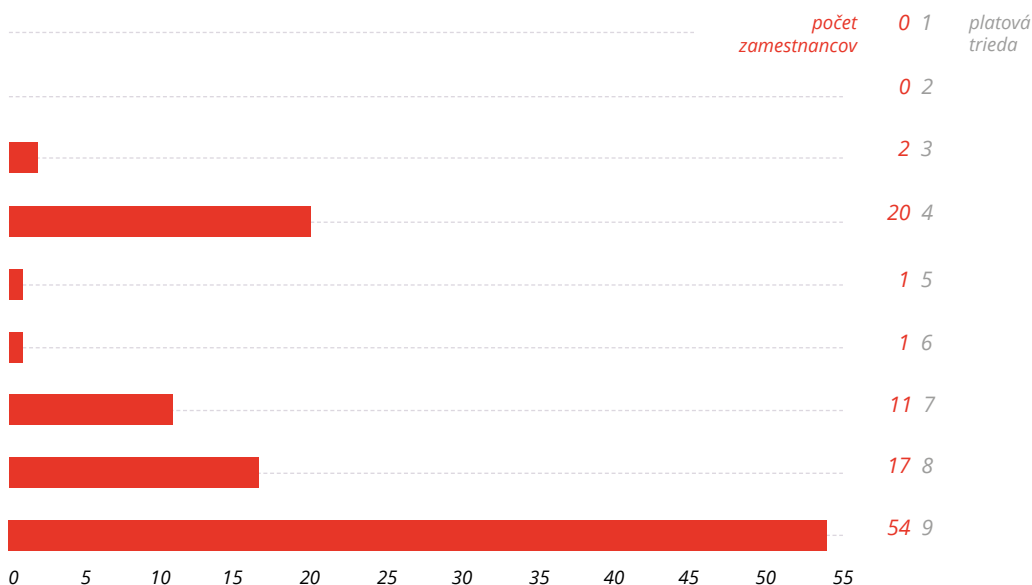

FLUKTUÁCIA V DANOM ROKU V %

(počet ukončených štátnozamestnaneckých pomerov/
priemerný počet štátnych zamestnancov v danom roku x 100)

POČET ŠTÁTNYCH ZAMESTNANCOV V JEDNOTLIVÝCH PLATOVÝCH TRIEDACH K 31. 12. 2024

**SPOLU 106
ZAMESTNANCOV**

KNIŽNICA ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

História

Knižnice už v období staroveku zohrávali dôležitú úlohu pri uchovávaní a sprístupňovaní právnych textov. Všetci poznáme Chamurapiho zákonník, historický dokument vydaný okolo roku 1750 pred n. l. v starovekej Mezopotámii. Právne texty písané klinovým písmom na hlinených tabulkách boli už v tom čase uchovávané v kráľovských archívoch a knižniciach a stali sa základom pre rozvoj právnej vedy.

Knižnice ako inštitúcie prešli do dnešných čias veľkými zmenami. S nástupom moderných právnych systémov vznikali špecializované knižnice pri súdoch, parlamentoch a právnických fakultách.

Významná štátna inštitúcia, akou je Ústavný súd Slovenskej republiky, tiež, prirodzene, potrebovala zriadiť kvalitnú, modernú knižnicu na podporu svojej rozhodovacej činnosti.

Knižnica Ústavného súdu Slovenskej republiky bola zriadená v roku 1999 ako špecializované knižnično-informačné pracovisko ústavného súdu na počiatku začlenené pod osobný úrad kancelárie ústavného súdu v zmysle organizačného poriadku platného a účinného v danom období. Dňa 25. júla 2000 bola zapísaná v zozname knižníc vedenom Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky. Od roku 2015 je ako špeciálna knižnica s inštitucionál-

nou pôsobnosťou v gescii odboru súdnych a analytických činností kancelárie ústavného súdu. Medzi r. 2015 – 2017 prešla knižnica podrobnou revíziou knižničného fondu a prikrčila k jeho dôslednej katalogizácii odborníkmi z oblasti knihovníckej a informačnej vedy. Sťahovanie fondu knižnice do nových a účelovo prispôsobených priestorov bývalej pojednávacej miestnosti zvýšilo kvalitatívnu úroveň služieb a komfort používateľov.

Poslanie a úlohy knižnice

Poslaním knižnice ústavného súdu je poskytovanie knižnično-informačných služieb predovšetkým sudcom ústavného súdu, súdnym poradcom, analytickému referátu a ostatným zamestnancom kancelárie. Rozsah a podmienky poskytovania služieb upravuje Knižničný a výpožičný poriadok knižnice Ústavného súdu Slovenskej republiky, ktorý je verejne dostupný v priestoroch knižnice. Knižnica nie je vzhľadom na svoje poslanie bežne otvorená pre verejnosť, v obmedzenom rozsahu však poskytuje služby aj záujemcom mimo inštitúciu.

Základnými úlohami knižnice sú akvizícia, odborná evidencia, spracovanie, uchovávanie, ochrana a sprístupňovanie obsahu špecializovaného fondu kníh, periodík a ďalších typov dokumentov v tlačenej i elektronickej podobe. Akvizícia titulov pre knižnicu sa realizuje na základe sledovania noviniek z oblasti práva, ale aj požiadaviek od používateľov knižnice. Po prieskume trhu, konzultácii s členmi knižničnej komisie a následnom schválení nákupu zodpovednými pracovníkmi sú obstarávané knihy od dodávateľa s najvýhodnejšou ponukou.

Knižničný fond

Knižničný fond vzhľadom na špecializáciu knižnice tvoria najmä tituly so zameraním na štátne právo, ústavné právo, medzinárodné právo, právo Európskej únie s presahom odborov právnej teórie, právnej histórie a politológie. Ku koncu roka 2024 ho tvorilo približne 8 000 exemplárov knižných publikácií umiestnených prevažne v priestoroch študovne alebo v kanceláriách sudcov a poradcov, ktorí ich majú zaevidované pod statusom stálej výpožičky.

Počty kníh sa neustále menia vzhľadom na prebiehajúce procesy akvizície, ale aj vyradovania knižničných jednotiek, či už z dôvodu straty, multiplicity alebo zastaraného obsahu jednotlivých titulov.

Najstaršie dokumenty vo fonde knižnice tvorí kompletná Zbierka zákonov od roku 1918, Úradné vestníky vydané v rokoch 1944 – 1959, Úřední listy Československé republiky vydané v rokoch 1947 – 1955 a Sbíerka nariadení Slovenskej národnej rady z rokov 1944 – 1954. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky je súčasťou fondu od roku 1993/1994 a Sbíerka nálezů a usnesení Ústavního soudu České republiky od roku 1992. Od roku 2020 (resp. 2021) vychádzajú uvedené zbierky len v elektronickej podobe.

Časopisecký fond so zameraním na právne vedy tvorí 545 zväzkov slovenských a zahraničných právnických časopisov vydaných od začiatku 90. rokov. V roku 2024 knižnica odoberala 21 domácich a zahraničných periodík.

Neoddeliteľnou súčasťou práce knižnice je aj nákup elektronických prístupov do odborných periodík a databáz s cieľom sprístupnenia aktuálnych informácií nielen pre právnikov, ale aj ostatných odborných pracovníkov kancelárie ústavného súdu.

V priebehu celého roka knižnica zároveň sleduje a aktívne vyhľadáva elektronické informačné zdroje, ktoré sú prístupné používateľom zdarma. Informácie s prelinkovaním na web sú zamestnancom k dispozícii na intranete knižnice a dopĺňajú ponuku platených databáz.

Knižničný a informačný systém

Nakúpené knihy a periodiká sú odborne evidované v knižničnom systéme ARL (Advanced Rapid Library) od spoločnosti Cosmotron Slovakia, s. r. o. Moduly systému ARL umožňujú evidovať tlačené a elektronické knihy, periodiká, ale aj iné špeciálne formáty dokumentov. Na platforme ARL prebieha katalogizácia, revízia fondu, tlač štatistických výstupov, evidencia používateľov a ich záväzkov voči knižnici. Výstupy ARL sú prepojené na katalóg knižnice, ktorý je súčasťou webu ústavného súdu, https://www.ustavnysud.sk/kancelaria_ustavneho_sudu/o-kancelarii/kniznica/o-kniznici.

Prístup do katalógu je možný zároveň z intranetu inštitúcie, kde sú pravidelne aktualizované údaje o knižničnom fonde a všetkých službách pre zamestnancov úradu https://intranet.ustavnysud.sk/kancelaria/?page_id=271.

Priestory a vybavenie knižnice

Knižný a časopisecký fond je uložený v priestoroch študovne a čítárne s celkovou rozlohou 236 m². Návštevníci majú k dispozícii tri používateľské počítače s pripojením do informačných systémov ústavného súdu a právnych databáz ASPI (Automatizovaný systém právnych informácií), EPI (Ekonomické právne informácie), Informačný systém Beck-online (slovenská i česká verzia) a do databázy Zákony.Judikáty.info. Samozrejmosťou je farebná multifunkčná tlačiareň, ktorá slúži všetkým používateľom. Priestory knižnice v priebehu celého roka tvoria zázemie nielen pre štúdium a vyhľadávanie v databázach, ale aj pre jazykové kurzy, školenia a konzultácie so štážiarmi Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach.

Služby používateľom

Klasické výpožičné služby v roku 2024 využilo 104 používateľov z celkového počtu zamestnancov 123. V ostatnom roku bolo poskytnutých vyše 900 nových absenčných výpožičiek a viac ako 700 prolongácií dokumentov. Podľa štatistických údajov z knižničného

systému ARL (Advanced rapid library) bolo realizovaných 10 359 vstupov a vyhľadávaní v knižničnom katalógu z prostredia inštitúcie aj mimo nej. Knižnica tiež poskytuje svojim používateľom medziknižničné a medzinárodné medziknižničné výpožičné služby (MVS a MMVS), rešeršné služby a reprografické služby. Referenčné služby (telefonické, mailom, osobné) sú poskytované záujemcom z radov zamestnancov, ale aj verejnosti mimo inštitúcie.

Špecializovaný zamestnanec knižnice spolupracuje s kolegami z ostatných organizačných útvarov kancelárie ústavného súdu, s odborníkmi právnických, vedeckých a knihovníckych inštitúcií na Slovensku i v zahraničí, ako aj s akademickými pracovníkmi a zamestnancami právnických fakúlt vysokých škôl.

Evidencia a štatistika

Knižnica je povinná podľa zákona č. 126/2015 Z. z. o knižniciach a o zmene a doplnení zákona č. 206/2009 Z. z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z. v a vyhlášky Ministerstva kultúry Slovenskej republiky č. 201/2016 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o spôsobe vedenia odbornej evidencie knižničných dokumentov a o revízii a vyradovaní knižničného fondu v knižniciach, viesť podrobnú evidenciu všetkých dokumentov. Túto povinnosť zabezpečuje knižnica prostredníctvom uchovávaním tzv. prírastkových, úbytkových a inventarizačných zoznamov. Zoznamy sú archivované v knižnici a zverejnené spolu s aktuálnym zoznamom katalogizovanej literatúry a zoznamom odoberaných časopisov za jednotlivé roky na intranete ústavného súdu.

Okrem knihovníckej evidencie je povinnosťou knižnice v zmysle zákona č. 540/2001 Z. z. o štátnej štatistike v znení neskorších predpisov každý rok vyplniť ročný výkaz KULT 10-01 o knižnici pre Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky.

Knižnica ústavného súdu nie je len zdrojom odborných informácií, ale aj dynamickým priestorom, ktorý podporuje neformálne stretnutia a vzájomnú interakciu medzi používateľmi. V tomto duchu sme vytvorili „Zdieľanú knižnicu“, ktorá ponúka jedinečnú príležitosť zdieľať navzájom zaujímavé literárne diela rôzneho žánru, hľadať inšpiráciu a diskutovať o prečítaných knihách.

Naša knižnica má ambíciu stať sa centrom pre živú komunitu, v ktorej sa stretávajú myšlienky, nápady a budujú vzťahy presahujúce rámec profesionálnych kontaktov. Ako povedal Albert Einstein: „Jediná vec, ktorú absolútne musíte vedieť, je, kde sa nachádza knižnica.“ Sme presvedčení, že pre každého, kto objaví cestu do knižnice, stane sa obohacujúcou súčasťou jeho pracovného i osobného života.

INFORMAČNÉ TECHNOLÓGIE

V KANCELÁRII ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

MODERNIZÁCIA, BEZPEČNOSŤ, EFEKTIVITA

V roku 2024 realizovali zamestnanci odboru informačných technológií niekoľko dôležitých zmien, ktoré majú za cieľ zlepšiť efektivitu a kvalitu IT služieb.

Jednou z najvýznamnejších zmien je realizácia **prvej fázy obnovy technologickej časti pojednávacej miestnosti ústavného súdu**, ktorou bola **výmena konferenčného systému**. Doteraz využívaný konferenčný systém postupne prestal spĺňať nároky na moderné technologické riešenia a bol vymenený za nový. Tento moderný konferenčný systém prináša mnoho výhod ako napríklad zlepšenie zvukovej kvality, pretože ponúka špičkovú zvukovú reprodukciu a elimináciu rušivých vplyvov, čo zaisťuje zrozumiteľnosť aj v náročných akustických podmienkach. Umožňuje tiež jednoduché prispôsobenie sa požiadavkám jednotlivých udalostí, či už ide o samotné verejné pojednávania, konferencie, alebo ostatné druhy udalostí konaných v priestoroch ústavného súdu. Medzi prínosy patrí aj kompatibilita s existujúcou IT infraštruktúrou, vyššia úroveň bezpečnosti a ochrany dát a priateľivé používateľské rozhranie. Ďalšími plánovanými fázami projektu *Obnova technologickej časti pojednávacej miestnosti ústavného súdu* je obnova prezentačného systému a implementácia infraštruktúry pre tlačové konferencie.

V roku 2024 sa kancelária zamerala aj na **obmenu** koncových zariadení používateľov – **mobilných telefónov**. Nové zariadenia ponúkajú vyšší výkon a spoľahlivosť. Nové zariadenia sú vybavené aktuálnymi bezpečnostnými štandardmi, čo znižuje riziko udalostí v oblasti kybernetickej bezpečnosti. Veríme, že táto zmena prispeje k spokojnosti našich používateľov alepší celkovú efektivitu práce.

Ďalšou významnou zmenou v roku 2024 bolo obstaranie nového registratúrneho systému, ktorého implementácia druhej fázy práve prebieha a ktorý bude zabezpečovať celý životný cyklus registratúr-

nych záznamov, od ich tvorby, cez evidenciu a vybavovanie až po ich vyradovanie. Realizácia tohto projektu zahŕňa aj výzvy v podobe realizácie viacerých integrácií na interný informačný systém manažment konaní, ale aj na externé informačné systémy (registre). Za hlavný prínos tejto zmeny je možné označiť prítomnosť nových funkcionalít systému, **ktoré zabezpečia efektívnejšie a rýchlejšie vybavovanie našej agendy**.

Rovnako dôležitou zmenou bola aj **výmena časti sieťovej infraštruktúry – switchov**. Nové sieťové zariadenia prinášajú vyššiu priepustnosť, čo zlepšuje celkový výkon siete. Zabezpečujú tiež efektívnu centralizovanú správu a zároveň energetickú úspornosť, čím prispievajú **k zníženiu prevádzkových nákladov**. Aj tieto opatrenia sú súčasťou riadenia životného cyklu IT infraštruktúry, ktoré má za cieľ vytvoriť stabilné, bezpečné a vysoko dostupné prostredie pre našu inštitúciu.

ROZPOČET KANCELÁRIE ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Ústavný súd Slovenskej republiky ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti vykonáva svoju činnosť v zmysle zákona o ústavnom súde. Kapitoulou štátneho rozpočtu je Kancelária Ústavného súdu Slovenskej republiky, ktorá je právnickou osobou a plní úlohy spojené s organizačným, personálnym, ekonomickým,

administratívnym a technickým zabezpečením činnosti ústavného súdu.

Rozpočet kapitoly Kancelária na rok 2024 bol schválený zákonom o štátnom rozpočte na rok 2024.

PRÍJMY

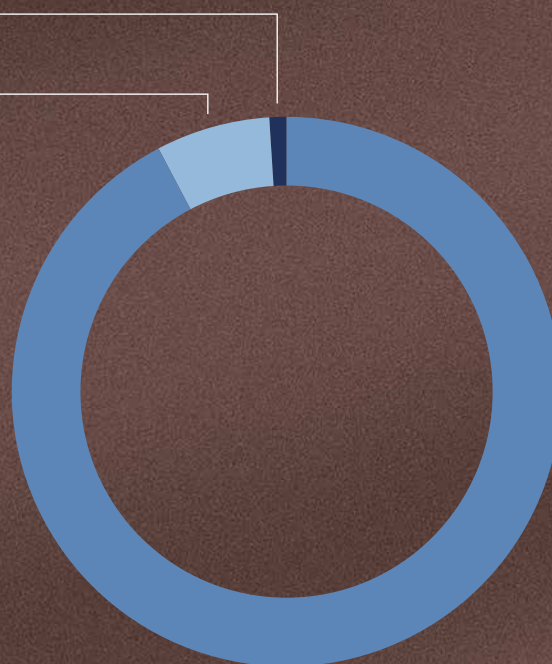
**SKUTOČNE DOSIAHNUTÉ PRÍJMY
V ROKU 2024 BOLI V CELKOVEJ SUME**

42 845,02 eur

429,88

2 876,3

39 538,84

Príjmy z nájomného za ubytovanie sudcov a zamestnancov v bytovom objekte v areáli ústavného súdu na Hlavnej 110 v Košiciach

Príjmy z prijatej náhrady poistného plnenia

Príjem z nájomného za byty a bytové zariadenie za 12/2023 a iné

VÝDAVKY

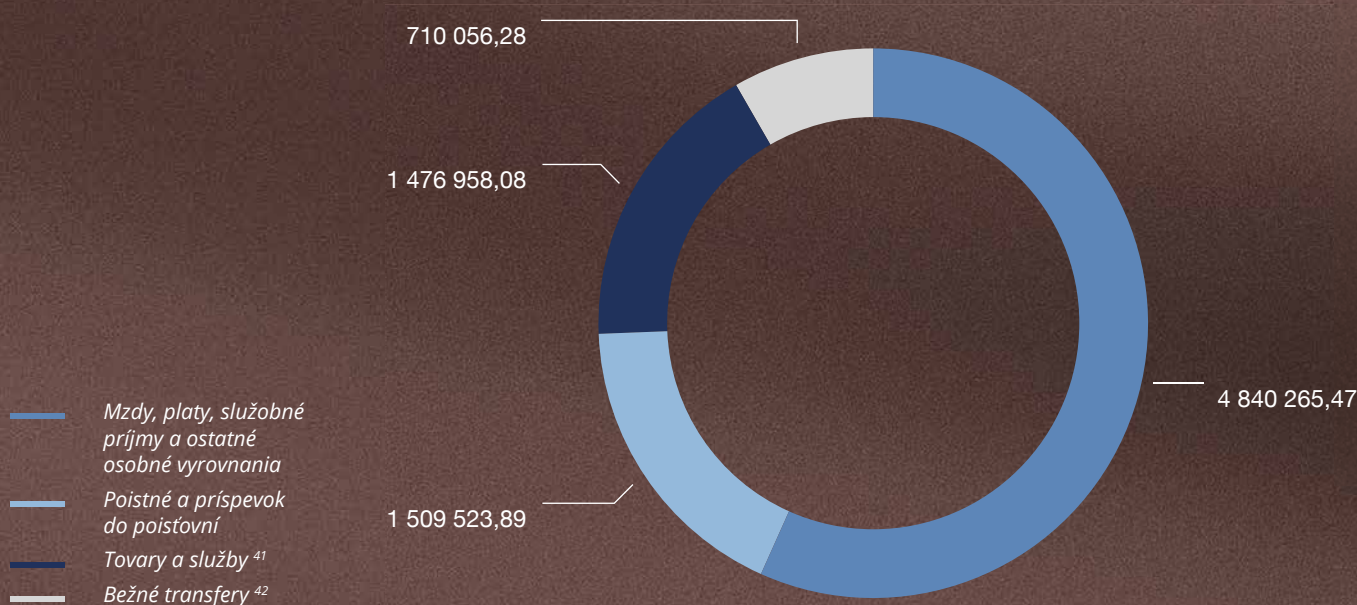
ČERPANIE VÝDAVKOV CELKOM V ROKU 2024 BOLO V SUME

10 028 303,83 eur

BEŽNÉ VÝDAVKY

KAPITÁLOVÉ VÝDAVKY ⁴⁰**8 536 803,72** eur**1 491 500,11** eur

BEŽNÉ VÝDAVKY

⁴⁰ Čerpanie pozostáva z výdavkov: na rozšírenie a modernizáciu kamerového systému, na obstaranie softvérového a hardvérového vybavenia, na rozšírenie informačného systému kancelárie o nové moduly a funkcionality, na obstaranie nového registračného systému, na obstaranie nového ozvučovacieho systému do pojednávacej miestnosti, na rozšírenie prístrešku na nádvorí, na obstaranie osobného motorového vozidla.

⁴¹ Napríklad na tuzemské a zahraničné služobné a pracovné cesty, na dodávky elektrickej energie a plynu, na vodné a stočné, na poštové služby, na komunikačnú in-

fraštruktúru a telekomunikačné služby, na prevádzkové stroje, prístroje a zariadenia, na obstaranie kancelárskeho materiálu, na obstaranie softvéru, výpočtovej techniky a telekomunikačnej techniky, na údržbu a opravy osobných motorových vozidiel, na údržbu interiérového vybavenia, na stravovanie zamestnancov a pod.

⁴² Výdavky na finančný príspevok na stravovanie, na nemocenské dávky, na odchodné, na tri platy po skončení výkonu funkcie sudcov a na výplaty príplatkov k dôchodku za výkon funkcie sudcu ústavného súdu v zmysle zákona o ústavnom súde.

IMPRESSUM

Ročenka Ústavného súdu Slovenskej republiky 2024

Vydal:
Kancelária Ústavného súdu Slovenskej republiky
Hlavná 110 | 042 65 Košice

Kontaktná osoba:
Mgr. Andrea Nagyová (andrea.nagyova@ustavnysud.sk)

Grafika:
Claudia Jutková; EQUILIBRIA, s. r. o., Košice

Tlač:
EQUILIBRIA, s. r. o., Košice

Fotografie:
Juraj Szaszák, archív Ústavného súdu Slovenskej republiky,
Mgr. Jan Štovka, archív Ústavného súdu Slovenskej republiky

Rok vydania: 2025 | Vydanie: prvé

